

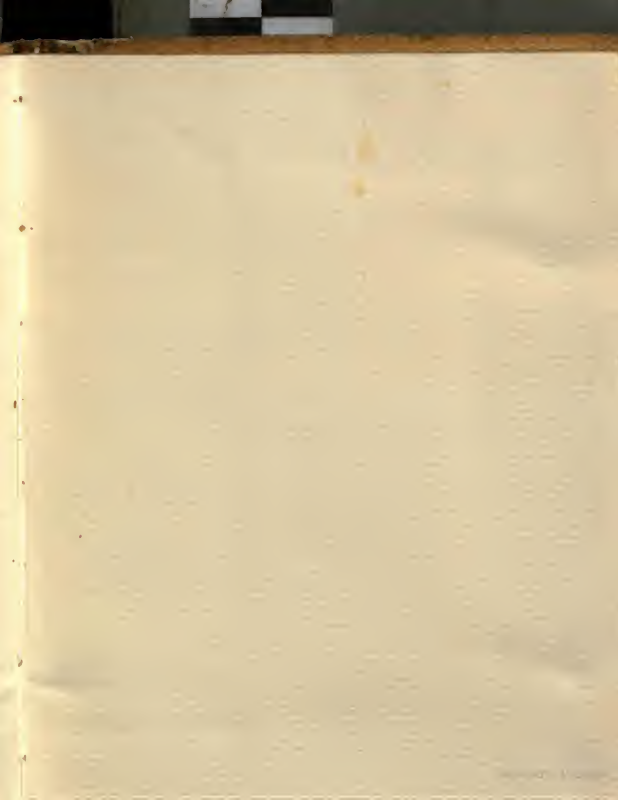
800

36.25 A.2

140

36.26.A.2
ANTONII

M A S S A E

GALLESII I.C.

DE

Origine & rebus Faliscorum

Liber.

AD LUDOVICVM MADRVCCIVM

S.R.E. Cardinalem amplissimum.

*Et alia aliorum opuscula quorum fit mentio
in sequenti pagina.*

R. P. F. Damiani Grææ Veronensis Sacræ
Theologiæ professoris Ord. Sernorum
opera in lucem edita.

PERMISSV SUPERIORVM.

Cornelio *Grææ*
R. G. M. E., Ex Typographia Sanctij,
& Soc. M.D.LXXXVIII.

IN VIA CRUCIFIXI.

*De origine & rebus Faliscorum liber Antonij Mas-
sa Galleſii. I.C. ad Ludouicum Madruccium S.
R. E. Cardinal. amplifs.*

*Proba Falconia Hortina cento ex Virgilio ad Vin-
centium Laurum S. R. E. Cardin. amplifs. tit. S.
Maria in via.*

*Iulij Capilupi Mantuani Cento, ad B. Virginem.
Eiusdem ad Siſtum V. Pont. Max.*

*Eiusdem ad Hieronymum de Ruuere S. R. E. Card.
amplifs.*

*Eiusdem ad Scipionem Gonzagam S. R. E. Card.
amplifs.*

*Eiusdem ad D. Thomam Auali Marchionis Piſca-
ria F.*

Eiusdem ad Iulium Roſcium Hortinum.

*Iulij Roſcij Hortini carmē de vita S. Cōſtantij ep̃s
Peruſini ad Audœnũ Ludouichĩ ep̃m Caſſanen.*

*Eiusdem de conceptu Virginis ad Vincentium Ca-
ſalium Ep̃iſc. Maſſanen.*

*Eiusdem gratiarum actio B. Virgini Hortina ad
Vincentium Caſſachium Amerinum.*

*Eiusdem libellus Carminum ad Iulium Antonium
Sanctorium Sancta Seuerina S. R. E. Card.
amplifs.*

2

LVDOVICO MADRVCICIO

S. R. E. Cardinali amplissimo .

F. DAMIANVS GRANA
S. P. D.

VANTAS vires virtus
habeat Cardinalis amplif.
tum ex pluribus licet colli
gere, tum ex eo quod An-
tonio Massæ contigit ; qui
Gallesij in Faliscis oriun-
dus, ea duce tantum est Romæ cōsecutus
gloriæ ac splendoris, ut nulla unquā eius
memoriā deletura sit obliuio. Tamē cum
is plurima opuscula in lucē edidisset, quæ
de iure disserūt, ac propterea in manibus
hominū sunt plena utilitatis ; nescio quo
casu liber hic aureus de Faliscorum reb.
eorumdēq. origine, non modo in publicis

bibliothecis non legebatur; sed etiā apud
eius F. viros ī iure exercitatos, omniq. lau-
de dignissimos esse desierat. Nam pro in-
signi humanitate, vt petētiū multitudini
satisfacerēt ea ipsa quæ inter paterna mo-
numēta asseruabāt donare coacti sūt. Ego
igitur eū Iulij Roscij Hortini opera, qui
gratiam uicino benemerenti referre stu-
duit, expolitum rursus imprimēdū statui.
Volui autē vt amplitudinis tuæ potissimū
nomine exiret cū hic de Gallezio honorifi-
ca fiat mētio, quod vt olim sub auunculi
tui Christophori Card. Tridentini nūcu-
pati, ita nunc sub nobiliss. familiæ AB AL-
TAEMPS tibi sanguine coniunctissimæ
ditione positum est. Accipies igitur Car-
dinalis amplissime hoc exiguum munus
pro tuis pluribus erga me officijs. Si per
ætatem licuerit, cuius iā pene finem pro-
spicio, & indies expecto, non deero ex sa-
cre Theologiæ fontibus alia dicare digna
studijs grauissimis amplitudinis tuæ.

Vale.

ALDVS MANVCCIVS

Iulio Roscio S.

T vero mihi de te cogitati allata sunt li-
tera tua. quib. petis ut, si quid de Proba
Falconia, quę circūfertur, apud me est,
id ad te primo quoq. tēpore mittā. velle
te eius femina scripta admodū ingeniosa, et qua se-
xus captum superent, denuo studiosis communicare.
Probo tuā pietatē, qui Patrię tuę decus quasi amis-
sum restituas; & cum eam tu ipse ornes, addas etiā
ad ornamentum, qua, maxima cum sint, maiora ta-
men, te ornante, fiunt. Probam ut eam esse certo
existimem, de qua in tribus antiquis inscriptioni-
bus Romanis mentio fit, facile mihi persuadeo. Et,
quamquam hac vobis, qui res Romanas assidue tra-
ctatis, satis abunde suppetunt, uolui tamen, ut ali-
quid afferre videar, eas ad te mittere: ne, dum
tu me satis liberalē putas, ego inofficiosus sim, & de
siderari à te patiar non amorem, sed diligentiam
meam. Tu interim vale, dum ego te, & amicos, uete-
resq., ac novos, inuisere cupio, & forsan spero.

Pisis Kal. Iun, cI^o I^o XXCIIX.

Romæ in domo Cælia.

ANICIAE. FALTONIAE
PROBAE. AMNIO. PINCIO
ANICIOSQUE. DECORAVIT
CONSVLIS. VXORI
CONSVLIS. FILIAE
CONSVLVM. MATRI
ANICIVS. PROBINVS. V.C.
QVAESTOR. CANDIDATVS
FILII. DEVINCTI
MATERNIS. MERITIS
DEDICARVNT.

Romæ in æde Vallen.

ANICIAE. FALTONIAE. PROBAE.
INLVSTRISSIMAE. ET
SANCTISSIMAE. ET
CASTISSIMAE. FEMINAE
HERMOGENIANVS. OLYBRIVS
V.C. CONSVL. ORDINARIVS
ET. ANICIA. IVLIANA. C. F.
D. D.

ANI-

In domo Cæſia.

ANICIAE . FALTONIAE
PROBAE . FIDEI . NOBILITA
TIS . ANTIQVAE . ORNA
MENTO . ANICIANAE
FAMILIAE . SERVANDAE . AC
DOCENDAE . CASTITATIS
EXEMPLO . CONSVLVM
PROLI . CONSVLVM . MA
TRI . ANICIVS . HERMOGE
NIANVS . OLYBRIVS . V.C.
CONSVL . ORDINARIVS
ET . ANICIA . IVLIAN . C . F .
RIVS . DEVOTISSIMI . FILII
DEDICARVNT .

IOSEPHI CASTALIONIS ad Iulium Capilupum.

CAPILVPE Laureis domesticis tuas
Qui adiungis, atq. patruj uestigijs
Insistis altis per Maronis ardua .
Tuamq. gentem Iulio prænومine
Auctam beas, inlustrioremq. effeicis,
Muis amicus noster, æquid ROSCIVS

Molitur, an suos Faliscos, & Probr
Hortina versibus superba mœnia
In lucis oras euocare nritur,
An nostra sæcla in longa profert tempora
Tui stupens in carminis dulcedine,
An à tenebris nomen eximens suum
Vtrumq. præstat, contulitq. ciuibus
Pius suis, nostriq. rebus, temporis
Nec interire scripta perfert optima.

Τίπτε πρὸς τὸ πρὸς μαρτυρῶντος μοναχὸς καὶ
νάπτε πρὸς ἀναγνώσαν.

Ἡ νὶ διορθωθεῖσαν ὁ ῥόσκιος ὑμμι παρίσχει
ἀπὸ πρὸς βαν δεικνύτην περὶ δα γλαφυροῦ,
ἥ ποτε βιργίλιον μυσῆρια θέσπελα χριστοῦ
ὑξεδίδασκε διροῖν, θαύματα ἰδὲ ἰδὲ .
ἐξεδίδασκε ἀπαντας ἀριστερὰ δεξιὰ ποιῆν,
φημὶ περιτρεφεῖται τὰ θνὶκ' εἰς σύσεβήν.
οἶνδε ποτ' σὺ δοκίμη μιμήσατο, ἢ τὸν ὄμιρον
φθίγξαστε δέδαι δόγματα χριστιανῶν.

IULII ROSCII HORTINI

Argumentum in libr. de Origine ac
rebus Faliscorum.

INSTITVTVM *Antonij Masse*
viri Clariss. in libello de origine ac re-
bus Faliscorum id fuit prapcipuum vt
reiecta eorū opinione, qui Faliscos ad
I lacum Vulsiniensem posuerunt, eosdē Veria amne,
qui ē Cyminio mōte in Tyberim influit ac Soracte,
tum ipso Tyberi, atq. agro Nepesino concluderet.
Hinc oblatam occasionem arripiens veterem eorū
locorum historiam euoluit. Ciuitatem Castellana
à Veis seiungit, qui longe minus ab Vrbe distarent.
Eiusdem argumenti extat apud me liber. Ac qui-
dem certe Ciuitatis Castellana sane recentem me-
moriam habent hystorici, cum antiquiorem, quam
legerit auctor ad Adrianum IV. Pont. referat, qui
fuit circa annum salutis CIO CLIV. At Horti
nam ciuitatem peruetustam Colonis, & Episcopa-
tu extitisse confrmatur ex Synodo IIII. Symm. a hi
Pont. circa annum IO IV. cui subscripsit Mar-
tianus eiusdem ciuitatis Episcopus. eiusdem ciuita-
tis memoria extat apud Dionysium Halicar. lib. x.
Ro. Hist. ex quo decerpfit, qua in Italiā suam tran-
stulit

fulit Carolus Sigonius. Vidēdus est Damasus in v̄-
t̄a Zacharia. Qui lōge post sequuti sūt, vt alios pr̄a-
tereāmus Blondus lib. 8. decadis prima, Zacharias
Lilius in mūdi descriptione, vbi ait Hortinam ciui-
tatem se in Tyberim mergere. Pertinebat. n. eousq.
v̄t ex vestigijs apparet. Sunt qui meminerint Cassia-
ni Alexandrini, qui sub Iuliano Hortina Urbis epi-
scopus electus est, et plurimi de sacris hospitij à Bel-
lisario ex Africa redeunte in agro Hortino ædifica-
tis ditatisq. redditibus. Verum hæc missa facia-
mus. Hæc ciuitas, & situ natura munere concessa
& arce, qua nomen solum reliquit posteris in præse-
pto saxo terrori fuit hosti, & praesidium magnis Du-
cibus. Hic Albericus Etruria Marchio circa annū
DCCCC. & XVII. sedem tutissimam sibi ele-
gerat. Cuius fortasse nomē, nisi forte, quod suspicor
longe antiquior sit memoria, deletum est in inscri-
ptione, quam ad calcem operis addidi ex Hortinis
monumētis; Nam is Io. X. Pōt. Max. odio Vngaros
in Italiam inuexerat, cui miserrimam cladem intu-
lerunt. Cum vero homo eruditus diutius per poeta-
rum, & historicorum campos fuisset uagatus, & Ve-
ies, Capenates, Faleriosq. attigisset, apud quos pro-
bata fuit M. Furij Camilli Trib. militum in peda-
gogi dolo integritas; Gallesum patrio amore delabi-
tur. Cuius originem, situm, descriptionem, fertilita-
tem,

tem, dignitatem, & antiqui Comitatus titulos persecutus S. Famiiani uitā, & miracula enarrat, cuius corpus integrum, adhuc visitur, in eius tēplo in ipso clīno, maximo concursu, ac veneratione eorū populoꝝ. Deniq. illustres in literis, & armis Galleſio oriundos adiungit. Inter quos ita Antonius Maſſa digniſſimus eſt, ut adnumeretur, ut ſi nullus ſit alius, cum tamen plurimi ſuperiori atate fuerint et noſtra vigeant, hic ſolus ſatis futurus eſſe videatur, qui non modo Galleſium, ſed vniuerſam Falifcorum regionem ſplendore ſuo illuſtraret. Ego vero, ut deplorauī noui Ducis Galleſij Roberti ab Altaemps immaturum obitum, ita deeſſe officio meo non potui vicinitate locorum, & amore quin cum de Falifcis, & Galleſio hic vberius ageretur aliquot adiungerem epigrammata ex plurib. qua in eius deſignatione ad S. Maria de Clementia nuncupata Tranſtyberina regionis, affixeram.

D. O. M.
ROBERTO EX VETVSTISSIMA FAMILIA
COMITVM AB ALTAEMPS
GALLESII DVCI

A XISTO V. PONT. MAX. PRAETORIANIS
ET VRBILEONINAE ET PIAE INDE APVD
AVENIONEM ET COMITATVM VENAISINVM
MILITARIB. COPIIS PRAEFOSITO IN IPSO
VIRTVTIS CONATV ET HONORVM CVRSV
IMMATVRE EXTINCTO

CORNELIA VRSINA VIRGINII F. CONIVGI
CLARISSIMO MOESTISSIMA POSVIT
VIXIT ANN. XX. MEN. VI. D. XIV
OBIIT III NO: NOVEM. M D LXXXVI.

IVLII ROSCII HORTINI

in eundem Tumuli.

*ALLESII qui rura colunt, campos-
que Faliscos,
Proximaq. Hortinis pingua rura in-
gis.*

Has tibi dant lacrymas, sani hac monumēta doloris

ROBERTE, & nigras in ferijs violas.

Principe te rexit nostros Astra a penates,

Et pax, & nituit Relligionis honrs.

Nunc quando prasente frui mors denegat atra,

Pectore te memori pascua nostra colent.

Hae

15 7
Has violas, hac ferta tibi carissime coniux,
Has lacrymas spargo, sed mage ad inferias.
Heu cur non oculos coniunctim clausimus ambo,
Non uno licuit marmore posse tegi?
Sic misera optatis cedunt contraria notis:
Te rapuit mors, me ferrea uincla tenent.
Me tamen hoc solor. communis nos teget urna,
Mutuaq. athereus vincula nectet amor.

Siste precor quicumq. Ducis monumenta sepulti,
Romulea & cernis, qui fuit Urbis honos.
Hic veteres rexit Tyberis properura Faliscos,
Sceptraq. Gallesij primus in Vrbe tulit.
Romæ illum cœca contectum lumina nocte
Angusto condit tegmine dura silex.
Da lacrymas, siue hospes ades, seu ciuis in Vrbo
Hac uiuis, ni tu durior es silice.

TransTyberim tumulata iacent delata Faliscis
ROBERTI inuicti marmore membra Ducis
Quisquis ades lymphasq. sacras, lacrymasq. repêtes
Sparge, & odoratis floribus ossa tege.
Ille celer claras Superum properauit ad arces.
Scilicet humanas athere ridet opes.

D. E. ORIGINE ET REBUS

FALISCORVM.

P R O O E M I V M.

AGNA profectio, atque adeo dulcis quædam res est amor in patriam, ut non inmerito multæ cum nostra, cum maiorum nostrorum memoria clarissimi viri pro patriæ salute, sequæ, fortunæque suas deuouere, ac mortem ipsam libenter, nedum constanter oppetere non dubitarint. Quippe qui probe intelligerent, Naturam rerum omnium (ut ita dicam) parentem, non temere, sed consulto nascenti cuique certum vnum circumscriptissæ locum, in quo nimirum versari, quem cum voluntate intueri, ac præ cæteris omnibus in oculis ferre, cui denique se, suæque omnia ardenti studio consecrare, ut pulcherrimum, ita etiam optimum iudicarent. Nam quid obsecro te per Deum immortalem, si modo non iniqui rerum æstimatores esse uolumus, quid (inquam) nobis ex omnibus rebus humanis, aut charius, aut dulcius, uel iucundius esse potest, aut debet, quàm ea alitrix natalisque sedes unde suauissimam hanc lucem qua fruimur, unde vitam ac spiritum quem ducimus, unde tot bona, tot commoda quibus utimur, sermonem scilicet ac disciplinam, instituta vitæ, leges, cæremonias, cultusque Deorum immortalium accepimus? Quamquam enim chari liberi, propinqui, familiares, omnes tamen omnium charitates patria vna ita complexa est, ut Vlysseni illum Homericum, & merito, & iure suam illam patriam Ithacam (affixam licet quæ-

quendam quasi nidulum asperrimis saxulis) tanti fecisse memoriz proditum sit , ut tam delatz immortalitati antepone-
re recusauerit , dummodo illius saltem sumum contueri sibi
fandem liceret . Quæ quum ita sint , quumque auctore Cicet-
rone nihil porro tani inhumanum , tam inmane , tam ferum ,
quàm committere vt beneficio non dicam indignus , sed victus
esse uideare . Et quidem arbitror ullam neque aptiorem , ne-
que maiorem gratiam pro tot tantisque muneribus patriæ refer-
ri ab iis qui illius gloriæ , qui dignitati , qui laudi enixissi-
me student , qui primæ illius originis , & antiquitatis , & lo-
ci , & situs , & rerum gestarum memoriam , non solum ab ob-
liuione hominum , atque a silentio propeque ab interitu ultra-
dicare , sed etiam fidelibus literarum monumentis æternitati con-
secrare , quam possunt diligentissime contendunt . Quamobrem
quum ego quoque (vt Vlysis illius utar uerbis , quem apud
Alcinoum Phæacum Regem ita fere loquentem Homerus indu-
cit) Cernere nil aliud patria iucundius unquam . Ipse queam,
quumque nulla alia in re æque suauis , aut iucundius conque-
scam , quam in amore , grataque recordatione patriæ , gentis-
que meæ , cui plurimis maximisque beneficiorum vinculis ob-
strictum me esse sentio : nihil omnino sit , quod vehementer
malim , quam illi me & gratum esse , & uideri , rem profe-
cto , ut non inutilem , ita nec iniucundam ciuibz meis præ-
staturum me arbitrans sum , si a primordio gentis nostræ orsus ,
qui primi Faliscorum auctores extiterint , quibus paruerint , quæ
primum loca , quasve regiones obtinuerint , quibus cum bel-
la gesserint , quibus legibus atque institutis obtemperauerint , quos
denique Deos , Deasque quibus cærenonijs , quibusve ritibus
coluerint , cæteraque id genus omnia quæcunque , uel apud pro-
batissimos locorum , gestarumque rerum scriptores didicerim ,
uel in peruetustis monumentis legerim , uel quæ ipse inuene-
rim , hætenus , quod sciam , aut non satis cognita , aut certe
parum a nostris animaduersa , hisce commentariolis ad memoriam
posteritatis commendare , ut hac re saltem , & si non parem
eius merito , at pro meo tamen studio debitam gratiam bene-
merenti patriæ persoluisse uideri queam , iis præsertim tempo-
ribz , quibus ea quæ de Faliscorum nostrorum origine ac. sin

ab antiquis scriptoribus accurate prodita sunt, aut propter iudiciorum quorundam infirmitatem, aut certe propter ipsam rerum vetustatem adeo obscura, tamque multis ac variis difficultatibus obstructa sunt, ut pleraque non modo dubia, & incerta, sed etiam falsa atque inania passim circumferantur. Quibus ne hisce tandem commentariolis, ut possem occurrerem, dulcis me Patriæ pietas impulit, cuius dignitas, & gloria, ita mihi dies noctesque ante oculos observatur, ut verissime a Vate illo tamquam ab oraculo dictum existimem. Nescio quā parva solum dulcedine iustos Ducit, & immemores non fuit esse sui. Sed iam tempus est, ut his omis his ad id quod instituius adiuuante Deo tandem aliquando accedamus.

De orig. & reb. Faliscorum. I

A TRIVRIAM partiti sunt
E Cato, & Silius, in maritimā,
transcyminiam, & ciscymini-
niam, ita ut ciscyminia pars
quicquid est inter Urbem Ro-
mam, regionem maritimam,
Cyminia iuga, & Tyberim complecteretur.
Quo in spatio erant Sutrium & Nepete urbes
adhuc extantes cum agris suis: Capenates,
B Falisci, & Veientes populi. Hos quinque po-
pulos cis Cyminium montem fuisse nemo (ut
puto) nisi regionis ignarus negauerit, praefer-
tim qui ea, quae mox dicemus, legerit. Verū-
tamen quia nonnulli sunt qui de Faliscorum
situ longe aliter sentiant, existimantes scilicet
eum locum, qui nunc ad lacum Vulsiniensem
appellatur vulgo Mons Flasconus fuisse Fali-
scorum montem, & eam planitiem, quae inter
C Viterbium & Montem Flasconum iacet, Fa-
liscos esse campos, Idcirco nō alienum fortasse
fuerit ab instituto nostro, si, quā hī lōgissime
absint a vero, ex duobus potissimum Liuij locis
demonstrauero, ne in eum errorem alij quoque
deinceps falsa hac nominū decepti similitudi-
ne labātur: scribit enim his verbis lib. 5. De-
cadis prima, Nec veijs melius gesta res est, &

A

auctum

De orig. & rebus

D auctum est bellum aduētū Capenatiū, & Faliscorum. Hi duo Etruria populi, quia proximē regione erant, deuiētis Veijs bello quoque Romano se proximos fore credentes, Falisci priuata etiam causa infesti: quod Fidenati bello se iam antea immiscuerūt. Idē praterea lib. 9.

Decadis eiusdem, Quum Faliscorum, & Capenatium agros a Romano exercitu sapenumero igni, ferroq; vastatos, ipsosq; demum in Ro-

E manorum potestatem venisse retulisset, ac subinde bellum, quod cum Etruscis, qui Sutrium obsederant, duce Q. Fabio Consule gesserunt, descripsisset, fugatis tandem Etruscis, ita scriptū reliquit. Tum de persequēdo hoste agitari coeptum, silua erat Cyminia magis tum inuia, atq; horrenda quā nuper fuere Germanici saltus, nulli ad eam diem, ne mercatorū quidem adita, eam intrare haud fere quisquam

F prater ipsum ducē audebat, alijs omnibus claudis Caudina nondum memoria exciderat. & tandem subdit: premissis speculatoribus, & cognita locorum natura, iuga Cyminij montis occupat, inde contēplatus opulenta Etruria arua milites emittit, & paulo post subdit: eò forte. V. legati cum duobus Tribunis plebis venerāt denūciatum Fabio Senatus verbis, ne saltum

Cymi-

- A** *Cyminium transiret , latati serius se quam ut impedire bellum possent venisse, nuncij victoria Romam reuertuntur . Quibus ex verbis , quis non videt, quis nō intelligit, quam facile istorum inscitia coargui , conuinciq; possit ? primū enim, qui fieri potest ? ut mons ille, qui Catoni est Fiscon, nos vero corrupte Flasconum appellamus , longeq; abest ab Vrbe , Faliscorū fuerit ? quum Faliscos ipsos (teste Liui) proximos*
- B** *regione Veientibus fuisse constet ? Deinde si cāpi illi, qui trans Cyminium iugū Fisconi mōti, Viterbioq; subiacent , Falisci campi censendi sunt, ut isti contēdunt, mirum quid eidem Liui in mentem venerit , ut iam toties deuictis Faliscis, atque in Romanum tandem imperiū, ditionemq; redactis , aperte tamen diceret, testareturq; , Romanum exercitum non nisi post fugatos a Q. Fabio Consule Etruscos , Cymini*
- C** *montis siluam primum pertrāsisse , nulli ad eam diem ne mercatorum quidem aditam, ne dicam quod superato tum demum Cymini iugo quum & Vulsinensium & Perusinorum, & Cortonensium. & Aretinorum , qui trans Cyminium sunt , Etruria populorum meminerit , de Faliscis ne verbum quidem ullum fecerit . Ac nequis dubitet aliquem in his Liuij verbis*

De orig. & rebus

Derrorem esse: eidem Fabio IIII. Conf. (ut idē
 Liu. lib. 10. testatur) quòd aperuisset Cyminiā
 syluam, viamq; per deuios saltus Ro. bello fe-
 cisset, non minore totius Po. consensu, quā
 Senatus prouincia Etruria extra sortem de-
 creta est. Eodē lib. 10. cum duo Romani exer-
 citus in Etruria essēt: alij duo exercitus haud
 procul vrbe Etruria fuerunt oppositi; vnus in
 Falisco, alter in Vaticano agro. quibus ex
E verbis fieri non potest, ut quisquam huius re-
 gionis gnarus, agrum Faliscum trans Cymi-
 nium montem esse intelligat. Quid? quod istos
 latuit ex probatis auctoribus esse clarum, ut
 ex ijs, qua à nobis dicuntur, apparebit, vnum
 eundemq; fuisse dictum Faliscorum montem,
 & Soracte ex Vrbe Roma cōspiciuum. His ac-
 cedit Strabonis auctoritas, quo teste, aliqui
 Falerios in Tusci regione minime locandos esse
F aiunt, sed Faliscos per se gentem, cui etiā Gra-
 tius Poeta adstipulatur, qui in lib. de venatio-
 ne Faliscos a Tuscis disiungit: cui rei verba
 Liuij. proxime posita videntur conuenire. Ne-
 mo autem dubitauit vnquam, an mons Fla-
 sconus, & illi vicinus lacus Vulsinensium, &
 demum quicquid est ultra mōtem Cyminium
 in Tuscia regione comprehendatur. Sed reuer-
 tamur

A tamē ad id, unde digressi sumus. Capenates a Capena vrbe primaria dicti, Cyminium ipsum Romam versus, & reliquos adjacentes monticulos incolebant, qua vulgo nunc dicitur Montaneola, in qua extat etiā oppidum Capena nomen seruans, licet corrupto vocabulo appelletur vulgo Canapina. Veientes item, a Veijs principe ipsorum ciuitate sic dicti, possidebant quidquid agri est a Cremera fluuio Vrbi.

B in pratis, qua nunc ita vocantur, vicino, usq; ad Soractis Faliscorū montis consinia, ubi nūc est oppidum Arinianum inter Tyberim, & maritimam regionem, atque agrum Nepesinum. Falisci vero tenebant quidquid reliqui est ab Ariniano, & Soracte, ad amnem Vetiam, qui e Cyminio mōte in Tyberim labitur inter Tyberim ipsum, & Nepesinū Capenatemq; agrū. Nepete ciuitas, vt auctor est Linius libro 7.

C prius socia Romanorum, cum fuisset per dedicationem ab Etruscis occupata, per Camillum, & Valerium recuperata est, securi percussis dedicationis auctoribus, innoxia multitudini reddita res, oppidumq; cum praesidio relictū, donec tertio deinde anno Triumuii Nepete Colonie deducenda creati sunt, qui eam deduxerunt. Suetrium Romanorum societatem ab initio cōtra-

De orig. & rebus

- D** Etiam fere semper obseruauit, & quanquam Etrusci cum Romanis bellū gesturi semper Sutrium, & Nepete occupare contenderint, ac sa-
pius occupauerint, semper tamen Sutrini sunt a Romanis defensi, & vindicati. Namq; (in-
quit Linius lib. 6.) cum ea loca opposita Etru-
ria, & velut claustra inde portaq; essent, &
illis occupandi ea, cum quid noui molirentur,
& Romanis recuperandi tuendiq; cura erat.
- E** Bello punico secundo inter xij. illas colonias,
qua Q. Fabio Q. Fuluius Coss. abnuerunt mi-
lites dare, Sutrium & Nepete connumerantur
a Liuiio, qui lib. 29. scribit, primū quo pacto
contumaces illa colonia coacta fuerint duplica-
tum militum numerum dare; & demum cen-
sus ab eis primum receptus sit: ut quantū nu-
mero militum, quantum pecunia valerent,
in publicis tabulis monumenta extarent, Quo-
- F** modo autem Veientes, & Capenates in Roma-
norum venerint potestatem, ex ijs qua non ita
multo post de Faliscorum rebus gestis exponā,
manifestissime apparebit. De Ciscyminia hac
regione Silius 8. libro enarrans, qui duce Gal-
ba Romanis aduersus Annibalē auxilio fue-
rint, inquit. Hos iuxta Nepefina cohors, equiq;
Falisci; Quiq; tuos Flauina focos, Sabatia
quiq;

A quiq; stagna tenent, Cyminiq; lacum, qui Suetria tecta, Haud procul & sacrum Phæbo Soracte frequentant. Virgilius autem, qui cōtra Aeneam duce Mesapo iuerant in bellum, referens ait. Hi Fescenninas acies, equosq; Faliscos; Hi Soractis habent arces, Flauiniaq; arua, & Cymini cum monte lacum, lucosq; Capenos. Vterq; tamen Veientes subicit, propterea quod (ut ego quidem existimo) deleta

B iam dudū ciuitate tum viciniore tum insensissima, illius nomen Romanis odiosum esset. Hæc de vniuersa Etruria, simul & Ciscyminia dicta sint. Ceterū quia nobis de Faliscis est sermo institutus, omissis alijs, dicemus ea, quæ de vniuersis etiam Faliscis occurrunt. Quam late pateret hæc Faliscorum regio pro certo dicere mihi difficile est, præsertim cum videam eos interdum longius esse progressos, atque etiam

C Alsium in littore Tusci maris. vbi nūc est arx sancta Seuera dicata, ab Halesō Faliscorum auctore cōditum esse. Illud igitur facilius erit ostendere, intra quos terminos necessario continerentur Falisci, quo tempore cum Romanis bella gesserunt. Quum enim orientem versus esset fluuius Tyberis, & trans fluuium Sabini, & Amerini: ad meridiem vero, et urbem Ro-

De orig. & rebus

Diam essent Veientes, quorum ciuitas decimo-
tertio distabat lapide ab vrbe Roma, eratq; ex
ea parte etiam mons Sora^{cte} Faliscorum, ne-
cesse est fines inter Faliscos, & Veientes exti-
tisse inter Sora^{ctem}, & urbē Veientum, quasi
dixeris circa oppidum Arinianum distans ab
vrbe xx. lapide. Ab occidente Sole erat Ne-
pete ciuitas adhuc extans, & Capenates popu-
li, de quibus est dictum. A Septentrione erat
Emons ipse Cyminius cū sylua illa usq; ad Fa-
bium consulem inuia, & horrenda, ac demum
Vadimonis lacus, quibus disternari Fali-
scos a Vulsinienfibus populis, & agro Ferentino
verisimile est, tum ex qualitate sylue, tum ex
ipso lacu, ad quem veluti ad communem quē-
dam locum initiari solita erat militia Tusca.
Poterat igitur possideri a Faliscis hac regio se-
cundum Tyberim e conspectu superiorum Sa-
Fbinorum, & agri Amerini, ab Ariniano ad
Vadimonis lacum, lōgitudinis millium passuū
plus minus viginti trium, latitudinis ferme se-
ptem, ubi minimum quatuor, quo in spatio
nūc sunt Castrum sancti Syluestri in iugo So-
ra^{ctis}, Stabia, Ciuitas Castellana, Fabrica,
Corchianum, Burgum sancti Leonardi, Gal-
lesum, Bassanellum, Orta, Bassanum, Mu-
nianum

Anianum, Polymartium. Sed illud mirandum est, quod Eutropius in fine libri secundi, & Orosius in quarto libro, ex tam breui & angusta regiuncula, dicunt vno pralio quindecim milia Faliscorum Quinto Luctatio A. Manlio Coss. fuisse caesa, ceteris pace concessa. Qui autem hominum ante Faliscos eam regionem tenuerint, explicatu difficile est, propter eam, qua inter antiquitatum scriptores est discrepantia. certior mihi tamen videtur Dionysii sententia, qui de Pelasgis in Italia profugis loquens ait, Multas vrbes alias quidem ante a Siculis habitatas, alias autem ipsi construētes vna cum Aboriginibus Pelasgi incoluerunt: quarum vrbiū est Caretanorum vrbs, qua tunc Agylla vocabatur, & Pisa, & Saturnia. Alsiumq; & alia quadam, qua post longum tempus deleta sunt a Tyrrhenis. Faleria autē, & Fescennium & atate mea habitata erant a Romanis, paruas adhuc quasdam seruātes reliquias Pelasgi generis, qua vrbes prius fuerāt Siculorum, hactenus Dionysius. Faliscos nomen fuisse totius gentis, Falerios autem ciuitatis dumtaxat eorum principis, haud obscure intelligi potest non solū ex M. Catone, & T. Liuiο, cuius verba inferius loco suo referemus.

Verum

De orig. & rebus

- D** verum etiam ex Plutarcho, qui in Camillo in
hunc fere modum scribit, Camillus sumptis co-
pijs aduersus Faliscos impetum fecit, & Fale-
rios urbem ad bellum munitam omnibus rebus
bellicis habentes, Castris circuit, sic certe obsi-
dionem Falerijs despicientibus. &c. & non
multo post, Subito Falerij postquam proditionē
magistri ludi senserunt, &c. & deinde, Reda-
ctis in ditionem Romanorum Falerijs, factaq;
E pace cū omnibus Faliscis, Camillus vasa col-
ligere iussit, atq; discessit. Regio tota, excepto
Soraete, & quibusdā iuxta Tyberim collibus,
fere plana est: nisi quod crebris, confragosis, &
inter saxosas rupes profundis aquarum peren-
nium alueis interrumpitur, omnium fere sege-
tum, arborum, fructuum, & armentorum fe-
racissima. Princeps vniuersa regionis ciuitas
erat Faleria, seu Falerij, quam ab Argiuo
F Falerio conditam esse testatur Solinus, & quā
exemplo Iustitiae Camillum Romanorum pore-
stati subdidisse, nemo est qui nesciat. eadē suc-
cessu tēporis corrupto vocabulo Falaris coepta
est dici, quod & Macrobius usurpauit, & alij
nonnulli, & seruant eius ruina, quae stantibus
adhuc mœnibus videntur, & Falaris appellā-
tur. quemadmodū ea, quae iuxta est planities,
dicitur.

A dicitur vulgo Falarensis. In perantiquis etiā diuorum monumentis, vulgo dicunt Martyrologium, id scriptum reperi, Pridie idus Augusti, in urbe Falari, sanctorum Gratiliani, & Fœlicissima virginis, quorum primum ora lapidibus pro Christo sunt contusa, deinde gladio percussi, optatam martyrij coronam susceperūt. Fuit autem ea ciuitas Episcopali quoq; dignitate ornata, ac multis post Christū natum sã-

B culis habitata, quod patet ex synodo habitata Roma Gregorio III. Pontifice circiter annum Dñi DCCXXX. & altera Nicolao primo Pont. circiter annum Dñi DCCCXVI. quibus inter alios Episcopos, illi videlicet Tyburtius, huic Ioannes Falaritani Episcopi subscripserunt. Erat ea ciuitas, antequam a Romanis subigeretur, una ex principibus Etruria ciuitatibus, e quibus magistratus annui numero

C pari ad regendum vniuersam prouinciā mittebantur, dicti Lartes, & Lucumones, quod ex vno Liuiο posset affirmari, cum is sæpenumero scribat, Faliscos ad Fanum Volturna in comuni Etruria Concilio interfuisse, nisi ex alijs plerisq; locis esset manifestū; ut interim Blondi quq; Foroliuiensis testimonium omittam. Quando autem excisa, & euersa fuerit, pro

certo

De orig. & rebus

D certo non comperi, sed cōiectura verisimile est, id accidisse per Albericum Etruria Marchionē, qui Ioannis decimi eius nominis Papa odio ductus circa annum domini nongētesimum & decimum septimum, Orta munita, eò se recepit, & Vngaros premijs sollicitatos in Italiam vocauit, qui provinciā ingressi, plus prope calamitatis Italia intulere, quàm olim Saraceni, neque ipsis quidem Etruscis pepercere, quos E oportebat ex fœdere Alberici esse intactos, imo vero magis in hos, quàm in ceteros Italos est sauitum, intensis & euersis omnibus fere oppidis, quæ ipsi occupauerant, præter Ortam ab Alberico munitam, nec post id tempus ullam de Falaria habitata mentionem inueni. Ex ipsa autem Faleria, siue ex alio huius regionis loco natus est Gratius poeta; quod ipse testatur in eo versu: At cōtra nostris imbellia lina Faleriscis. Quantus autem hic Poeta fuerit, ex P. Ouidij sententia iudicari potest, qui in illustriū sui temporis Poetarū enumeratione, hunc Virgilio mox subiungēdum duxit illis versibus, qui sunt in vltima elegia librorum de ponto. Tityrus antiquas, & erat qui pasceret herbas, Aptaq; venanti Gratius arma daret. de quo etiā, tum primum in lucem restituto. & ad se dela-

- A* to, Pontanus hac dicit, Visus est mihi vates ille lepidus, numerosus, & tersus. Inter illustria Faliscorum loca mons erat Soraacte, quod testatur Porphyrius in oden. Vides ut alta stet nive candidum Soraacte, & Cato dicens: Soraacte Faliscorum mons, & Plinius lib. 7. Haud procul ab urbe Roma in Faliscorum agro familiae sunt paucae, quae vocantur Hirpia, quae sacrificio annuo, quod fit ad montem Soraacte
- B* Apollini, super ambustam ligni struem ambulantes, non aduruntur. & ob id, perpetuo Senatus consulto militia, omniumq; aliorum munerum vacationem habent. Hinc & Virgilianus Aruns ait: Summe Deum custos sancti Soraactis Apollo, Quem primi colimus, cui pinetis ardor aceruo pascitur, & medium freti pietate per ignem, Cultores multa premimus vestigia pruna. & Silius lib. 5. Tum Soraacte satum pra-
- C* stanti corpore, & armis Aequanum noscens, patrio cui ritus in aruo, Cum pius Arcitenens accensis gaudet acervis, Extat ter innocuos late portare per ignes, Sic in Apollinea semper vestigia pruna inuiolata teras. & quae sequuntur. & lib. 7. Phœbei Soraactis honos Carmelus agebat. & 8. Haud procul & sacrum Phœbo Soraacte frequentant. Quamquam Strabo

De orig. & rebus

D non Apollini, sed Dea Feronia, Varroq; non pietati, sed medicamento id tribuit, quo illi plantas tinguerent. eamdem rem enarrans Solinus ait, Vulgatum per omnium ora, quod pauca familia sunt in agro Faliscorum, quos Hirpios vocant, hi sacrificium annuum ad Soraetis montem Apollini faciunt, id operantes gesticulationibus religiosis exultant, ardentibus lignorum struibus in honorem diuina rei flammis partem centibus, &c. Soraetis autem eum esse montem, qui ex Urbe via Flaminia venientibus dextrorsum conspicitur, & appellatur sancti Siluestri mons, eo quod ibi sanctus ille vir aliquandiu principis iram veritus latitauerit, ex ipsius diui Siluestri vita literis prodita est. etiam vulgo notissimum, & comprobatur ex ode 9. lib. 1. Flacci Horatii, qui quasi montem digito indicaret, ad amicum Thaliarchum, siue in agro suo Sabino, siue in urbe Roma se contineret, ita scribit: Vides ut alta stet niue candidum Soraete: & ex Seruio, qui clare dicit, Soraete mons est Hirpiorum in Flaminia collocatus, & addit quamobrem illi vocarentur Hirpij, quoniam (inquit) eis in hoc monte, qui Manibus consecratus est, Diti patri aliquando sacrificantibus, cum lupi subito venientes extra rapuissent,

- A** puissent , illos diu insequentes , delati sunt ad
quandam speluncam halitum ex se pestiferū
emittentem, adeo ut iuxta stantes necaret; ex
inde est orta pestilentia quia fuerant lupos se-
quenti, de qua re responsum est posse sedari, si
lupos imitarentur, idest raptō viuerent, quod
postquam factum est, dicti sunt ipsi Hirpi So-
rani quasi lupi Diis, nam lupi Sabinorū lin-
gua vocantur Hirpi, & Diis pater Soranus,
B cui persoluebatur sacrificiū cum lupi extra ra-
puerunt. Sub Soracte monte Straboni est vrbs
Feronia, cuius (quod ego quidem nouerim) nul-
la extant vestigia. Liuius vero lib. 27. in agro
Capenate ad lucum Feronia signa sanguine
sudasse, idq; prodigium decreto Pontificū pro-
curatum esse ait indicta in unum diem ad eū-
dem lucum supplicatione. & lib. 42. ait, eadem
Fercnia in Capenate de calo tactam esse. His
C propinquū ponitur Straboni & Solino Fescen-
nium, Plinio Fescennia, quam male propterea
Seruius Campania urbem esse dixit cōtra etiā
ipsius Virgilij sententiā, qui Fescenninas acies
cum Faliscis numerat. Eam autem ciuitatē
autumant nonnulli fuisse, qua nunc est ciuitas
Castellana, nullo tamen auctore certo. Illud
autem est certissimum, ibi non fuisse Veientē
cui-

De orig. & rebus

- D** civitatem, quod a nonnullis est imprudenter
 asseueratum: Nam ut omittam (quod etiam
 ex ijs qua dicta sunt facile perspicitur) Ci-
 uitatem Castellanam longo spatio intra Fali-
 scorum fines positam esse, qui a Veientibus dis-
 iuncti, maximeq; diuersi fuerant; certe Dio-
 nysius historicus lib. 2. auctor est Veientum vr-
 bem a Roma non plusquam centum stadijs abes-
 se; quin C. Plinius de Tybri amne loquens lib. 3.
- E** ait, mox citra tredecim millia passuum urbis
 Veientem agrum a Crustumino, dein Fidenat-
 em, Latiumq; a Vaticano dirimens. A quibus
 nec Liuius dissentit, apud quem lib. 5. Appianus
 Claudius de Veijs loquens, ait eam urbem in-
 tra vicesimum ab urbe lapidem esse: Eutropius
 quoque lib. 1. Fidenates sexto, Veientes xvij.
 ab urbe milliario distare semel, atque iterum
 affirmat. Qua cum ita sint, nequaquam fieri
 potest ut ibi extiterit Veientum urbs, ubi nunc
 est Civitas Castellana quod isti velle videtur:
 quum (vti dictum est) illa tantummodo trede-
 cim millia passuum, & omnino intra vicesimum
 lapidem ab urbe Roma abfuerit, hac vero ul-
 tra xxv. millia, & non minus ducentis stadijs
 distare omnibus notum, ac perspicuum sit. Ce-
 terum quo in loco civitas Veientum sita olim
 fuerit,

A fuerit, quid nos assequi coniectura valeamus ? cum dicat Propertius : Et Veij veteres , & vos tū regna fuistis, Et vestro posita est aurea sella foro . Nunc intra muros pastoris buccina lenti cantat, & in vestris ossibus arua metūt . & L. Florus, Nūc Veientes fuisse quis meminit ? quę reliquia ? quod vestigium ? laborat annaliū fides, ut Veios fuisse credamus . Huius autē nominis Ciuitatis Castellana antiquiorem

B memoriam non inueni ea , quę est , apud Platinam in vita Quarti Adriani Pōtificis circa annum Domini MCLV. Quamobrem verisimile est eversa Falari , ex illius reliquijs constructam , & habitatā esse Ciuitatem Castellanam, locum natura munitiorem , & illi admodum propinquum. Ab ipsa autem urbe Fescennio dicti sunt Fescennini versus, qui cuiusmodi essent , cum parum intellexisse videatur

C Pompeius Festus in nuptijs dumtaxat eos cani solitos arbitratus , melius intelligetur ex illis Horatii versibus : Agricola prisci fortes , paruoq; beati, Condita post frumenta leuantes tēpore festo corpus , & ipsum animū spe finis dura ferentem , Cum socijs operum, & pueris, & coniuge fida Tellurem porco , Sylvanum lacte piabant, Floribus, & vino Genium memorem

De orig. & rebus

D breuis aui. Fescennina per hunc inuenta licentia morem, Versibus alternis opprobria rustica fudit, Libertasq; recurrētes accepta per annos, Lusit amabiliter. Neq; absimile est quod lib. 7. prima decadis scribit Liuius, Non sicut ante Fescennino versu similem, incompositum temere, ac rudem alternis iaciebant. Tenendū itaque pro certo est, Fescenninos versus fuisse, per quos inducta Rusticorū persona tū in se, tū

E in alios iocosa conuicia alternis canerēt non solum in nuptijs, (ut Festus ait. & satis ex Seneca tragico colligi potest, apud quē in Medea in nuptijs Glaucēs regina chorus canit, Festa dicax fundat conuicia Fescenninus, & ex illo Catulli in Epithalamio. Nec diu taceat proci Fescennina locutio, itemq; Ausonij, Verū quoniam Fescenninos amat celebritas nuptialis, atque etiam ex Plinio, qui lib. 15. ait, Noces iuglandes quāquam & ipsa nuptialiū Fescenninorum comites, multo pineis minores) sed etiam in conuiujs, atq; alijs iocosis hominū cōuentibus, quod ex Horatij, Liuij, testimonijs, & Aniani poeta carminibus, quae infra adscribentur, liquido patet. Eiusmodi autē iocis adhuc usque diem nostrates Rustici, praesertim vero mēsores, ac vinatores utuntur. Illis autē

tempo-

- A** temporibus adeo grati erāt Fescennini versus, ut ne Octavius quidem Augustus ab illis scribendis abstinuerit . Vnde apud Macrobiū secundo Saturnalium libro legitur, Temporibus Triumviralibus Pollionem, quum Fescenninos in eum Aug. scripsisset, dixisse . At ego taceo, non est enim facile in eum scribere, qui potest proscribere. Omnium autem elegantissime Fescenninos scripsit Anianus poeta, de quo Ausonius in Centone nuptiali, Nā quid Aniani Fescenninos, quid antiquissimi poeta Liuij Erotopagnion libros loquar ? Is autem Anianus fuit ex nostratibus Faliscis, Probi grammatici discipulus, Auli Gellij amicus, per ea tempora quibus Adrianus ad imperium Romanum est adscitus . Ideoq; nil mirum est eum adeo scribendis Fescenninis idest patrijs versibus praestitisse. qualis autem is fuerit, qualesq; eius versus ex ipsius Auli Gellij, & Terentiani Mauri verbis intelligetur . Ille enim libro 7. ait, Anianus poeta prater ingenij amœnitatē literarum quoq; veterum, & rationum in literis oppido quam peritus fuit, & sermocinabatur, mira quadā et scita suauitate. Itemq; lib. 2. 0. Anianus poeta in fundo suo, quem in agro Falisco possidebat, agitare solutus erat vindemiā
- B** 2 hilare,

De orig. & rebus

- D** hilarè, atq; amœniter, a leos diēs me, & quos-
dam item alios familiares vocavit. Terentia-
nus vero etiam ipsos Vindemiales (ut ita dicā).
versus exempli causa suis interposuit. Cetera
pars superest, mea tibi dicere versus, Hac iū-
cta frequentius edent Anapaistica dulcia me-
tra. Cuicumq; libebit ut istos triplices dare sic
Anapaestos, Atque ille poeta Faliscus, Cum lu-
dicra carmina pangit. Vna vuasum, & tua
E Falerna, Et ter feror, & quater anno. Libro
quoque dixit eodem, unde unde colonus? Eo
flumine venit Oronte. Erant & Phalisca me-
tra ab eo sic fortasse dicta, quod illis potissimū
Fescennina scriberentur: mihi tamen id aliter
non liquet. Phaliscum metrū, inquit Seruius
constat tribus daetylis, & pyrrichichio, cui cō-
sentire videtur Terentianus, qui de A. Sereno
poeta loquens ait. Talia docta Phalisca legi-
F mus, Quando flagella iugas, ita iuga, vitis &
vlnus uti simul eant. Nam nisi sint paribus
fruticibus, Umbra necat teneras amineas. Ta-
le est primum Boethij carmen lib. 3. Qui ferere
ingenuum volet agrum, Liberat arua prius
fruticibus. Falce rubos, filicemq; refecat: Ut
nova fruge gravis ceres eat, &c. Acron Hora-
tij commentator in 6. oden. lib. 1. qua incipit.
Lauda-

- A** Laudabant alij claram Rhodon , aut Mitylanen . Aut Ephesum , bimarivve Corinthi , &c. de ultimo pede paulo aliter videtur sentire, dicit enim secundū versum illum Aut Ephesum &c. Tetrametrum esse , qui & Phaliscus appellatur , & ex quatuor pedibus , ultimis constat heroici versus . Exemplum vero a Servio subiectū ab eius ratione discrepat . habet enim hoc : Docta Phalisca Serene parasti . quapropter , quin corruptus sit Servij locus in ultimo huius versus pede non est dubitandum . Deinde est apud Geographos Ortanum oppidum , quæ nunc est Orta ciuitas , qua, & illius arce munita Etruria . Marchio Albericus (ut diximus) Ungaros in Italiam vocavit . Eam ciuitatem multis iam sæculis Episcopali dignitate ornata fuisse cõstat ex tertia Synodo Symmachij Papa circa annum Domini quingentesimum quartū .
- C**ui iuxta Maximum Bleranū , Felicem Nepefinum , Romanum Nomentanum , & Asellū Populonensem subscripsit Martianus Ortenfis Episcopus , & ex Synodo N^o lai primi cui subscriptus est Arsenius Ortanus Episcopus . De hac ciuitate putant nonnulli locutum esse Virgilium lib. 7. in illo versu , Ortina classes , populiq; Latini . Polymartium & ipsa olim Episcopali

De orig. & rebus

D scopali dignitate ornata ciuitas, quod patet, ex Synodo tertij Gregorij, cui subscripsit Maiorinus Episcopus Ecclesia Polymartij, ea, teste Blondo, patria fuit Sabiniani Papa, qui diuo Gregorio successit. Corchianum ex ipso nomine licet conijcere antiquissimum esse vicum ab Horchia, quam nonnulli asserunt Etruria Dea fuisse eadem, qua Latinis Pomona dicebatur, à qua etiam denominatum est alterum oppidum

E sub Cyminio Vicus Horchianus quod nomen adhuc seruans vulgo dicitur Vicorchianum. Vadimonis lacus, ad quem auctore Liu. lib. 9. initiata est Tusca militia, peruulgato quodam auctorum errore ignoratum est ad hanc usque aetatem ubi esset, asserente Blondo eum esse, qui ad motem Rosulum videtur. Volaterrano vero eum qui in Viterbiensi agro Romam venientibus dextrorsum relinquitur. At qui ego uno

F tantum Ceciliij testimonio, atque auctoritate utrumque falli, atque hallucinari, luce clarius ostendam. Scribit enim Cecilius 8. lib. ad Galum, Exegerat profocer meus, ut Amerina praedia sua inspicerem, hac perambulanti mihi ostenditur subiace's lacus, nomine Vadimonis. Lacus est in similitudinem iacētis Rota circumscriptus, & vndique aequalis, nullus sinus, obli-

quitas

- A** quitas nulla, omnia dimensa, paria, & quasi artificis manu canata & excisa, color coeruleo albidior, & pressior sulfure. odor, saporq; medicatus, vis qua fracta solidantur, spatium modicum, quod tamen sentiat ventos, & fluctibus intumescat, nulla in hoc navis, sacer enim est, sed innatant insula herbida omnes arundine & iunco tecta, & reliqua. Itaque si is lacus vel in agro montis Rosuli, vel in campis Viterbiensibus fuisset, ut isti volunt, profecto non solum Amerina pradia perambulanti subiaccens lacus non ostendi, sed nec ex altioribus Ameria montibus videri potuisset ullo modo. Ne autem legētium animos in re tam clara diutius teneam, dubio procul is Vadimonis lacus est, qui in Bassani oppidi agro non longe a Tyberi, ipsoq; Tyberi intermedio, collibus Amerinis subiectus, cetera quoque ad unguem
- C** Caciliana descriptioni convenit, excepto quod insula illa, quas etiam Plinius secundus lib. 2. mobiles esse asseruit, intervallo tanti temporis cohaeserunt, quamobrem rotunditate manente, lacus est undiq; iunco & arundine circumscriptus, quod etiam in agro Reatino ad Cutilias aquas videmus euenisse, ubi Plinius fuisse ait similes insulas, qua nunc non existunt. Ceteris
- B † lacus

De orig. & rebus

D lacus hic de quo loquor, adhuc quasi sacer, horrorem quendam indigenis incutit, nec pisces producit, sed tantum serpentes. Meminit etiā de ipso lacu & insulis in eo mobilibus Senecæ lib. 3. naturalium quæst. qui eas natantes insulas putat ex pumicibus constare. Ex ijs, quæ diximus, cognosci facile potest, quā hactenus longe aberrauerint à vero, non modo qui dixerunt eum esse montem Faliscorum, qui prope **E** Vulsinienſium lacum situs, vulgo dicitur mons Flasconus, & eos campos esse Faliscos, qui iacent inter Viterbiū & Montem Flasconum, verū etiam qui opinati sunt & Veietum olim urbem, Ciuitatem Castellanam, & Vadimonis lacum, Viterbiensem Nauisum, aut Rosuli montis lacum, & qui Faleriam, eam quæ est Ptolomæo Ferentia, Plinio & Straboni Ferentiū, Othonis olim Imperatoris patria non multis anteaëtis sæculis a Viterbiensibus diruta; eius inter Vicorchianum & montem Flasconū extant ruina, quæ vulgo appellantur Ferentiā. Siquidem hæc ponere nihil erat aliud, quā totam Faliscorum regionem ultra Cyminiā montem transportare, cum eam Ciscyminiā, & Veientibus Nepeſinifq; confinem, ac Romæ vicinam fuisse constet; simul apparet verū esse quod

A quod ait Myrsilius Lesbios, De gentis antiquitate, origine, & locis minus remotis & exteris, quamvis alioquin eruditissimis, quam ipsi gēti credendum esse. Regebantur autem Falisci populari gubernatione, quemadmodū & reliqui Etruriae populi, quibus adeo regiū nomen odiosum fuisse Liuius refert, ut cum Veientes tadio annua ambitionis, qua interdum discordiarū causa erat, veteri magistratu sublato, Regem

B sibi creauissent, simulq; Rom. obsidione premerentur, his omnino decreuerint auxiliū negari oportere donec sub Rege essent. Originem habuisse Faliscos ab Argiuis, & illorū duce Haleso, testis est Plinius, & Ouidius, qui in Elegia de festo Iunonis ait, Argiua est pompa facies, Agamemnone caso, Et scelus, & patrias fugit Halesus opes. Iamq; pererratis profugus terraq;, mariq; Mœnia felici condidit alta

C manu, Ille suos docuit Iunonia festa Faliscos. & Fastrorum lib. 4. Venerat Atrida fatis agiturus Halesus: A quo se dictam terra Faliscā putat. Huc addantur & Dionysii verba superius posita. Trogus autem Pompeius lib. 20. de Italia urbibus, qua à Græcis originem habuerunt, locutus dixit Chalcidensium esse Faliscos, Nolanos, Atellanos. Colebant Falisci ex
Deis,

De orig. & rebus

- D** Deis, quemadmodum & reliqui Tusci, V adimonem, cui Deo sacer erat lacus (de quo diximus) V adimonis appellatus. Erat autē lingua Tusca V adimon Deus qui Romanis Vertumnus, & Ianus appellabatur. ut attestatur Berosus lib. 5. ad quod allusit Ovidius lib. Fastorū primo loquente Iano, Me penes est unum vasti custodia mundi, & ius vertendi cardinis omne meum est. & Propert. lib. 4. loquente Vertū-
- E** no, Thuscus ego, thuscis orior, & reliqua. & apertius Dionysius lib. 5. Vicus Thuscus à Romanis appellatur, per quem est trāsitus ad circum maximum, ubi fuit templum Vertumni, idest Iani Etruscorum principis. Cuius Iani quadricipitis simulacrum cum quatuor frontibus in urbem ex ipsa Faleria delatum fuisse testatur Macrobius primo Saturnalium libro, & Servius loco supradicto, qui addit eo simul-
- F**acro delato quatuor illi portarū tēplum fuisse dicatum, & ponit causas quamobrem alij bifrontem Ianum haberent, alij quadrifrontem. Fuit autem is V adimon, ac Ianus Tuscorum Rex, qui Saturnum hospitio, & in regni partē recepit, habuitq; Regiam in colle, qui ex urbe primus in Etruriam iter praebeans, propterea Ianiculus dictus, Divi Petri ade notissimus est,
- & de

- A** & de quo ait Ovidius , *Arx mea collis erat ; quā cultrix nomine nostri Nūcupat hac ætas . Ianiculumq̃ vocat . Huic Deo farre tantum . & vino sacrificabant , significātes parsimoniā . & rudem victum ætatis , qua ille regnavit . Quāobrem ait Iuuenalis satyra 11 . Ponebant igitur Tusco farrata catino . Omnia tūc quibus inuideas , si liuidulus sis , Qua etiā vsq̃ ad nos continuata superstitione fit , ut nostrates*
- B** *pro sacris cibis habeant placētas farratas . Colebant insuper accepto ritu à conditoribus Argiuis , Iunonem , quod attestatur Ouid . fastorum lib. 6 . loquente Iunone , Adde senem Tatium , Iunoniculasq̃ Faliscos , Quos ego Romanis succubuisse tuli . & Dionysius ubi ait , Templum Iunonis in Faleria eodem modo constructum quo in agro , ibi etiam expiationum ritus similis , & sacra scemina templum curantes , & qua canistrifera dicitur puella innupta sacra incipiens de victimis , & virginum chori laudantium Deam patrijs cantibus . Id sacrificij genus , & pompā describit Ovidius in Elegia cuius supra memini , Colebant cum his & Apollinem , & Ditem in Soraçte mōte , & Deā Feroniam , cuius adis , & luci ex Liuiο mentio supra facta est . necnon & Horchiam , & Pal-*
- ladem ,*

De orig. & rebus

D e eadem, ob cuius effigiem Romā inde aduectā, ait Ouid. 3. fast. An quia perdomitis ad nos capta Faliscis venit? in apologetico autē Ter-
tullianus ait, Faliscorum in honore est pater
Curis, unde accepit cognomen Iuno. Moribus,
& legibus erant adeo bene instituti Falisci, ut
propterea fuerint à Virgilio, & Silio equi nun-
cupati. quandoquidem (ut inquit Seruius) Ro-
manus populus ab eis iura fœcialia collegit, &

E nonnulla supplementa duodecim tabularum.
Quin & suos priuatim habebant anni menses,
ideoq; de Martio loquens ait Ouidius, Tertius
Albanus, quintus fuit ille Faliscis. In plerisq;
autem antiquis Argivorum moribus uteban-
tur, à quibus ipsi originem ducebant, quod pa-
ret ex Dionysio, qui inquit, Falcrin, & Festen-
nium & atate mea habitata erant à Romanis,
paruos adhuc quasdam seruantes reliquias Pe-

F lasci generis, & subdit, In hisq; restiterunt di-
multa priscorum monumenta: quibus olim gra-
eca natio usā, sicut armorum bellicorum orna-
tus, clypei Argolici, hasta, & inferius, Quum
autem bellum inferrent ipsi, aut inuadentibus
se hostibus obuiaturis pro finibus exercitū mit-
terent, sacri quidam viri ante, alios inermes
ibant, Fœciales, sacrorūq; apparatus, & Deo-
rum

A rā simulacra, sanctimoniaq; & sacra, & alia multa similia. Linc & Cannabi; sicut nunc, semper abundauerunt; hinc Silius ait, induti sua lina Falisci. nec sine causa dixit Poeta induti sua lina, cum ea sint molliora indumentis magis, quā operosis rebus apta. quod testatur Gratius vocans ea imbellia lina. Apud ipsos Faliscos quoque inuentum farcimivis genus, de quo Papinius lib. 4. sylvarum, Non lu-

B canica, non graues Falisci, ac Martialis: Et Lucanica ventre cum Falisco. quod genus hodie quoque in usu est. Agri inter cetera propriū esse oves & boues albos producere testatur Plinius lib. 2. in Falisco herba depasta, & Clitumni amnis aqua pota candidos boues facit, & Ovidius in eadem elegia, Ducuntur nixea populo plaudente iuuenca, Quas aluit campis herba Falisca suis. & primo fastorum, Colla-

C rudes operum præbent ferienda iuueni, Quos aluit campis herba Falisca suis. & de Ponto lib. 3. Agnaq; tam lacteus, quā gramine pasta Falisco, Victimæ Tarpeios inscit ieta focos. Cum Romanis Falisci, quantum ex Livio colligitur, hoc pacto se gesserunt. Fidenæ Veientinū Colonia, olim trans Tyberim missa iuxta Anienem ex aduersa parte agri Romani in collibus

De orig. & rebus

D collibus nō longe à Tyberi sita Romanorū iam
facta Colonia, ad Veientes defecerat, deinde
quatuor legatos Populi Romani causam noui
consilij quarentes, iussu Lartii Tolumnij Ve-
ientum magistratus, Fidenates interfecerant,
eo Mamercus Aemilius à Romanis dictator
cū exercitu missus est, Fidenatibus & Veien-
tibus legiones Faliscorū auxilio venerunt, atq;
ita trium populorū exercitus aduersus Roma-
E nos instructus est. Sed initio praelio fusi, fuga-
tiq; sunt omnes, occiso etiam Larte Tolumnio:
eius interfector A. Cor. Cossus, qui postea opi-
ma spolia in aede Iouis Feretrii cū solemnī de-
dicatione dono fixit, Tyberim cum equitatu
transuectus, ex agro Veientano ingentem abe-
git prædam ad urbem. Sequenti anno Roma-
norum exercitus in agrum Veientem, ac Fali-
scum ducti sunt, præda abacta hominum, peco-
F rumque, Vrbes tamen non oppugnata, quia pe-
stilentia Romanum populum inuascat. In se-
quēti vero anno captis a Seruilio Dictatore Fi-
denis, trepidatum est in Etruria non Veienti-
bus solum, qui etiam tum rebellantibus Fide-
natibus affuerat, sed & Faliscis memoria initi
primo cum ijs belli. Quamobrem missis circa
XII. Etruria populos legatis, licet impetrassēt,

A ut ad Vuolturna Fanū indiceret omni Etruria concilium , in eo tamen concilio negata sūt Veientibus auxilia, iussique suo consilio bellum initum suis viribus exequi, nec aduersarum rerum quarere socios, cum quibus spem integram communicati non sint . Præteritis deinde annis circiter XXVII . quia tempus induciarum interim post aliquot rebelliones cū Veietibus initarum exierat , Romani per legatos , fœcialesq; res petere cœperunt , & lege tādē de indicendo Veientibus bello perlata , exercitum magna ex parte voluntarium Tribuni militū Consulari potestate Veios duxere , Sub cuius initium obsidionis, cum Etruscorum Conciliū ad Fanum Volturna frequenter habitū esset, parum constitit , bello ne publico gentis uniuersa tuendi Veientes essent . Tertio autem belli anno cum Romani , Veijq; tāta in armis essent

C ira, odioq; , ut victis finem adesse appareret, ac Romani auxissent numerum Tribunorum ad octo quot nunquam fuerant . Veientes contra radio annua ambitionis, quæ interdum discordiarū causa erat, Regem sibi (quod supradictū est) creauissent. offendit ea res populorū Etruria animos, tum odio regni, tum ipsius Regis, qui priuata causa grauis uniuersa genti fuerat

opi bus

De orig. & rebus

Dopibus superbiatq; . Itaque decreuerunt auxiliū
 Veientibus negandum , donec sub Rege essent .
 Anno deindz ab Vrbe condita (ni fallor)
 CCCLII. Tribunis militum sex consulari po-
 testate Veios obsidentibus, haud bene Romana
 res gesta, & auctum est bellum aduentu repen-
 tino Capenatium , & Faliscorum, qui duo po-
 puli (quemadmodum initio fere diximus) quia
 proximi regione erant , deuictis Veijs bello quo-
 que Romano se proximos fore credentes , Fali-
 sci propria etiam causa infesti, quod Fidenati
 bello se iam antea immiscuerant : per legatos
 vltro citroq; missos iureiurando inter se obliga-
 ti, cum exercitibus, nec opinato ad Veios acce-
 sere, a quibus diu in medio castris Romani, postre-
 mo desertis munitionibus per pauci in maiora
 castra, pars maxima tum ignominiosa clade
 accepta Romam pertenderunt . Insequenti ve-
 ro anno sub alijs Tribunis militum bellum Ro-
 mani gesserunt multiplex . eodem tempore &
 ad Veios, & ad Capenates, & ad Falerios, &
 ad alia loca . & Veijs castra, quae amissa erāt,
 recuperata castellis, praesidijsq; firmantur per
 M. Aemilium & Q. Fabium Tribunos, M.
 Furium in Faliscis, & Cn. Cornelio in Cape-
 nate agro hostes nulli extra mœnia inuenti ,
 prada

- A* prada acta, incendijsq; villarum, ac frugum vastati fines, oppida nec oppugnata, nec obsessa sunt. Secundo deinde anno iterum ad Veios eodem quo antea modo circa munimenta Romanorum, cum repente Capenates, Falisciq; subsidio venissent, aduersus treis exercitus anticipi pralio pugnatum est. Sed victores Romani illos omnes repulerunt ingenti eorū edita cade. Proximo autem anno ad Veios nihil admodū
- B* memorabile actum est, tota vis in populationibus fuit, duo summi Rom. Imper. Potitus a Falerijs, Camillus à Capena pradas ingentes egere, nulla incolumi relictare, cui ferro, aut igni noceri posset. In sequēti anno Romani desperata ope humana expugnāda Veientū ciuitatis, fata et Deos spectabāt, missis Delphos legatis de aqua lacus Albani, qua sine ullis celestibus aquis, causaeue qua alia, qua rem miraculo eximeret, in altitudinē insolitā creuerat, quod fatale erat Veijs prodigium. Cōcilia autem Etruria, iterum habita, postulantibusq; Capenatibus, ac Faliscis, ut Veios communi animo consilioq; omnes Etruria populi ex obsidione eriperent, responsum est, antea se id Veientibus negasse, quia unde consilium nō petissent super tanta re, auxilium petere non deberent,
- C

De orig. & rebus

Drent, nunc iam pro se fortunam suam illis negare, sanguini tamen, nominiq; & presentibus periculis consanguineorum id dari, ut si qui inuentutis sua voluntarij ad id bellū eant, non impediant, usq; magnus fuit, qui aduenit iuuenum numerus. Romani Titinius, Genu-
tiusq; Tribuni militum profecti aduersus Faliscos Capenatesq;, dum bellum maiore animo gerunt, quàm consilio, precipitauere se in insi-

E dias. Genucius morte honesta temeritatē luēs ante signa inter primores cecidit. Titinius in editum tumulum ex multa trepidatione militibus collectis aciē restituit, nec se tamen a quo loco hosti commisit: tantum inde terroris & in castris ad Veios, & in urbe fuit, ut inde M. Furius Camillus Dictator excide dis Veijs, & seruanda patriæ dictus fuerit. Is profectus cū exercitu in agro primum Nepesino cum Fali-

Fscis & Capenatibus signa confert, nec pralio tantum fudit hostes, sed castris quoque exiit, ingentiq; prada est potitus. inde ad Veios ducto exercitu opulentissimam urbem X. anno, postquam cœpta est obsideri, vi cepit, ab Vrbe condita CCCLVIII. anno. Captis Vcijs in sequenti anno Tribunis militum duobus Cornelijs Cossis, & Scipioni Faliscum bellum, Val-
rio,

Ario, ac Servilio Capenas forte euenit, ab ijs non
urbes vi, aut operibus tentata, sed ager est va-
stus, pradaq; rerum agrestium acta, nulla
felix arbor, nihil frugiferum in agro relictū,
ea clades Capenatem populum subegit, pax pe-
tentibus data. In Faliscos bellum restabat. id
cum M. Furio Camillo Tribuno militum esset
mandatum, eo accedens Camillus, cum primo
moenibus se Falisci tenerent, tutissimum id ra-
Bti, populatione agrorum, atque incendijs villa-
rum coegit eos egredi Vrbe; Sed timor longius
progredi prohibuit, mille fere passuum ab oppi-
do castra locant, nulla re alia fidentes ea satis
tuta esse, quàm difficultate aditus, asperis cō-
fragosisq; circa, & partim arētis, partim ar-
duis vijs. Ceterum Camillus captiuum indicē
ex agris secutus ducē, castris multa nocte mo-
tis, prima luce aliquanto superioribus se osten-
Cdit. trifariā Romani munitabant, Alius exer-
citus pralio intentus stabat. Ibi impedire opus
hostes conatos fundit, fugatq;, tantumq; inde
pauoris Faliscis iniectum est, vt effusa fuga ca-
stra sua, quae propiora erant, praelati urbem pe-
terent, multi casi, vulneratiq; priusquam pa-
uentes portis inciderēt, castra capta, prada ad
quaestores redacta cum magna militum ira.

- D** Sed seueritate imperij victi, eandem virtutem
 & oderant, & mirabantur. Obsidio inde vr-
 bis, & munitiones, & interdum per occasionem
 impetus oppidanorum in Romanas stationes
 praeliaq; parua fieri, & teri tempus neutro in-
 clinata spe, cum frumentum, copiaq; alia ex
 ante conuecto, largius obsessis, quàm obsiden-
 tibus suppeteret. Videbaturq; aque diuturnus
 futurus labor, ac Veijs fuisset, ni fortuna Im-
 peratori Romano, simul & cognita rebus belli-
 cis virtutis specimen maturam victoriam de-
 disset. Mos erat Faliscis eodem magistro libe-
 rorum & comite uti: simulq; plures pueri, quod
 hodie quoque (inquit Lilius) in Gracia manet,
 unius cura demandabantur. Principum libe-
 ros, sicut fere sit, qui scientia videbatur prael-
 lere, erudiebat, is cum in pace instituisset pue-
 ros ante urbem lusus exercendiq; causa produ-
 cere, nihil eo more per belli tempus intermisso,
 dum modo breuioribus, modo longioribus spa-
 tijs trahendo eos a porta lusu, sermonibusq; va-
 rijs longius solito, ubi res dedit, progressus, in
 stationes eos hostium, castraq; inde Romana in
 pratorium ad Camillum perduxit, ibi scelesto
 facinori, scelestiorem sermonem addit. Falerios
 se in manus Romanis tradidisse, quando eos
 pueros,

A pueros, quorum parentes capita ibi rerum sint, in potestate dedit. Qua ubi Camillus audiuit, non ad similem (inquit) tui, nec populū, nec Imperatorem scelestus ipse cū scelesto munere venisti. nobis cum Faliscis, quæ pacto sit humano societas nō est, quam ingenerauit natura utrisque, est, eritq; sunt & belli sicut pacis iura, iusteq; ea nō minus quàm fortiter didicimus gerere, arma habemus non aduersus

B eam atatem, cui etiā captis urbibus parcitur, sed aduersus armatos, & ipsos, qui nec lasi, nec lacessiti a nobis castra Romana ad Veios oppugnauerunt. eos tu, quantum in te fuit, nouo scelere vicisti, ego Romanis artibus, virtute, opere, armis, sicut Veios vincam. Denudatū deinde eum manibus post tergū illigatis reducendum Falerios pueris tradidit, virgaq; ei, quibus proditor rem agerent in urbem verberantes, dedit. Ad quod spectaculum concursu populi primum factō, deinde a magistratibus de re noua vocato Senatu, tanta mutatio animi est iniecta, ut qui modo efferrati odio, iraq; Veientium exitium penē, quàm Capenatium pacem mallent, apud eos pacem vniuersa posceret ciuitas. Fides Romana, Iustitia Imperatoris in foro, & curia celebrant, consensuq; omnium

De orig. & rebus

Delegati ad Camillum in castra, atque inde permissu Camilli Romam ad Senatum, qui dederent Falerios, proficiscuntur. Introducti ad Senatum ita locuti traduntur: Patres conscripti victoria, cui nec Deus, nec homo quisquam inuideat, victi à vobis, & Imperatore vestro, dedimus nos vobis, rati, quo nihil victori pulchrius est, melius nos sub imperio vestro, quàm legibus vestris victuros: euentu huius belli duo

E salutaria exēpla prodita humano generi sunt, vos fidem in bello, quam presentem victoriam maluistis, nos fide prouocati victoriam ultro detulimus, sub ditione vestra sumus. Mittite qui arma, qui obsides, qui urbē patētibz portis accipiant, nec fidei vos nostra, nec nos imperij vestri paritebit. Camillo & ab hostibus, & à ciuibz gratia acta. Faliscis in stipendiū militum eius anni, vt Pop. Rom. tributo vacaret, pecunia imperata, pace data, exercitus Romam reductus. de hac historia cum Lilius fere conueniunt Val. Maximus, L. Florus, Iulius Frontinus lib. 4. Stratagematicon, Plutarchus, & recentiores pleriqz auctores. leguntur ea de re Alphij Auiti poeta versiculi. Tum

Fliterator creditus Ludo Phaliscum liberos conatus in campi patens. extraqz muros ducere

A Spatiando paulatim trahit Hostilis ad valli-
latus . Fuit autem is annus ab Vrbe condita
CCCLX. ab exactis Regib. CXVI. ante Iesū
Christi Seruatoris nostri aduentū t. rcētesimus
nonagesimus primus, & ab eo, quo primū Fa-
lisci aduersus Romanos pro Fidenatibus pu-
gnauerunt, quadragesimus secundus. Postquā
Romanis Falisci (sicut est dictū) se dediderāt,
aliquoties rebellarūt, sed semper aduersis pra-
B lijs victi sunt. Interiectis enim paucis annis in-
terim Galli ex Clusio ad urbem infesto exerci-
tu profecti, fusis ad Alliam fluiuium Romanis
ceperant, incenderantq; urbem, ingenti facta
occisione, deinde F. Camillus Dictator absens
creatus in er pendendum aurum cum exercitu
superueniens Gallos post sextum mensem vrbe
expulerat, cecideratq; cū Etruria prope om-
nis armata Sutrium urbem socium Populi Ro-
C mani per pacationem a fessis ciuibus traditam
occupauit. Interueniens autem Camillus ite-
rum Dictator, eodem die recepit oppidum, &
trucidatis passim Etruscis oppidum ante noctē
inuiolatum Sutrinis reddidit . Roma autē post
tantam à Gallis factam ciuium cadem, in ci-
uitatem accepti, qui Veientum, Capenatiūq;
ac Faliscorum per ea bella transfugerāt ad Ro-
manos,

De orig. & rebus

Dmanos, agerq; ijs nouis ciuibus assignatus.
Quarto deinde anno Camillus & P. Valerius
Tribuni militū Sutrinis, & Nepesinis Roma-
norum socijs aduersus Etruscos auxilio missi,
oppida iam ab hostibus capta vi recuperarunt,
& socijs restituerūt. Post annos autem circiter
XXV. cū Tarquiniēses, quę ciuitas erat Etru-
ria maritima, gentis Tarquinia, Regum olim
Romanorum Patria, cuius adhuc in agro Cor-
Enetano extant vestigia, fines Romanos popula-
bundi peragrassissent, hinc aduersus eos nata
belli occasione C. Fabius Ambustus Cōsul ad-
uersus eos missus incaute, atque inconsulte pu-
gnauit, insigni accepta clade. Quo in bello,
quia cum Tarquiniensibus militauerat iuue-
tus Faliscorum: anno sequenti ad prius desti-
nata bella Romanis, Falisci quoq; hostes exor-
ti duplici causa, quod cum Tarquiniensibus
F(ut est dictum) militassent, & eos qui Fale-
rios profugerāt ex Romanis, cum male pugna-
tum est, repetentibus Fæcialibus Romanis non
reddiderant. Quamobrem secūdo deinde an-
no Fabium iterum Cōsulem aduersus eos mis-
sum, Falisci, Tarquiniensesq; prima pugna su-
derūt, quod sacerdotes eorū facibus ardētibus,
anguibusq; prelatis, incessu furiali militē Ro-
manum

*A*manū insolita turbauerant specie. Sed postea
 metus vanitate agnita, Romani milites in ho-
 stes irruentes, auerterunt illorum aciem, ca-
 strisq; etiam eo die potiti, prada ingenti parta,
 victores reuerterunt. Concitatur deinde omne
 nomen Etruscum, & Tarquiniensibus, Fali-
 scisq; ducibus, ad Salinas perueniunt aduersus
 quorū terrorem Dictator Caius Marius Re-
 tilius, primus de plebe dictus, multos popula-
 B tores agrorum vages, palantesq; oppressit, Ca-
 stra quoque nec opinato aggressus cepit, & octo
 millibus hostium captis ceteris aut casis, aut
 agro Romano fugatis triumphauit. Insequen-
 tibus autē annis aduersus Tarquinienses acer-
 be sauitum, multis eorum in acie casis, & ca-
 ptis, & Caritibus, qui cum illis conspirauerāt,
 ob vetus Caretis populi in Romanos meritum
 pax data, inducijs cum eis in centum annos fa-
 C ctis. In Faliscos eodē noxios ausu vis belli cō-
 uersa est, sed quia nusquam inuenti hostes, cū
 populatione peragrati fines essent, ab oppugna-
 tione urbium temperatum. Duobus deinde in-
 teriectis annis T. Quintius & C. Sulpicius
 Coss. ad bellum ambo profecti, Faliscū Quin-
 tius, Sulpicius Tarquinensem, nusquam acie cō-
 gressu hoste, cum agris magis, quam cum ho-
 minibus,

De orig. & rebus

Dominibus, vrendo, populandoq; gesserunt bella, cuius lenta tabis senio victa utriusq; pertinacia populi est, ut primum à Consulibus, deinde permissu eorum, ab Senatu inducias peterent, quas in annos quadraginta impetraverūt. Annis deinde interiectis octo, Marco Val. Coruino III. & A. Cor. Coss. qui fuit annis ab urbe condita (ut puto) CCCX. cum feliciter ad Sueffulā cum Samnitibus Romani pugnas-
Esent, eius certaminis fortuna perterriti Falisci, cum in inducijs essent, fœdus ab Senatu petierunt. Permanserant autem in fœdere multis annis, donec L. Papirio Cursore, Sp. Caruilio Maxi. Coss. anno condita urbis CCCCLX. (Cum interim Romani trans Cyminium in Etruria multis peractis bellis alios populos deuicissent, alios in amicitiam accepissent, cum
Fnonnullis inducias haberent) ijs in Samnitico bello occupatis, & tandem victoria parta, per idem sorte tempus rebellasse Etruscos allatum est. legationes sociorū querebantur vri & vastari agros à finitimis Etruscis, quod desciscere à Populo Rom. nollent, obtestabanturq; P. C. ut se à vi atque iniuria communi hostium tutarentur. Responsum legatis, cura Senatui futurum, ne socios fidei suæ paniteret. Etrusco-

Arum propediem eādem fortunam quam Samnitum fore. Segnius tamen quod ad Etruriam attinebat acta res esset, ni Faliscos quoque, qui per multos annos in amicitia fuerant, allatum foret arma Etruscis iunxisse, huius propinquitatis populi acuit curam patribus, ut Fœciales mittendos ad res repetendas censerent, quibus non redditis, ex auctoritate patrū iussu populi bellum Faliscis indictum est, iussiq; Coss. sorti-
B ri uter ex Samnio in Etruriam cum exercitu transiret: euenit ea fors Caruilio, qui post captum prius vi Troilium oppidū, & alia quinque castella locis sita munitis expugnata, Faliscis pacē petentibus annuas inducias dedit, pactus centum millia grauis aris, & stipendium eius anni militibus. Demum post annos quinquaginta statim post primum bellum punicum, ut narrat Polybius lib. 1. illato eis bello per Q.
C Luctatium, & A. Manlium Coss. illoq; intra sex dies transacto, Falisci se Q. Luctatio dedere coacti sunt, casis Faliscorum (ut superius dictū est) quindecim millibus, ceteris pace data, agriq; dimidia parte multa nomine adempta. Sauire nihilominus in illos parabat Romanus populus, ut meritas darent poenas rebellionis. Sed postquam (ut refert Valerius) à Papyrio,
cuius

De orig. & rebus

D cuius manu iubente Consule verba deditio-
scripta erant, doctus est Faliscos non potestati,
sed fidei se Romanorum commississe, omnem irā
placida mente deposuit; pariterq; & viribus
adij, non sane facile vincī assuetis, & victorie
obsequio, qua promptissimē licentiam submi-
nistrat, ne iustitia sua deesset obstitit. In eam
agri partē, quam diximus fuisse Faliscis adē-
ptam, deducta est deinde à Romanis Colonia,
E qua, ut sunt auctores Cato apud Plinium, &
Iulius Frontinus, Iunonia cognominata est, &
Falisca. verba Frontini ex fragmentis libri
inscripti de Colonijs hac sunt. Colonia Iuno-
nia, qua appellatur Falisca, à tribus viris as-
signata est, in qua limites intercisiui sunt dire-
cti, in locis quibusdā rivi finales, & caua qua
ex pactione assignata sunt; termini autē sunt
Silicinei, & distāt à se in pedes ccclx. cccxx.
F ccclxxx. & Dc. ceteri normales riuorum
cursus seruant, & subdit. Colonia Nepefis ea
lege seruat, qua & ager Faliscorum, & re-
liqua. Inclinato deinde Romano Imperio post
calamitates illas, quas vniuersa Italia per su-
peruenientes velut undas Barbarorum natio-
nes perpeffa fuit, hac regio Faliscorū tota ces-
sit in ditionem Ecclesie Romanae, seu (quod
magis

A magis vero consonat) longa possessione , quæ a Ludouico primo Imperatore cōfirmata est, anno à Christo nato DCCCXVII. ut probant ipsius Ludouici litera posita in decretis Gratiani. 64. dist. 100. ego Ludouicus , quarum est apud me integrum exemplum vetustis Longobardorum literis exaratum ; in quo inter Tuscia loca connumerantur Portus Centumcellæ, Cara, Manturanum, Blera, Sutrium, Nepes, **B** Castellum, Gallestum, Orta, Polymartium, Ameria, Tuder, & Perusium, cum tribus insulis, Quam confirmationem per eadem verba fecit , deinde etiam Henricus II. Imperator Benedicto Pōtifici eius nominis nono. Nam id, quod libro historia sua decimo affirmat Blondus prouenisse hoc ex Liutprandi Longobardorum Regis, Zacharia tunc Rom. Pōtifici, et diuo Petro facta largitione, aliter se habet : is enim non totam regionem, sed loca certa, atque ea non cōcessit, sed prius ablata reddidit ; ideoq, Bibliothecarius, cui, ut antiquiori est magis credendum, in vita Zacharia ita scriptum reliquit : Liutprandus Rex reddidit eidem Papa Sabinense patrimonium per annos triginta occupatum : Narniensem quoque ciuitatem, & Auximanam, & Humanatem,

De orig. & rebus

D & vallem, quæ vocatur magna in territorio Sutrino, per donationis titulum ipsi, & beato Petro Apostolorum Principi reddidit, & pacem cum Ducatu Romano, in decem annos confirmavit. Atque ut hoc quoque obiter declaremus, Ducatus Romanus tunc appellabatur ea regio, cui cum ipsa Urbe Roma præfectus erat unus ab Imperatore Constantinopolitano missus, & ei, ex una parte ultra Ameriam, &
E Narniam, Spoletinus Ducatus, ex altera confines erant alij Longobardi, qui Tuscia usque ad Viterbium dominabantur: inter ipsos Longobardos, & Romanos bellum erat assiduum. Cum autem post Narniam, Galleesium quoque cum castello idest arce sua fuisset à Spoletino duce occupatum: de eius recuperatione in vita Gregorij tertij Bibliothecarius ita scribit. Huius temporibus Galliensium castrum recuperatum est: pro quo quotidie expugnabatur Ducatus Romanus à Ducatu Spoletino, datis pecunijs non paucis Transemundo Duci eorū, ut cessarent bella, & questiones, & sic causa finita est. Quam rem fusius explicando Blondus loco proximo citato ait. Transemundus Spoletanus Longobardorum Dux, Regi suo Liutprando, cum quo paulo ante in gratiam redierat,

A rat, rebellauit, in quem Rex potentissimum
duxit exercitum: & Spoletio, illiusq; Ducatus
oppidis breui receptis Ducem quoque ipsum ca-
pere est adnixus; ille vero cum oppidum Gal-
liensium Romanis, quorū fuerat, pecunia ac-
cepta paulo ante reddidisset, fide publica a Ste-
phano Patritio & Duce Romano habita in
urbem confugit; postulauitq; illico Rex persua-
dam Ducem reddi, Sed Pont. Gregorius, Ste-
B phanusq; Dux datam Transemundo salutis fi-
dem censuerunt ciuium incommodo praponen-
dā: tunc iratus Rex postq; urbem aliquot ob-
sedisset dies, ad Ducatus Romani ciuitates &
oppida se conuertit. & Ameria, Orta, Poli-
martio, Blera q; captis, Spoletium redijt.
Quam rem Baptista quoque Fulgosius per ea-
dē fere verba recitat, ubi de publica fide tra-
ctat lib. 6. cap. 6. Præter iam dicta Faliscorū
C oppida, erat illud quod Strabo Faliscum, Ste-
phanus, Plinius, & Solinus Faliscā appellant,
conditum (vt idem ait Solinus) ab ipso Haleso
gentis principe, cum Faleriam (eodem aucto-
re) Falerius Argiuus condiderit. Id oppidum
ubi suum esset, ex ijs, quos adhuc legerim, ne-
mo, qui sciam, scriptum reliquit, attamen cer-
ta mihi est coniectura, fuisse in ijs agri nostri
Gal-

De orig. & rebus

D Gallefini collibus, qui appellantur vulgo Pomarij, qua Tyberim spectant, ut non ab re seruatum sit nomen Pomarijs, quamuis nulla ibi sint, neque etiam patrum memoria fuerint, prater quercus, pomifera arbores. Iunctis autem Strabonis, & Ouidij testimonijs confirmatur hoc quod dico. ait enim Strabo Faliscum esse in via Flaminia inter Ocriculum, & Romam, Ouidius autem in Elegia superius citata, quemadmodum profectus ab vrbe ad uxoris suae patriam, qua in Faliscis erat, & via digressus perrexisset Faleriam, ibiq; aliquandiu celebritatem festi Iunonis videndi causa moratus esset, describens ait. Cum mihi pomiferis coniux foret orta Faliscis, Mœnia contingimus victa Camille tibi. Grande mora precium ritus cognoscere, quamuis Difficilis cluius huc via prabet iter, & reliqua. At vero nullus alius est locus in via Flaminia inter Ocriculum & Romam ab ipsa Roma venienti citra Faleriam situs, nec cui magis appositum illud Pomiferis, conueniens sit, quam ijs collibus, quos modo dixi Pomarios appellari, nec desunt antiquissima ruinarum vestigia eo in loco saepius ab aratoribus effossa. poterat ex hoc situs id oppidum distare a loco ubi nunc est Gallefini
circi-

A circiter mille & tercentum passus. Quo autem tempore deserit habitari mihi est omnino incognitū. Sed illud verisimile est inclinato Romano imperio superuenientibus barbaris, illius habitatores eo relicto vicinum hunc, & natura sine mœnibus aduersus eas barbarorū inundationes miratissimum, locum nactos Galesiū condidisse. Qua vero fuerit nominis ratio non difficilis est coniectura, qua satis ex ijs, qua re-

B citani, antiquis monumentis probari potest, cū appareat nomen nō duplici, ut nūc scribimus, sed una tantum litera L tertio loco scribi solitum esse ut Galesina ciuitas, & Galesum oppidum, referat scilicet Halesi Falisca gentis auctoris & ipsius Falisca ciuitatis conditoris nomen. G autem litera videtur locum aspirationis occupasse, aut ex usu vulgi, quod in similibus euenire solet, addita esse. Illud autē

C quod ab aliquibus asseritur, commissum esse nomen ex reliquijs Gallorū, qui a Furio Camillo profligati tāquam apud hostes Romanorū (iuxta Virgilianū illud, Hinc Agamemnonius Troiani nominis hostis Curru iungit Halesus equos) huc se receperint, cum certum sit illos huc diuertisse, admitti posset, nisi repugnaret Lucius Florus, & Entropius, qui scribunt

De orig. & rebus

- D** omnes reliquias eorum ad lacū Vadimonis per Dolobellam deletas esse, ne quis extaret in ea gente, qui incensam a se Romanā Urbem gloriaretur. Gallestum situm est inter Tyberim fluuium, Ortam ciuitatem, & ipsas Faleria ruinas, distat autem à Sabina regione, intermedio Tyberi vix duobus miliaribus, à via Flaminia, qua per agrum Gallestum ad orientem prope Tyberim iacet, ubi vicinior est passibus mille quingentis: e regione via Flaminia ad occidentem recta linea mons est Cyminius, & iuxta illum Surianum oppidum ad millia septem, Septentrionem versus distat Orta ciuitas, quinque millibus passuum, & totidem ad Meridiem ipsa Faleria. Ædificatū est ipsum, quēadmodum & alia fere omnia huius regionis oppida, super topho rupibus altissimis vndiq; exciso, cuius figura in oblongū tendens
- F** orbem persimilis est oblongo pyri pomo, ita ut pars ima, qua latior est, orientem respiciat. Aer est loci saluber, bonaq; temperies cœli, iucūda agri forma, cœlū hyeme, nō ultra modū graue, iucunda etiā æstatis clemētia, frequentius aer spiritu vitalis auras, quā vêtos habet. hic indigena senes diu quamplurimi viuunt. plures vidimus, qui centum annos a tate
- proue-

- A* prouecti transgredierentur, inter quos fuit Angelus Massa auus meus, vir qui ea etate sinceris adhuc sensibus & tenaci memoria res tam publice quam priuatim gestas ab initio Pontificatus Martini quinti, quem ex Constantiensi Concilio ad urbem venientem viderat, recte, & memoriter enarrabat. Montes & Sabini, & Cyminij procul absunt. Ager totus est fere planus, ut tota regio, praterquam quod illis rivorum perennium est intersectus alueis profundissimis, ita ut plerisque in locis alludant Virgilij versus: Hinc atque hinc vasta rupes, geminiq; minantur in coelum scopuli. & qua spectat ad ventum Aquilonem, & Ocriculum, non longe ab oppido sunt ij, quos appellant monticulos, & paulo ulterius ij (quos dixi) Pomarij colles. Rerum prouentu, hisq; rebus omnibus, quae ad victum, humanum usum spectant satis uber.
- C* ubi terra minus lata minus est sementi apta, quippe quae super topko sita non admodum alta esse potest, ubi propius oppidum sunt olivae feracissima, quas bonitate fructus nec Tyburtinis, nec venafranensis cedere autumo. Longius sunt querceta densissima. Praterlabuntur visu etiam incundissimi rivus perennes, atque ex ijs piscibus referri complures, quorum duo hinc atq; illinc

De orig. & rebus

Dedecurrentes paulo sub ipsum oppidum in unum confluunt. Scatent ubiq³ fontes, inter quos duo sunt animaduersione digni, alter qui viri Falisca gentis conditoris nomen retinens, adhuc dicitur Halesanus, manans ex antiquo manu cauato cuniculo: Alter vero, quem memoria proditum est ex topho per diuum Famianum huc venientē viatorio baculo, cum sitiret, percusso, scaturisse, emanasseq³. Locus est porro ita

Enatura munitus, atque aditu instructis aciebus difficilis, ut non sit nostra neque atatum memoria auditum in oppidum hoc hostes irrupisse, quinimo nec tētasse, Nicolai Fortebrachij conatu excepto, qua de re litera sunt in regestis breuium Eugenij data xiiij. Augusti M c c c c xxxiiij. quibus Pontifex ille gratias agit Sutrini, & Gallefini, quoniam ex literis Micheletti Attenduli sui exercitus Ducis intellexerat.

Fxerat eos Fortebrachio suo rebeli pra ceteris vicinis restitisse, illumq³ virili animo reiecisse. Nam Ladislaus Rex, qui regionem hanc totā in ditionem suā redegit, ac Baucham & Castellum agri nostri oppidula inter alia diruit, Gallesum non modo non lace ssuit, sed etiam benigne in tutelam suscepit; habentur in scrijs publicis eius litera super hac re data in castris

*A*stris prope Narniam die x. Iulij Mccccxliij.

Cū vero Brittones, qui a Romano populo apud
 Marinum Latij oppidum Urbano VI. sedente
 fusi, à suis, qui in arce Suriani prasidio remā-
 serant recepti, ibi usq; ad Martini quinti Pō-
 rificatum viuentes, sēpius erumpentes regionē
 omnem vexauerunt, vastaueruntq; , adeo ut
 ex vicinis complura, interq; illa Balneolum,
 Allianum, Peschium, & Turricula nostri agri
 B Castella, deserta penitus ab incolis ac destitu-
 ta remanserint, Gallestum tamen non solum
 non vexatum, verum etiam confluentibus de-
 sertorum locorum profugis adauctum fuit. No-
 stra quoque memoria, quod in primis cognitu
 dignum est, dum decimo sexto ab hinc anno,
 qui fuit humana redemptionis MDXXVII.
 cāpta, direptaq; urbe primū Roma, deinde
 Narnia, Colluuiēs illa perditorum latronum
 C nullo diuino humanoue iure coercita circum-
 quaque populabunda debaccharetur, Gallestū
 Dei benignitate malorū omnium fuit expers,
 Et (sicut cecinit quidam Poeta) multos lacera
 suscepit ab urbe fugatos, Quis fuit hic posito
 certa timore salus. Sunt in agro praterea Lo-
 iani, & Caceani oppidorū vestigia, quae quādo
 exersa fuerint scire mihi adhuc datum nō est.

De orig. & rebus

D Fuisse olim Galleſium pro ritu Romana Eccleſia ſede ornatum Episcopali alias alijs argumētis affirmare conſueui, vt ex diui Famiani hiſtoria in antiquo maioris adis libro (quem dicunt Horarium) deſcripta, & multis (qua ſunt apud me) antiquis contractuum libellis, ac inſtrumentis, qua Galleſium habent ciuitatem, & ex Episcopo adhuc extante, ſed tandem aliquando id certo comperi viſis primum ſubſcriptionibus Concilij Roma Martino primo eius nominis Pontificē anno à Natali Ieſu Chriſti DCCCLXIII. habiti, cui ſubſcribit inter alios Dominicus Galleſii Episcopus, deinde in Vaticana bibliotheca inter Alexandri IIII. regeſta inuentis literis datis Viterbij xiiij. Kal. Febr. Pontificatus eius anno primo, per quas idem Pont. Eccleſiam Galleſinā, cuius redditus ob euerſionem aliquot caſtrorum eius diocēſeos
F erant valde diminuti, eccleſia ciuitatis Caſtellana coniungit. Quemadmodum poſtea ſimili de cauſa per Eugenij IIII. ciuitatis Caſtellana, atque Ortana eccleſia copulata ſunt. quamobrem Galleſii titulus quodammodo inter mortuus eſt. habentur Eugenij litera in regeſtis bullatarum, data Roma quarto idus Septembris Mccccxxxvij. Per quem autem ea,
quam

A quam sic (ut dixi) amisit, Episcopali dignitate Gallesium ornatum fuerit, est mihi adhuc penitus incognitum, atque occultum, verumtamen postquam sic Episcopo caruit à Ioanne XXIII. & Alexandro VI. Pontificibus titulo Comitatus est insignitum. extant illius littera data Kal. Maij anno primo sui Pontificatus, qui fuit Mccccx. huius vero octauo idus Septembris MDII. Pontificatus eius anno XI.

B Ipsum oppidum de manu Tyranni ereptum Pontificia Sedî restituit Paulus Papa II. qui insuper communitati Gallesii dono dedit Peschij & Alliani quondam oppidorum agros, & dimidium portorij quod transuentionis Tyberis nomine à viatoribus exigî consuevit, atque alia complura, qua itidē confirmauit Xystus IIII. eius successor, extant, litterę Sixti datę Kal. Feb. Mccccxv. & Pauli quinto Kal. Septembris

C Mccccxv. De dicta electione Tyranni scribit etiam Iacobus Cardinalis Papien. Commentariorum suorum lib. 5. Cum autem intestinis discordijs mirum in modum agitaremur, Iulius Papa II. Nicolaum Ruceraum suæ sororis filium pro Romana Ecclesia Vicarium nobis perpetuum præfecit, cuius præsidio sedatis discordijs Dei benignitate ad hunc usque diem

De orig. & rebus

D quiete ac tranquille viuimus. extant & ipsius
Iulij litera data xij. Kal. Octobris MDxi. Sub
ipsum oppidum iuxta fluëtem riuū est insignis
ades in diui Famiani honorem extructa. fuit
autem is Famianus vir sanctus patria Colo-
nien. genere nobilis, nomine Quuardus, patre
Gotthiscalcho, matre Giuamera natus. puer
primum bonis literis instructus, atque optimis
moribus imbutus; deinde adolescens parentum

E & propinquorum illecebris, ac mundi delicijs
repudiatis, omnem vita cursum ad Deū sum-
mum bonum direxit, ad Urbemq; primum, in-
de Compastellam, Hierosolymam, & quacun-
que sunt apud Christicolas celebriora sanctita-
te loca peregrinatus accessit. professus interim
ad extremos vita annos Cisterciensium religio-
nem tunc maxime Bernardi, aliquot ante an-
nis vita defuncti, sanctitate florentem, & pro-

F tracta peregrinatione in annos ferme XLII.
Demum iam corpore ingrauescens, quieturus
Romam reuersus, Eugenio III. sedente à di-
uis Petro, & Paulo in somnis monitus ut Gal-
lesinam peteret ciuitatē, cum hoc diuertisset,
& ab Ascāro indigena viro nobili exceptus
hospitio, post dies paucos ex predicatione morbo
obijisset, innumerabilibus clariis miraculis.

Qua-

- A** Quapropter ab Adriano IIII. Pontifice anno
à Natali Domini MCLIIII. mutato ob mi-
raculorum famam nomine, latina nuncupa-
tione Famianus dictus, in Divorum numerum
est relatus, & extra oppidum circa ipsius tu-
mulum sacra illi ades extructa est, qua postea
Munaldi Episcopi largitione, comprobante id
Nicolao quarto Pontifice, Deipara Virginis,
qua intra oppidum est, adi connexa, Archi-
B presbyteri, & Canonicorū ipsius interioris adis
cura regitur, ingenti cū munere dicti Iulij Pa-
pe, qui ipsam Famiani adē octavo mensis Au-
gusti (quo die festum in illius obitus memoriā
celebratur) pie visitantibus, delictorum veniā,
necnon Archipresbytero, & Canonicis amplif-
simam quacumque delicta condonandi facub-
tatem concessit, exemplo Pauli, qui inter alia
qua (ut dixi) nostra Communitati dono dedit,
C ad diem huic Diuo festū toto triduo mercatū
ab omnibus vectigalibus immunē concesserat,
quas & Iulius ipse ad octo dies ampliauit.
Gratiliani quoque martyris, de quo supra est
facta mentio, & quem alibi nusquam nomi-
nari ne dum coli auidui, extat apud nos (utpo-
te ciuis nostri) memoria miraculis clara, &
extra oppidum celebre sacellum, & indigenis
viris

De orig. & rebus

D viris nomen in ipsius Diui honorē frequens impositum est. Scio saepe à nonnullis quasitum esse, ac quari, cur apud historicos, praesertim antiquiores, post antiquas illas (de quibus supra dictum est) cum Romanis commissas pugnas, rara sit nō modo Galliesii, sed totius huius Faliscorum regionis, & hominum mentio. Duplicem his ego rationem asferri posse autumo. Regionis situm, exercitibus, & bellicis rebus gerendis male commodum, quin & (quemadmodum ex supradictis liquere potest) periculosum, & Urbis Romae vicinitatem, quam non modo in his fere suburbijis, sed in Mediolano considerat Ausonius, ubi inquit: Nec iuncta premit vicinia Roma, etenim ex finitimis regionibus, & ex hac potissimum, posteaquam in Romanorum potestatem venerunt, quotquot erant, vel in dies crescebant, historijs forsitan celebrandi, vel ingenio, vel manibus promptiores, vel opibus affluentiores, in Romanam civitatem, & militiam migrabant. Hinc apud Fab. Pittorem, & alios qui de antiquitatibus Urbis scripserunt, Vicus Tuscus IIII. stadiorū ambitus, de quo Propert.: At tu Roma meis tribuisti moenia Tuscis: Vnde hodie Tuscus nomina Vicus habet. Hinc Vicus longus, Vicus Arniensis,

A niensis, Vicus Stellatinus, Lartenianus, Faliscus, cognomina quæ à Tuscis sunt, cômigratibus in ciuitatem Romanam. Quod nobis inuidit in itinerario suo Rutilius Numatianus inquit : Felices etiam qui proxima munera primis Sortiti latias obtinuere domus, & subdens : Religiosa patet peregrina Curia laudi, Nec putat externos quos decet esse suos, Ordinis Imperio, collegarumq; fruuntur. Et partē

B Genij, quem venerantur, habent. Hoc etiā sibi volunt Virgilij, Iucani, & Silij exercitiū enumerationes, & alia in hunc sensum innuenera pene testimonijs sententia. Sed quid opus tot antiquorum testimonijs? cum & nostra, & patrum memoria, Roma etiam vrbe ab antiquo illa longissimo penesq; incomparabili intervallo declinata, idem tamen frequenter enuisse audiamus, & videamus? Accedit quod,

C quantum ad nostros attinet, non solum ipsi ad Urbem, sed & Vrō ad ipsos deuenit. Siquidē à ponte Tyberis nostri agri, cuius adhuc apparent fundamenta adco via Flaminia virinq; continenter, & perpetuo continuatus edificijs frequens erat diversorij, officinis, & illustrū virorum monumentis, quorum etiam plurima extant vestigia, ut non vicus unus, neq; plu-
res

De orig. & rebus

Ores Villa videretur esse, sed ipsam Urbem huc
 usq; protendi appareret. Quapropter (ut est
 apud Blondum) Ammianus Constantij Cæsa-
 ris aduentum à Constantinopoli Romam scri-
 bens, dicit: Hormisdam genere Persam archi-
 tectura peritissimum, in Cæsaris comitatu du-
 ctum, & omnium colloquio destitutum, prima-
 ria quaq; dignioraq; Urbis ædificia diligenter
 inspecta ordine sibi ostendere iussu, ab Ocri-
 culo Romam prius ingressum fuisse, quam quo-
 in loco Urbs inchoaret discernere, & intellige-
 re posset: quod significant etiã Claudiani ver-
 sus in sextum Honorij consulatum, ubi præte-
 rita Narnia, inquit, Inde salutato libatis Ty-
 bride lymphis, Excipiunt arcus, operosaq; se-
 mita vastis. Molibus, & quicquid tanta præ-
 mittitur urbi. Quibus conueniunt etiam ver-
 ba Dionysii lib. 4. ita dicentis: Sed sunt om-
 nia circa urbem habitata loca, multa ea, &
 magna, facillimaq; aduenientibus hostibus fie-
 ri obnoxia. siq; aliquis ad hæc spectans, ve-
 lit Roma magnitudinem exquirere, is & er-
 rare cogetur, nec habebit signum ullum certũ
 quo dignoscatur, quousque sit hæc urbs progres-
 sa, aut unde esse non amplius urbs incipiat, ita
 urbi contexta est regio, præbetq; spectantibus
opi-

A opinionem extensa in infinitum urbis. itemq;
 Aristidis, qui ait: Descendit hac urbs usq; ad
 mare, ubi commune Emporium, communisq;
 omnium qua terra eueniunt dispensatio; qua-
 cunque in parte eius Urbis constiterit quis, ni-
 hil prohibet quominus sit pariter in medio,
 quicquid nunc Italia restat, completura esse
 mihi videtur, unaq; futura urbs perpetua, in
 Ionium mare protensa. Constat autem pontē

B proxime dictum, Tyberi impositum esse ab Au-
 gusto: quum (auctore Suetonio) quo facilius
 Urbs adiretur, desumpta sibi Flaminia via
 Arimino tenus munienda, reliquas à trium-
 phalibus viris ex manubiali pecunia sternen-
 das curauit. Super adiecerat & in opposita
 agri nostri rupe in praesidium Pōtis Castellum,
 quod Ladislai Regis tempore destitutum fuisse
 diximus. Ex his itaque sit, ut quemadmodū

C de nostratibus antequā Romano imperio subij-
 cerentur, ob antiquitatem & scriptorum inq-
 uiam, ita postmodum quia in Romanū nomen
 transibant, rara admodum mentio facta sit.
 Atq; hinc puto, vel ex nominibus deceptos au-
 ctōres aliquot, qui Martinum secundum, &
 Romanum Pōtiffices Gallezio re vera oriundos,
 hanc Roma, illum è Gallia oriundum tradi-
 derunt.

De orig. & rebus

Dederunt. Sicut & Paschalem primum (Blondo teste) Blera natum, itidem Roma ortum esse dicunt. cum Romanum Gallezio patria natum referat idē Blondus in Italia illustrata: Martinum vero similiter liber alius incerti auctoris de Pontificum Vitis inscriptus, & de viroq; idē testetur antiquissimus Longobardis literis exaratus codex ex monasterio S. Vincentij supra Vulturnum ad me delatus. quem probis

E viris pluribus ostendi, & cuicumque videre libuerit sum ostensurus. Quorundam tamen celebrium virorum recens est memoria, ex quibus precipue referendi sunt Nicolaus Abbas monasterij à victoria comitatus Albensis, quē egregium fuisse Theologum indicant eius commentaria, quae in Capranicēsi bibliotheca perlegi; & Antonius Angeli facundus orator, cuius sunt apud me orationes, & epistola aliquot

E luculentissima. De fratre Petro, quem sedente Urbano sexto virum doctum, & praeceptorē xenodochij sancti Spiritus in Saxia fuisse constat, comperti nihil aliud habeo. Fuit etiam (licet infelici exitu) vir bello strenuus Iacobus, demum ob res novas iubēte Eugenio IIII. Roma capite mulctatus. Georgius itē Saccardinus apud Venetos militum praefectus clarissimus.

*A*simus , qui ob ingentia merita non solum ciuitate, sed patritia etiã dignitate donatus fuit .
 Hinc Sabellicus, qui solus ex recētioribus scriptoribus Faliscorum situm, vt pote illis vicinus recte intellexit, in cade Sontiaca de Georgio ipso loquens ait : Nec non Galleſia tellus quem genuit , tellus campis vicina Faliscis , Consilij hunc olim magni fecere Tyranni Participeri, & reliqua . de quo meminit etiam idem Sabellicus lib. 6. de antiquitate Aquileia . Alij plures armis, literis, moribus, & ceteris bonis artibus florentes , vel viuunt , vel nostra memoria in viuis fuerunt . Sed quia pene stulta, vel ambitiosior videri posset obuersantium oculis enarratio , illos posteris celebrandos relinquã .

F I N I S .

I V L I I

IULII ROSCII HORTINI

In Fontem Gallefij.

A S. F A M I A N O

miraculo excitatum.

*Quas sitiens muscoso hauris sub fornice, duxit
Marmoris è venis has Famianus aquas.
Sic olim Hebraus populus miracula Mosis
Obstupuit, fontem cum dedit ic̃ta flex.
Ergo nouo merito iactent se Mose Falisci
Quos alit Hortinus, quosq. Amerinus ager.*

IN ÆDE S. MARIÆ VRBANÆ

Hertina Ciuitatis.

.
.
. OR
DO . ET . POPVLVS . COLONI
AE . FALISCORVM . CV
RANTE . TYRIO . SEPTIMI
O . AZIZO . V . P . C . V . R . R . P . DEVO
TI . NVMINI . MAIESTATI
QVE . EIVS

INDEX

A <i>Emilius Mamercus dictator.</i>	15. d
<i>Agylia Caretanorum urbs.</i>	5. b
<i>Albani lacus incrementum. 7. c. Fatale Veijs prodigium.</i>	17. b. c
<i>Albericus Etruria Marchio. 6. d. Vngaros in Italiam vocauit.</i>	6. d. e
<i>Allianum Gallefini agri oppidulum. 27. a. eius agri Gallefio donati. 28. b. A quo.</i>	28. b
<i>Alphij auiti poeta versiculi.</i>	19. f
<i>Alsiū nunc arx S. Seuera. 4. c. a quo condita. 4. c</i>	
<i>Ameria a Ludouico Imp. Ecclesia data. 23. a. b eius situs.</i>	4. c
<i>Anianus poeta ex Faliscis oriundus. 10. b. Fescē- ninos versus scripsit. 10. b. Probi grāmatici di- scipulus. 10. b. A. Gellij amicus. 10. b. Hadria- ni Imp. tēpore. 10. b. eius cōmendatio. 10. b. c</i>	
<i>Antonius Angeli facundus orator Gallefio oriun- dus.</i>	31. e
<i>Apollini sacra ad montem Soracte.</i>	7. b. c
<i>Argini Faliscorum auctores.</i>	13. b
<i>Arinianum usque via Flaminia.</i>	31. b
<i>Arinianum oppidum.</i>	3. b
<i>Aristidis sententia de urbe Roma.</i>	31. a
<i>Arniensis vicus Roma.</i>	29. f. 30. a
<i>Arx S. Seuera olim Alsiū.</i>	4. c
<i>Arsenius Episcopus Ortanus.</i>	11. c

E

Asellus

INDEX

<i>Asellus Episcopus Populensis.</i>	11. c.
<i>Atellani à Chalcidensibus orti.</i>	13. c
<i>Augustus pontem Tyberi ad Galleſium impoſuit vereor ne niſi alius ſit ad Ortanum dicere de- buiſſet ubi adhuc extant inſignia veſtigia.</i>	
<i>31. a. b. caſtellum addidit. 31. b. Flaminiam viam munijt. 31. b. Feſcenninos verſus cōſcri- pſit. 10. a. De eo Pollionis dictum.</i>	10. a
<i>Auximum Rom. Pontifici reſtitutum.</i>	23. c

B

B <i>Aſſanellum in Faliscis.</i>	4. f
<i>Baſſanum in Faliscis.</i>	4. f
<i>Bauchæ Galleſſi oppidulum ut auctor in ſua ſen- tentiam ac ditionem trahit, ego Hortina ciui- tatis, cuius etiam nomen in finibus euſdem agri viget.</i>	26. f
<i>Blera a Ludouico Imp. Eccleſia data.</i>	24. b
<i>Blondi error. 11. e. Opinio reiecta.</i>	23. f. 24. b
<i>Boues Falifcorum albi.</i>	15. b
<i>Boethij carmen.</i>	10. f
<i>Brittones à Rom. fuſi. 27. a. in arce Suriani ali- quandiu permãſere.</i>	27. a
<i>Burgum S. Bernardi in Faliscis.</i>	4. f

C

C <i>Aceani oppidi veſtigia.</i>	27. c
<i>Gaciliſ locus de lacu Vadimonis qui in Hortano</i>	

INDEX

- Mortano esse concludit cui ab altera Tyberis
ripa opponuntur latifundia Rosciorum.* 12.c.d
- Cara Ecclesia data.* 23.a
- Chalcidenses Faliscorum, Nolanorum, Atellanorum auctores.* 13.c
- Camillus aduersus Faliscos.* 17.f. 18.a.b.c. dictator dictus. 17.e. Veios capit. 17.e. Veiētes fugat. 18.d eius virtus. 18.e. prudens responsum pedagogo. 18.f. 19.a
- Canistrifera puella ad Iunonis sacra.* 14.c
- Cannapi abundabant Falisci.* 15.a
- Canapina olim Capena.* 3.a
- Capena ciuitas ubi.* 3.a. nunc canapina. 3.a
- Capenates unde dicti.* 3.a. quam regionem incoherent. 3.a. a Rom. subacti. 3.f. pacem ab eis accipiunt. 18.a. cum Faliscis cōtra Romanos. 17.a. Rom. clade afficiunt. 17.a. a Romanis victi. 17.a. eorum ager vastatur. 18.a. à Camillo fusi. 18.b. contra eos Valerius & Seruilius. 17.f. 18.a
- Castellum à Ludouico Imp. Ecclesia datū.* 23.a
- Castellum Galesii oppidulum.* 26.f
- Castellana ciuitas in Faliscis est.* 4.f. olim Fescennium. 8.c. Falso creditur Veientium ciuitas. 8.c.d.e.f. Forsan ex Falaris ruinis. 8.d eius antiquior memoria apud Platinam 9.a.b

INDEX

<i>eius ecclesia Ortana cōiūcta ab Enge.</i>	<i>IV. 27. f</i>
<i>Centumcella Ecclesie datæ.</i>	<i>23. a</i>
<i>Cerretani olim Agylla.</i>	<i>5. b</i>
<i>Cerites cum Tarquiniensibus conspirant.</i>	<i>21. b</i>
<i>pacem accipiunt.</i>	<i>21. b</i>
<i>Claudianus de vrbe Rcma.</i>	<i>30. e</i>
<i>Clypei Argolici vsus apud Faliscos.</i>	<i>14. f</i>
<i>Colonia Iunonia.</i>	<i>22. e</i>
<i>Colonia Nepete.</i>	<i>3. c</i>
<i>Colonia Fidena.</i>	<i>15. f</i>
<i>Comitatus Galleſii.</i>	<i>28. a</i>
<i>Concilium totius Etrurie.</i>	<i>16. a</i>
<i>Corchianus vicus in Faliscis unde dictus.</i>	<i>11. d</i>
<i>A. Cornelius Cossus Tribunus aduersus Fali-</i>	
<i>scos. 15. e. Lartem Tolumnium interficit.</i>	<i>15. e</i>
<i>Cornelius Scipio Tribunus.</i>	<i>17. f</i>
<i>Cremera fluuius.</i>	<i>3. a</i>
<i>Cyminius mons. 26. a. populi Ciscyminium.</i>	<i>1. d</i>
<i>Ciscyminia regio.</i>	<i>3. f</i>

D

D <i>Ionysii locus.</i>	<i>13. e. 14. b. e. 30. e</i>
<i>Ducatus Romanus qui nam esset.</i>	<i>24. a. b</i>
<i>eius cum Ducatu Spoletino dissensiones.</i>	<i>23. f</i>

E

E <i>Rrores de Faliscis.</i>	<i>12. b. e. f. Veientibus. 8. c</i>
<i>Verſibus Fescenninis. 9. d. e. Festi Pompeij.</i>	
	<i>9. d. e.</i>

INDEX

9.d.e. Blondi. 11.e. Volaterrani. 11.0
Etruria diuisio. 1.a. Etruria Ciscyminia & tra-
scyminia. 1.a. Etruria concilium. 16.a. respo-
sum Capenatibus & Faliscis. 17.c. conuentus
ad Fanum Volturna. 6.c. 16.a. plurima iu-
uentus contra Rom. 17.d. Inter Etruria prin-
cipes ciuitates Faleria. 6.b. Etruria Marchio
Albericus. 6.d. Dea Horchia. 11.d. Etrusci
rebellant à Rom. 21.f. Socios Pop. Rom. vastat.
21.f. cum Faliscis coniurant. 22.a. Veientibus
auxilia negant. 16.d. à Camillo cæsi. 20.c
Episcopus Hortanus antiquissimus: nam ante an.
500. legitur. 11.c
**Eugenij Pont. littera in commendationem Gal-
lesii.** 27.f
Eutropij locus. 5. a

F

C. Fabius Ambustus cos. 20.e. aduersus Tarqui-
nienses. 20. e. ab eis fugatus. 20.f
Fabrica oppidum in Faliscis. 4.f
Faleria princeps ciuitas Faliscorum. 5.c. ab Ar-
giuo Falerio condita. 5. e. f. in quo differat à
Faliscis. 5.c. Nunc Falaris dicta. 5.f. ex prin-
cipibus Etruria ciuitatibus. 6.b. Episcopali di-
gnitate ornata. 6.b. a Rom. direpta. 6.b. ubi
sit. 25.e. An in Tuscia regione. 2.e. quo tem-

INDEX

pore defierit habitari. s. c. quando euerfa. 6. c. d.
Falisci Ciscyminia Etruria populi. 2. d. e. f. eorū
 & Faleriorum differentia. s. c. Non sunt qui
 hodie Flasconenses. 2. b. Proximi Veientibus.
 3. a. b. legibus & moribus bene instituti. 14. e.
 eorum respub. popularis. 13. a. à rege abhorre-
 bant. 13. a. cur aqui dicti. 14. d. dedere Rom.
 iura Fœcialia. 14. d. & supplementa 12. ta-
 bularum. 14. e. à Rom. rebellarunt cum Tar-
 quiniensibus. 21. c. cum Etruscis. 22. a. à Ca-
 millo fusi. 18. c. cladē accipiūt. 18. c. obsiden-
 ti. 18. d. Legatos ad Camillū mittūt. 19. d. à Ro-
 victi. 17. a. cūctatione debellati. 22. c. vastati.
 15. e. triūphati. 22. d. Rom. clade afficiūt. 17. a.
 Fabiū Cos. fugāt. 20. f. pacē à Caruilio petūt.
 22. b. Q. Lucretio se dedunt. 22. c. xv. eorū
 milliaruno pralio caſa. 22. c. bellum eis per Fœ-
 ciales indictum. 22. a. pecunia imperatur. 19. f.
 pax datur. 19. f. agri parte mulctantur. 17. f.
Faliscorum origo. 13. b. auctor. 3. b. descriptio.
 15. a. b. situs secundum aliquos. 2. b. situs ve-
 rus. 2. b. c. à Sabellio recte intellectus. 32. a. fi-
 nes, quo tēpore cū Rom. bella gerebant. 4. c. d. e.
 fines hoc tēpore. 4. f. fines cū Veientibus. 12. f.
 eorum regio quam late pateat. 4. d. e. à qui-
 bus ante habitata. s. a. b. eorum Dij Vadi-
 mon.

INDEX

<i>mon.</i>	13.f.	<i>Iuno.</i>	14.e.	<i>Apollo.</i>	14.e.	<i>Feronia.</i>	
	14.c.	<i>eorū Princeps ciuitas.</i>	6.b.	<i>confinia.</i>	3.b		
	<i>respub.</i>	13.a.	<i>mensēs.</i>	14.e.	<i>leges.</i>	14.d.	<i>mores.</i>
	14.e.	<i>mos in liberis educādis.</i>	18.e.	<i>liberi Camillo à pedag. traditi.</i>	18.f.	<i>eorū ritus in bello.</i>	14.f.
		<i>inducia cum Rom.</i>	22.b.	<i>Fœdus.</i>	22.b		
	<i>agri.</i>	15.b.	<i>fertilitas.</i>	5.e.	<i>mons.</i>	2.a.	<i>oues & boues albi.</i>
	15.b.	<i>lina.</i>	15.a.	<i>farciminis inuentum.</i>	15.a.b		
		<i>Faliscū à quo cōditū.</i>	25.b.	<i>Falisca colonia.</i>	22.e		
		<i>Falisca metra.</i>	1.e.	<i>cur ita dicta.</i>	10.f		
		<i>Faliscus venter farciminis genus.</i>	15.b				
		<i>Faliscus vicus Romæ.</i>	39.a				
	<i>S. Famiani origo & vita.</i>	28.e.	f.	<i>fons ex eius percussione manauit.</i>	26.d.e.	<i>ades ei dicata.</i>	
	29.a.	<i>à Munaldo Episcopo donata.</i>	29.a.	<i>à Iulio II. Pont. ornata.</i>	29.b		
		<i>Farciminis genus apud Faliscos.</i>	15.b				
		<i>Farratarum placentarum origo.</i>	14.a.b				
		<i>Fœcialia iura a Faliscis accepta.</i>	14.f				
		<i>Fœciales Faliscis bellum indicunt.</i>	22.a				
		<i>Fœdus Romanorum cum Faliscis.</i>	22.b				
		<i>Feliciſſima virginis martyriū ī vrbe Falari.</i>	6.a				
		<i>Felix Episcopus Nepesinus.</i>	11.e				
		<i>Ferentum Othonis Imp. patria.</i>	12.e.f.	<i>nō est Faleria.</i>	12.e.	<i>à Viterbiensibus diruta.</i>	12.f

INDEX

- Feronia** Dea Faliscorum. 17. d. 8. b. & urbs sub Soracte. 8. b
- Fescennium** seu Fescennia. 8. c. forsan Civitas castellana. 8. c. non est urbs campania ut Servius ait. 8. c
- Fescennini** versus qui sint. 9. b. ab Augusto conscripti. 10. a. error tantum in nuptijs cani solitos. 9. f. Horatii locus de Fescenninis. 9. f
- Festi** Pompeij error. 9. e
- Fidene** Veientium colonia. 15. c. postea Colonia Rom. 15. d. ad Veientes defecit. 15. d. quatuor Romanorum legatos necat. 15. d. à Servilio dictatore capitur. 15. f
- Fiscon** secundum Catonem mons Flasconus. 2. a
- Flaminia** via Arimino tenus. 31. b. ab Augusto munita. 31. b
- Flasconenses** ad lacum Volsiniensem. 2. c. non sunt qui olim Falisci. 2. b. secundum Catonem Fiscon fuit. 2. a
- Flori** locus. 9. a
- Fons** S. Famiani. 26. d. e
- Fons** Halesinus. 26. d

G

- G** Allestum cur sic denominatū. 25. a. b. à natura munitum. 26. e. exercitibus male commodū. 29. d. e. Hostibus semper intactū. 27. a. b
- à Ni-

I N D E X

- à Nicolao Fortebrachio frustra tētatiū. 26. e. f.
 à Spoletino Duce occupatum. 23. e. f.
 à Gregorio Papa III. recuperatum. 24. a. b.
 à Ladislao rege in tutelam receptum. 26. f.
 Tyrannis ereptum. 26. f. 28. c. intestinis di-
 scordijs agitatū. 28. c. à quo sedatū. 28. c.
 quomodo auctum. 27. b. Gratiliani martyris
 ciuitas. 29. c. Martini Pontificis natalibus
 illustre. 31. c. comitatus titulo insignitū. 28. a.
 à Ludouico Imp. Ecclesia datū. 23. b. Episco-
 pali dignitate ornatū. 27. d. Peschij & Allia-
 ni agris donatum. 28. b. cur raro de eo apud
 historicos mentio. 29. d. a
 Galesii origo. 35. b. situs. 26. d. descriptio. 25.
 d. e. f. adificiū. 25. e. pons. 31. b. aeris salubritas
 31. b. terra ubertas. 25. f. oleę feracissimę. 26. e
 querceta. 26. c. Galesium in ciuitatem Rom.
 commigravit. 30. c. ad Galesium vsque Rom.
 protēdebatur. 31. a. Galesina ecclesia Castel-
 lana coniuncta. 28. f
 Galli ex Clusio Romam proficiscuntur. 20. b. Ro-
 mā incēdunt. 20. b. à Camillo expellunt. 20. b
 Genutius Rom. Tribunus. 17. d. e. eius mors. 17. b
 Gratius poeta ex Falcria oriundus. 6. e. eius lau-
 des. 6. f
 Gratilianus martyr Galesii ciuis. 29. c. in urbe
 Falarē

INDEX

Falari martyrio traditus. 6. a. ei⁹ sacellū. 29. 0
Gregorius Saccardinus Galleſio oriūduſ apud Ve-
netos militum præfectuſ. 31. f. ciuitate Veneta
donatuſ. 32. a

H

H *Aleſuſ Falifcorum auſtor. 4. c. Galleſio no-*
men dedit. 25. a. b
Haleſanuſ ſonſ. 26. d
Hæſta Argiuorum arma. 14. f
Henricuſ Imp. II. confirmauit Benediſto Ponti-
fici oppida plurima. 23. b
Hirpij cur ſic dicti. 8. a. Sabinorū lingua lupi. 8. a
Hirpię familię igni non adurebantur. 7. d. e
Horatij locuſ. 9. f
Horchia Dea Pomona. 11. d
Horchianuſ vicuſ corrupte Corchianuſ. 11. e
Hormiſda architectuſ. 30. d
Humana Rom. Pont. reſtituta. 23. c

I

I *Acobuſ Galleſio oriunduſ bello ſtrenuſ. 31. f*
capite mulſtatuſ. 31. f
Ianuſ Vadimon & Vertūnuſ ijde. 13. d. farre &
uino tñ ei ſacriſcabañ. 14. a. Tuſcorū rex. 13. f
Iani quadricipitiſ ſimulachruſ in urbē ex Fa-
leria delatuſ. 13. e. delubruſ ei quatuor por-
tarū dicatuſ. 13. f
Iani-

<i>Ianiculus unde dictus .</i>	13. f
<i>Inducia Romanorum cum Veientibus .</i>	16. a
<i>Rom. cum Faliscis & Tarquiniensibus .</i>	21. b
<i>Insula mobiles seu natantes in Vadimonio lacu agri Hortini .</i>	12. c
<i>Ioannes Episcopus Faleritanus .</i>	6. b
<i>Iulij II. Pont. munus ecclesie S. Famiani .</i>	29. c
<i>Iuno Faliscorum Dea . 14. b. c. eius templum in Faleria . b</i>	
<i>Iuno Curitis in honorem Faliscis .</i>	14. d
<i>Iunonia Colonia .</i>	22. a

L

L <i>Acus Albani prodigium .</i>	17. b
L <i>Ladislau rex Gallesiu i tutelā recipit .</i>	26. f
<i>Lartes Etruria magistratus .</i>	6. b. c
<i>Lartemanus vicus Roma .</i>	30. a
<i>Lina Faliscorum . 15. a. Gratius vocat imbelia lina . 15. a. Silius induci sua lina Falisci . 15. a</i>	
<i>Liutprandus rex Sabinē se patrimonium Ecclesie restituit . 23. c. pacem cū Ducatu Ro. fecit . 23. d</i>	
<i>Loiani vestigia .</i>	27. c
<i>Longus vicus Roma .</i>	29. f
<i>Longobardi quousque dominarentur .</i>	23. a
<i>Q. Luctatio cos. Falisci se dedunt .</i>	22. c
<i>Lucumones Etruria magistratus .</i>	6. c
<i>Ludonicus primus Imp. Faliscos Ecclesia confir- mat .</i>	

INDEX

mas. 23. a
Lupi a Sabinis Hirpi. 8. a

M

- M** Aiorinus Episcopus Polymartij. 11. d
 Manturanum Ecclesia datum à Ludovico Imp. 23. a. b
 Martianus Episcopus Ostiensis. 11. c
 Martinus II. Rom. Pontifex Galleſii oritur. 31. d
 Martius Rutilius qd egerit apud Faliscos. 21. a. b
 Maximus Episcopus Bleranus. 11. c
 Mercatum immune Galliesio concessum. 29. c
 Mons Faliscorum & Soraſte idem. 2. e
 Mons Flaſconus non est ubi Faliscum. 1. b
 Montaneola Capenatum loca. 3. a
 Munaldi Episcopi munus eccle. S. Famiani. 29. a
 Munianum in Faliscis. 4. f
 Marsilius Lesbii de gentis antiquitate. 13. a
N Arniensis ciuitas Rom. Pont. restituta. 23. e
 Narnia misere capitur. 27. b
 Nepete Ro. Colonia. 3. c. Ciscyminia Etruria ciuitas. 1. a. per deditiōem ab Etruscis occupata. 3. c. per Camillum & Valerium recuperata. 3. c. bello Punico secundo Romanis contumax. 3. d. e. primum censum dare coacta. 3. e
 à Ludouico Imp. Ecclesia data. 23. a
 Nicolaus Fortebracius frustra Galliesum tentauit.

INDEX

39

tauit.

<i>Nicolaus Ruerius Galleſii diſcordias ſedauit.</i>	26. f.
<i>Nicolaus Abbas Galleſio oriundus.</i>	28. c.
<i>Nolani a Chal cidenſibus fuere.</i>	31. e.
	13. c.

O

O <i>Pinio de Galleſii origine relecta.</i>	25. c.
<i>Oraculum pro expugnandis Veijs.</i>	17. b.
<i>Oroſii locus.</i>	5. a.
<i>Oues alba in Falificis.</i>	15. b.
<i>Ouidius citatus pluribus locis ut.</i>	13. b. c. f.
<i>Ortanum nunc orta. 11. b. in Falificis eſt.</i>	4. f.
<i>Ortana & Caſtellana Eccleſia ab Eugenio IV. copulata. 27. f. à Ludouico Imp. Eccleſia data. 23. b. de eius antiquitate auctor plura dicere potuiſſet ſed non erant eius inſtituti ego qua longa lectione collegi in alium locū reijcio. Eſt autem inter alia celebre Hortanum Proba Falconia memoria.</i>	

P

P <i>Aſcalis Pont. Blera natus.</i>	31. d.
<i>Peruſiū à Ludouico Imp. Eccleſia datū.</i>	23. b.
<i>Peſchij agri Galleſio donati.</i>	28. b.
<i>Peſtilentia Romanorum.</i>	15. f.
<i>Petrus frater praeceptor S. Spiritus in Saxia Galleſio oriundus.</i>	31. e.
<i>Placentarum ſarratarum origo.</i>	14. a. b.
	Piſa.

INDEX

- Pisa à Pelasgis habitata . s. b. à Tyrrhenis de-
leta . s. b.*
- Pomona Horchia dicta . 11. d.*
- Pompeij Festi error . 9. c.*
- Polimartium Episcopalis ciuitas . 11. d. in Fali-
scis est . 11. d. à Ludouico Imp. Ecclesia da-
tum . 23. b. Sabinianus Papa Polimartio oriū-
dus . 11. d.*
- Pollionis dictum de Augusto . 10. a.*
- Pons in Tyberi prope Gallesium ego prope Hortanū
censeo . 31. b. ab Augusto fabricatus . 31. b.*
- Pontanus de Gratio Poeta . 6. f. 7. a.*
- Proba Sempronia Falconia vates Hortina fuit .*
- Propertij locus de Veijs . 9. a.*

T

- T. Quintio cos. Falisci se dedunt . 21. c.*

R

- R** *Omani à Faliscis acceperūt iura Fecialia .
14. d. supplementa xij. tab. 14. e. pro ex-
pugnandis Veijs oraculum consulunt . 17. c.*
- Faliscum & veientem agrum populatur . 17. a.*
- Fidenates & Veientes fundunt . 15. e. ca-
stra à Veijs recuperant . 16. f. Brittones fun-
dunt . 27. a. Sutrinus defendunt & ven-
dicant . 3. d.*
- Romanorum pestilentia . 15. f. clades à Veijs Ca-
pena-*

I N D E X

<i>penatibus & Faliscis. 16.e. clades a Tarquinien- sibus. 20.f. Victoria aduersus Tarquinien- ses & Faliscos. 21.b. aduersus Veientes, Ca- penates & Faliscos. 17.b. inducia cum Veien- tibus. 16.a. Præda in agro Falerio & Cape- nate.</i>	<i>17.b</i>
<i>Roma adificijs Galleſium uſque deuenit.</i>	<i>31.a</i>
<i>ab Ocriculo inchoari videbatur.</i>	<i>30.e.</i>
<i>videbatur extenſa in infinitum.</i>	<i>31.a.</i>
<i>Roma direptio.</i>	<i>27.b</i>
<i>Romanus ducatus qui.</i>	<i>23.d</i>
<i>Romanus Pont. Galleſio natus.</i>	<i>31.d</i>
<i>Romanus Episcopus Nomentanus.</i>	<i>11.c</i>

S

<i>S</i> <i>Abellicus de Gregorio Pont. 32.a. Faliscorum ſitum recte intelligit.</i>	<i>32.a</i>
<i>Sabini. 4.c. Sabinienſe patrimonium Zacharia Pont. reſtituitur, 23.c. à quo.</i>	<i>23.c</i>
<i>Sabinianus Papa Polimartio oriundus.</i>	<i>11.d</i>
<i>Saturnia ciuitas.</i>	<i>5.b</i>
<i>Seruilius contra Capenates.</i>	<i>18.a</i>
<i>Seruij locus corruptus. 11.b. Seruius repreh- enſus.</i>	<i>7.f. 8.c</i>
<i>S. Seuera olim Alſum.</i>	<i>4.c</i>
<i>Silij locus.</i>	<i>3.f. 7.b</i>
<i>S. Silueſtri caſtrum in iugo Soractis. 4.f. in Fa- liſcis</i>	

INDEX

- liscis est.* 4. f
Societas humana & naturalis. 19. a
Soraacte mons & Faliscus idē. 2. e. Inter illustria
Faliscorum loca. 7. a. nunc mons S. Siluestri.
7. e. à Seruio dictus mons Hirpiorum. 7. f. in
Flaminia via. 7. e
Soranus Ditis pater. 8. a. b
Spoletium recipitur. 24. a. Trasemundus Spole-
ium reuertitur. 24. b. Spoletinus dux. 23. f.
n. n Spoletanus ut alibi incuria impressorum
er. atum sic in duplici marmore in ad. bus Ca-
pra. & Paulli de Alexijs sic Paullus diaconus
lib. 3. hist. Longobardorum ubi meminit Pha-
realdi primi Ducis Spoletinorum: sic Martia-
lis ut habetur in manuscripto de Spoletinis que
sunt cariota lagenis: sic Cicero de clar. orat.
ubi de L. Macrino Spoletino & ter pro Cornel.
Balb. & in litteris Gregorij Pontificis bis, &
in vita S. Felicis. Deducitur autem à Spole-
tio non Spoletolice in nouo lapide templi san-
cti Eustachij aliter legatur. Nam in anti-
quioribus marmoribus Spoletium vir quidam
eruditus in historia & accuratus obseruauit,
& Spoletium habet Strabo lib. 5. & Ptolomei
Græca exemplaria & tabula; & denique ut,
alios prætereamus, Leuini Torrentij in Vespas-
siano

INDEX

*fiano apud Suetonium Spoletum euntibus ad-
notat lib. opt. Spoletium.*

<i>Stabia in Faliscis .</i>	<i>4. f</i>
<i>Stellatinus vicus Roma .</i>	<i>30. a</i>
<i>Stephanus Patritius dux Rom.</i>	<i>24. b</i>
<i>Stratagemma Tarquiniensium .</i>	<i>20. f</i>
<i>C. Sulpitius cos.</i>	<i>31. r</i>
<i>Surianum ubi .</i>	<i>25. e</i>
<i>Sutrium ciuitatis Rom. socia . 3. c. ab Etruscis occupatum secundo bello punico. 3. d. contumax Rom. 3. e. censut primum dare coactum. 3. e</i>	
<i>Sutrimi à Rom. defensi & vindicati. 3. d. à Lu- douico Imp. Ecclesia dati .</i>	<i>23. a</i>
<i>Synodus Symmachi Papa cui interfuit Episcopus Hortinus. 11. c. synodus Nicolai primi. 11. c</i>	

T

T <i>Arquinienses Etruria maritime ciuitas. 20. d</i>	
<i>Regū olim Rom. patria. 20. d. Huius ciui- tatis vestigia in agro Cornetano. 20. e. Roma- nis cladē inferunt. 20. f. C. Fabius Ambustus cōtra eos. 20. e. cum Faliscis contra Ro. 20. e. Fabiū consulem fugant. 20. f. cunctatione de- bellati. 21. d. à C. Martio triumphati. 21. a</i>	
<i>Thuscus Vicus Roma .</i>	<i>29. f</i>
<i>Thuscia loca quamplurima .</i>	<i>23. a. b</i>
<i>Titinius aduersus Faliscos.</i>	<i>17. v</i>

F

Toluns-

INDEX

<i>Tolumnius à Cossio interfectus.</i>	15. d
<i>Traſemundus Spoletinus Lōgobardorū dux.</i>	23. f
<i>Tribunorum Rom. numerus auctus.</i>	16. d
<i>Triumviri Colonia Nepete deducenda.</i>	3. c
<i>Troilum oppidum à Caruilio captum.</i>	22. b
<i>Tuder à Ludouico Imp. Ecclesia datum.</i>	23. a
<i>Turricula Galleſini agri caſtellum ut ego credo Hortini.</i>	27. a. b
<i>Tyburtinus Episcopus.</i>	6. b

V

V <i>Adimon Deus Romanis Vertumnus & Ianus. 13. f. Vadimonis lacus quis proprie atque nō in Baſſano ut auctor ſed in Hortino qđ mirum eſt hominem eruditiffimum & l. corum minime ignarum prateriſſe. 12. b. ſerpentes producit. 12. d. eius deſcriptio ex Cæcilio. 11. f. de hoc lacu Volaterrani error.</i>	11. b
<i>Valerius contra Capenates.</i>	17. f. 18. a
<i>Vallis magna in territorio Sutrino Rom. Pont. reſtituta.</i>	23. d
<i>Veientes unde dicti. 3. a. quid poſſiderent. 3. b. Cifyminia Etruria populi. 1. b. quantum diſtant ab vrbe. 3. b. Fines inter eos & Falifcos. 3. b. Non fuere ubi nunc ciuitas Caſtellana. 8. e. f. quo in loco ciuitas fuerit nō apparet. 9. a</i>	
<i>eorum obſidionis initium. 16. b. diſcordiarum cauſa</i>	

I N D E X

<i>causa regem creant.</i>	16. c.	<i>ab Etruscis auxi-</i>
<i>lia non impetrant.</i>	16. b.	<i>à Camillo eorum</i>
<i>urbs capitur.</i>	17. e.	<i>cur à Virgilio & Silio</i>
<i>prætermissi.</i>		4. a. b
<i>Virgilij locus.</i>		4. a. 30. b. & alij.
<i>Vetia flumen e cyminio monte oritur.</i>	3. b.	<i>in Ty-</i>
<i>berim labitur.</i>		3. b
<i>Vicorchianum unde dictum.</i>		11. e
<i>Vicus Tuscus Romæ.</i>		29. f
<i>Volaterrani error.</i>		11. e
<i>Volturnę fanum.</i>	6. c.	<i>concilij totius Etruria cõ-</i>
<i>uentus.</i>		6. c
<i>Vrbs in pratis.</i>		3. a. b

Z

Z	<i>Acharias Pontifex Sabinense Patrimonium</i>
	<i>recuperat.</i>
	23. e

F I N I S.

F

PRO-

19-8-6-43-2

43
PROBAE FALCONIAE
HORTINAE

CENTO EX VIRGILIO
AD VINCENTIVM LAVRVM.
S. R. E. Cardinalem amplifs.
tit. S. Mariæ in Via.

R. P. F. DAMIANI GRANÆ
*Veronensis sacra Theologia, Professoris
ordinis Servorum opera
in lucem editus.*

R O M A E
Ex Typographia Sancti iij., & Soc.
M D L X X X V I I I .

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

540 EAST 57TH STREET

CHICAGO, ILL. 60637

TEL. 733-4331

1968

1969

1970

1971

1972

1973

1974

1975

1976

IOSEPHI CASTALIONIS
de expeditione Britannica.

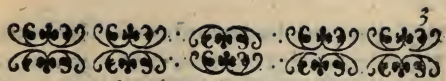
AD VINCENTIVM LAVRVV
Cardinalem carmen.

*Quem purpureo fulgentem murice
virtus:
Regibus aquavit latura ad culmen
honorum*

VINCENTI rerū decus immortale Quiritum..
Quo se presidio, qua classe Britannia rectam
Quo duce confidat, vel qua nova fœdera iungat:
Persida, qua fortes in se conuertit Iberos,
Ausu diu ferrum respergere cade suorum,
Templa Dei violare, sacras euertere sedes.
Et petere insando caelestia mœnia bello,
Non illam extremi tutabitur unda profundi,
Non coniurata gentes, scelerata secuta
Consilia eripient iustis ultoris ab armis.
Sed meritas tandem nobis dabit impia pœnas.,
Et commissæ luet duris damnata catenis.
Quam vellet semper Romanum audisse Parentē.,
E + Quam

Quam cuperet nūquā temerasse altaria sancta.
 Inuictiq; animū numquam leſiſſe PHILIPPI,
 Quo non in terris caput ulla potentia maior
 Extulit, imperij ve extendit latius oras.
 Iamq; freta Oceani tranſuecta mille carina
 Hiſpanos procereſ, & leſta examina pubis
 Expoſita immanes certant immittere in hoſteſ.
 Prafulgens patrijs longe FARNESIUS armis,
 Laudis Iulea Dux amulus inſtruit agmen,
 Atque in ſacrilegas inferri ſigna cohorteſ
 Imperat extollens Romanum nomen in aſtra,
 Hic inter primos Heroum DAVALVS ardens
 Emicat in littuſ, turmaſ & ducit equeſtreſ
 DAVALVS ad decora, et palmaſ qui aſpirat auorū.
 Hiſtonij genus, & Ducis armipotentis Aquini
 Iam debellantur poſt tempora longa rebelleſ,
 Iam iuga ſubiriſteſ mittuntur noſtra Britanni.
 Adiuvant Hiſpanoſ in cœli templa receptuſ
 Didacuſ, & latiſ reſerans pater athera rebuſ,
 SIXTVS adeſt, vocat et ſuperas in bella phalāgeſ.
 Iam tua victoreſ exornet lauruſ Iberoſ,
 Auſonijq; ducis victricia tempora inumbret
 Lauruſ in atero VINCENTI conſiſta cliuo.

VINCENTIO LAVRO
CARD. AMPLISSIMO

TIT. S. MARIAE IN VIA.

F. Damianus Grana . S . P . D .

IRGILIO centonem Pro-
bæ uatis insignis à Iulio
Roscio Hortino patriæ
amore restitutū tibi uni
deberi existimaui Card.
amplissime , qui eā Urbē
in Etruscis peruetustam maxima prudē-
tia non multo ante gubernasti . In qua
quidem gubernationē quantū uolupta-
tis Pop. Hortinus acceperit uel ex hoc
liquet quod ubi eam curā reliquisti, suū
te nihilo minus patronū esse uoluit . Et
uero erant mæx partes, ut hoc diuinorū
opus carmine elegātiss. descriptum tibi
dica-

dicarem , qui hoc templum S. Mariæ in
Via nūcupatū., illustrare studes, ipsumq.
cænobium, in quo iam diu dego fouere
non desinis . Quin etiam cum ruderēs
incoleremus , & atria nobis erigere , &
picturis domū exornare uoluisti . Quod
uero pertinet ad Probam , is , qui eam
restituit ab innumeris mendis , nō dum
certe in lucem , nec sine commentarijs
edidisset nisi a me fuisset impulsus . Feci
ego liberius antiqua familiaritate , qua
cum eo utor multis annis , ut non passus
sim diutius Poetriad Christianā, defor-
matā in tenebris iacere . Ea igitur quan-
tū fieri potuit , ex Vaticanis , pluribusq.
manu scriptis exemplaribus , ex quibus
unum erat Hortanum, compta, spectan-
daq. ad te uenit . Tu eam, qua soles hu-
manitate excipe , eiusdemq. patriam,
nostrumq. cænobium , ut facis patrocini-
o tuo nobilissimo tueri perge . Vale.

Proba

Robam re ac nomine varie appellatā
 legi. Nonnulli Semproniam. Plerq;
 Falconiam, quos sequi placuit. Ma-
 rianus Episcopus Amerinus Milisdei
 R. P. amantiss. in scholijs ad S. Hieronymi episto-
 lam cij. ad Paulinum Fulconiam. Bibliotheca
 Vaticana Flatoniam Vecciam: Romana mar-
 mora Faltoniam Aniciam familia nobiliss. ha-
 bent. Atque ut de nomine, sic de patria anceps
 fuit scriptorum sententia. Io. Boccacius agens de
 mulierib. illustrib. Romanam quosdam credidisse,
 alios vero clarissimos viros ex oppido Orthi-
 oriundam asserere confirmat. Post quem eiusdē
 argumenti libro Philippus Bergomas cap. cxxix.
 nullum dubitandi locum reliquit. Is plane insi-
 gnem poetriam Hortina urbi restituit. Ac si quid
 valet totius alicuius gentis consensu, idem civiū
 meorum usque ad nostra tempora confirmat in-
 ueterata opinio. Huiusrei testes presentes, ac vi-
 uos habeo, qui & forum eius nomine nuncupatū,
 & ingentia fastigia domus his ipsis diebus vetu-
 state collapsa demonstrant. Hac Anicij Probi
 Adelphi Rom. procons. coniux Christiana reli-
 gione fuit. Huius opera quorundam fert senten-
 tia primum in potestatem Gothorum venisse Ro-
 mam ab eius adificatione M D L X I V. Nam

cum eam biennio Alaricus siue ut alij Athanaricus Gothorum rex obsideret, atque omnes in summa rerum desperatione positi fame ac morbo per vias strati iacerent, lugubre spectaculum miserrata Proba portam Gothis patefecit; pium magis existimās ab aliquo rege quàm urbē vniuersam penitus interire. Eius prima Gothorum direptionis meminerunt. Procopius lib. 1. Oros. lib. 7. cap. 38. Aemil. lib. 1. Sozomanus 9. cap. 8. & Cuspinia. in vita Caesar. Meminerunt & quam plures Antiquarij putei, qui Probe dicitur, & non longe ab ecclesia Gothorum nunc S. Agatha nuncupata ostenditur in regione Suburra. Floruit sub Honorio magni Theodosii F. circa an. Domini ccc c. cui Virgilio centonem inscripsit. Eadem ut habet Fulgosus in collectaneis suis hoc ipsum Homericum versu aggressa vatis nomen & merita & consecuta est. Alia etiam decantauit ut ipsa de se testatur in prohamio. Hoc autem scribendi genus secuta est in primis ut Honorio & Arcadio quasi expressam indicaret eorum seriem, qua in veteri, ac nouo testamento continentur, alteri quidem latine, alteri grace, qui Bizantijs imperabat. Vel certe, quod etiam mihi sit verisimile, ut hac cōiugem in senectute ad religionem Christianam conuersum, & pro more aqua lustrali ablutum.

doceret . Vnde illi versus ad calcem operis .

Hunc socij morem sacrorum , hunc ipse teneto

O dulcis coniux , & si pietate merentur

Hac casti maneant in religione Nepotes .

Huius est epitaphium in Vaticano sub Nicolao V .

reperit quod sic habet .

Sublimes quisquis tumuli miraberis arces

Disces quantus erat qui Probus hic situs est .

Consulibus proavis, focerisq; & consule maior

Quod geminas consul reddidit ipse domus .

Praefectus quinto totum dilectus in orbem

Sed fama emensus qdquid in orbe hominũ est .

Aeternos heu Roma tibi qui posceret annos

Cur non vota tui vixit ad usque boni ?

Nam cum sex denos mensis suspenderet annos

Dilecta gremio raptus in athra Proba ;

Sed perijsse Probum meritis pro talibus absit,

Credas Roma tuum vivit & astra tenet .

Virtutis, fidei, pietatis, honoris amicus

Parcus opum nulli, largus & iste fuit .

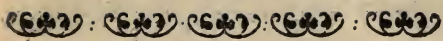
Solamen tanti coniux tamen optima luctus

Hoc Proba sortita est iungat ut urna pares .

Felix heu nimium felix dum vita maneret

Digno iuncta viro digna simul tumulo .

Proba vero hoc aliud filij posuerunt .

I V L I I R O S C I I
Hortini.

I*n*signis cythara celebretur Lesbia Sapho,
Claruit & docta quaque puella lyra;
Tu tamen emineas cunctis Falconia, per quam
Hortanum prisca relligione viget.
Cypridis insanos alia cecinere furores,
Et damnata Orco numina falsa Deum.
Tu rerum artificem canis, auctoremq; salutis,
Quaque vetus scribit pagina, quaq; nova.

PROBAE FALCONIAE
HORTINAE FOEMINAE

Cl. cento ex Virgilio

In vetus ac nouum testamentum.

Ad Honorium Aug. Theodosij Magni
F. & Arcadij Aug. Fr.

*Omulidū ductor, clari lux altera solis
Eoi qui regna regis moderamine iusto
Spes orbis, fratrisq; decus dignare Ma
rone*

*Mutato in melius diuinum agnoscere sensum
Scribendum famula quē iusserat. Hic tibi mundi
Principium, formamq; , Polos, hominemq; creatū
Expediet limo, Christi hic tibi proferet ortus ,
Insidias Regis , Magorum premia, doctos
Discipulos, pelagiq; uias, gressumq; per equor.
Hic fractum famulare iugum, vitamq; reductam
Vnius Ducis auxilio, reditumq; sepulta
Mortis, & ascensum pariter sua regna petentis .
Hac relegas, seruesq; diu , tradasq; minori
Arcadio: hac legat ille suo generi: hac tua semper
Accipiat , doceatq; suos Augusta propago.*

- a. 6. Mens agitat molē, & toto se corpore miscet eo.
 eo. Spiritus, et quātū nō noxia corpora tardāt eo.
 eo. Terreniq̃ hebetant artus, moribūdaq̃ mēbra.
 g. 10. O Pater ò hominum, rerumq̃. aterna Potestas
 g. 1. Da facilē cursū, atq̃ aīs illabere nostris a. 3
 g. 2. Tuq̃. ades, inceptumq̃. una decurre laborem
 a. 1. Nate Patris sūmi, uigor, & celestis origo, a. 6
 g. 11. Quē primi colimus, meritosq̃. nouam^o hon' res
 b. 4. Iā noua p̃genies, omnis quē credidit atas a. 7
 a. 8. Nā memini ueterū uoluēs monumēta uirorū
 g. 1. Munera uestra cano satis ē potuisse uideri b. 6
 a. 6. Moseū ante oēs totum cecinisse per orbem b. 3
 g. 4. Quæ sint, q̃ fuerint, & qua uentura trahātur
 b. 6. Omnia, ut ipse tener mundi cōcreuerit orbis.
 g. 2. Felix qui potuit rerum cognoscere causas;
 eo. Vnde hoīm, pecudūq̃. genūs, uiteq̃. uolātū. g. 2
 a. 6. Et q̃ marmoreo fert mōstra sub equore pōtus,
 b. 6. Et si qd simul ignis hēt uel mobilis humor. eo.
 g. 2. Haud aliter prima crescētis origine mūdi g. 2
 eo. Illuxisse dies, aliumue habuisse tenorem
 eo. Crediderim, maior rerū mihi nascit̃ ordo a. 7
 a. 4. Si qua fidē tāto est operi latura uetustas a. 10
 b. 1. Nāq̃. fatebor em̃; leuiū spēctacula rerū g. 4
 g. 9. Sēper equos, atq̃. arma uirū, pugnasq̃. canebā,
 g. 1. Et studio incassum uolui exercere laborē. a. 8
 g. 4. Omnia tentanti potior sententia uisa est

Probæ Falconiæ

- a. 6. Pandere res altas terra, & caligine mersas
g. 3. Inq. dies aliqd iā dudū inuadere magnū a. 9
Mens agitat, mihi nec placida cōtēta qete ē.
a. 5. Ore fauete omnes, latasq. aduertite mētes. a. 8
g. 4. Matres, atq. viri, pueri, innuptaq. puella.

PRINCIPIVM NARRATIONIS DIVINORVM.

- g. 6. Principio calū, ac terras, cāposq. liquētes a. 6
eo. Lucentēq. globum Luna, solisq. labores ae. 1
g. 1. Ipse Pater statuit. vos ò clarissima mūdi g. 1
eo. Lumina, labentē calo qua ducitis annum.
a. 3. Nā neq. erāt astrorū ignes, nec lucidus ethra;
a. 5. Sed nox atra Polū bigis subuecta tenebat, g. 5
a. 6. Et Chaos ī p̄ceps tātū tēdebat ad umbras g. 6
a. 6. Quantus ad athereū cali suspectus olympū.
a. 10. Tūc Pater oipotens, rerū cui sūma potestas,
g. 6. Aera dimouit tenebrosū, & dispulit umbras,
g. 1. Et mediū luci, atq. umbris iā diuidit orbem.
g. 3. Sidera cuncta notat tacito labentia cēlo,
a. 7. Intentos uoluēs oculos qua parte calores. g. 2
g. 2. Austrinos tulerit, qua terga obuenterit axi,
g. 1. Obliquus qua se signorum verterit ordo. g. 1
g. 3. Postquam cuncta videt cēlo constare sereno
a. 10. Omnipotēs, stellis numeros, & noia fecit, g. 1
g. 1. Tēporibusq. parē diuersis quatuor annum. eo.
eo. Atq. hac ut certis possemus discere signis.
g. 2. Vcre tumēt terra, & genitalia semina p̄scūt,

- g. 1. Ac medio tostas astuterit area fruges,
 g. 2. Et varios ponit fœtus Autumnus, & atra
 eo. Venit hyems, teritur sicyonia bacca trapetis,
 eo. Atq. in se sua per vestigia voluitur annus
 Tempore iã ex illo fœcundis imbrib. ether. g. 2
 g. 2. Magnus alit magno commistus corpore fœtus
 f. 9. Et iã prima nouo spargebat lumine terras, f. 4
 a. 4. Ducebatq. diem stellis Aurora fugatis.
 b. 6. Tũ durare solum, & discludere Nerca ponto
 ea. Incipit, et rerũ paullatim sumere formas ea.
 a. 5. Tum varię pelagi facies, immania Cere
 a. 8. Aequora verrebant caudis, estumq. secabant,
 g. 4. Nec non & uasti circum gens humida ponti
 a. 2. Iam Sole infuso, iam rebus luce reiectis
 g. 4. Exultans, rorem late dispergit amarum.
 a. 3. Postera iamq. dies primo surgebat Eoo.
 b. 9. Fũdit hum⁹ flores, et frõdes explicat oēs. g. 2
 g. 2. Sanguineisq; inculta rubent auitaria baccis,
 eo. Non rastris hominũ, non ulli obnoxia cura
 a. 3. Tertia lux gelidam calo dimouerat umbram
 g. 2. Auia tũc resonant auib. virgulta canoris. g. 2
 g. 1. Et liquidas corui presso dant gutture voces,
 b. 1. Nec gemere aëria cessauit turtur ab ulmo.
 a. 3. Quarto terra die uariarũ mōstra ferarũ, f. 6
 eo. Omnigenũq. pecus nullo custode p herbã a. 3
 a. 6. Educit syluis; subito, mirabile uisu; a. 1

Probæ Falconiæ

- §.12. Tūc demū mouet arma leo, tūc pessima tigris
 g.4. Squamosusq. Draco, & fulua ceruice Leana
 a.7. Sauire, ac forma magnorū ululare luporum.
 g.2. Cetera pascūtur virides armenta per agros
 eo. Nec gregib. liquidi fontes, nec gramina desūt.
 a.3. Iamq. dies, alterq. dies processit, & omne a. 10
 §.10. Hoc virtutis opus diuina mentis, & artis a. 3
 a.1. Prospiciens genitor perfectis ordine rebus
 eo. Expleri mentem nequit, ardescitq. tuendo,
 b.4. Terrasq. tractusq. maris, calumq. profundū,
 a.8. Alitū, pecudūq. genus, secūq. uolutat a. 10
 a.1. Qui mare, qui terras omni ditione tenerent,
 g.2. Neu segnes iaceāt terrę: iuuat usq. morari. a. 6
 §.11. Talia uersanti subito sententia sedit, a. 11
 g.2. Felicemq. trahit limum, singitq. premēdo a. 6
 g.1. Pingue solum, primis extēplo a mēsisbus anni.
 a.8. Iamq. improuisō tanta pietatis imago a. 6
 a.3. Processit noua forma uiri pulcherrima rerū
 a.1. Os, humerosq. Deo similis, cui mentē, aīumq.
 §.12. Maior agit De⁹, atq. opa ad maiora remittit
 a.5. Quaritur huic alius, nec qsq. ex agmine tāto
 eo. Audet adire uirū, sociusq. in regna uocari a. 7
 a.3. Haud mora. Continuo placidā p mēbra getē
 eo. Dat iuueni, et dulci declinat lumina sōno. §.4
 §.10. Atq. illi medio in spatio iam noctis opaca a. 8
 eo. Omnipotēs genitor costas, & uiscera nudat. §.1

§. 11. Harū unā iuueni laterū compagib. arētis a. 1
 a. 6. Eripuit, subitoq. oritur mirabile donum eo.
 a. 7. Argumentū ingens, claraq. in luce refulsit a. 3
 e. 9. Insignis facies, & pulchro pectore uirgo a. 3
 §. 7. Iam matura uiro, iam plenis nubilis annis.
 eo. Olli somnum ingēs rupit pauper, ossaq. et artus:
 §. 4. Cōiugiū uocat, & stupefactus numine preffit,
 a. 8. Excepitq. manu, dextrāq. āplexus inhaesit. g. 3
 a. 6. His demū exactis torquet q. sidera mūdi a. 9
 §. 10. Infit. eo dicēte premit placida equora pōt', §. x.
 a. 10. Et tremefacta solo tellus, silet arduus ather.
 a. 3. Viuite felices, interq. nitentia culta g. 1
 a. 6. Fortunatorum nemorum, sedesq. beatas.
 §. 7. Hic dom', hic patria ē, reges ea certa laborū.
 a. 1. His ego nec metas rerum, nec tempora pono.
 eo. Imperiū sine fine dedi, multosq. per annos g. 4
 b. 4. Non rastros patietur humus, nec uinea falcē.
 g. 4. At genus imortale manet, nec tarda senectus
 a. 9. Debilitat vires animi, mutatq. vigorem.
 a. 7. Vos contra quæ dicā animis aduertite uestris.
 a. 6. In medio ramos, annosaq. brachia tendens
 a. 1. Est in conspectu ramis felicibus arbor, g. 2
 a. 7. Quam neq. fas igni cuiquā, nec sternere ferro
 eo. Religionē sacra nunquā concessa moueri. a. 3
 a. 11. At quicūq. sacros decerpserit arbore fetus a. 6
 eo. Morte luet merita; nec me sententia uertit, a. 1

Probæ Falconiæ

- g. 2. Nec tibi iā prudēs q̄squā p̄sua deat auct̄or. g. 2
 b. 8. Cōmaculare manus, liceat te voce moneri. f. 3
 a. 4. Fœmina, nec te vllius violentia uincat,
 g. 1. Si te digna manet diuini gloria ruris. a. 3
 a. 3. Postquā cuncta P̄r, celi cui sidera parēt. a. 10
 a. 8. Cōposuit, legesq. dedit, camposq. nitentes, a. 6
 f. 6. Desuper ostentat, tantarū gloria rerum. a. 4
 eo. Ecce autē primi sub lumine solis & ortus a. 6
 f. 1. Deuenere locos, ubi mollis amaracus illos f. 1
 f. 1. Florib. & dulci aspirās cōplectitur umbra. f. 1
 g. 2. Hic uer assiduū, atq. alienis mensib. astat,
 g. 4. Hic liquidi fontes, hic celi tempore certo. g. 4
 eo. Dulcia mella p̄mūt, hic cādida popul' ātro. b. 9
 b. 9. Imminet, & lenta texunt umbracula uites
 g. 9. Inuitant croceis halantes floribus horti
 f. 6. Inter odoratū lauri nemus, ipsaq. tellus g. 1
 g. 1. Omnia liberius nullo poscente ferebat.
 f. 9. Fortunati ambo, si mens non leua fuisset. b. 1
 f. xi. Coniugis infandę docuit post exitus ingēs. f. 5
 a. 2. Iamq. dies infanda aderat p̄ florea rura. a. 1
 g. 1. Ecce inimicus atrox imēs orbib. anguis. f. 2
 a. 5. Septem ingēs gyros, septena uolumina uersat.
 a. 3. Nec uisu facilis, nec dictu affabilis vlli
 f. 11. Obliqua inuidia ramo frondēte pepēdit. f. 7
 a. 7. Vipeream inspirās animam, cui tristia bella,
 eo. Irēq. insidiāq. & crimina noxia cordi.

Odit

- eo. Odit & ipse pater tot sese uertit in ora,
 §. 11. Arrectisq. horret squamis, et ne qd iausū. a. 8
 a. 8. Aut intētātū scelerisue, dolive relinquat. §. 8
 a. 6. Sic prior aggrediū dictis, seq. obtulit ultro. §. 8
 eo. Dic, ait, ò virgo lucis habitamus opacis, a. 6
 eo. Riparumq. toros, & prata recentia rinis eo.
 eo. Incolimus, q̄ tāta animis ignauia uenit. §. 11
 b. 7. Strata iacēt passim sua q̄q. sub arbore poma,
 g. 3. Pocula sunt fontes liquidi: caelestia dona g. 4
 a. 2. Attrectare nefas. Id rebus defuit unum.
 a. 5. Quis phibet causas penitus tētare latētes. §. 3
 a. 9. Vana supstitio, rerū pars altera adēpta ē? §. 9
 a. 12. Cōdicio, mea si non irrita dicta putares a. x
 eo. Auctōr ero audēdi sacrata resoluerē iura. a. 2
 a. 4. Tu cōiux tibi fas animum tentare precando.
 b. 8. Dux ego uester ero, tua si mihi certa uolūtas
 §. 3. Extrinūsq. toros, dapibusq. epulamur opimis
 a. 1. Sic ait. & dicto citius quod lege tenetur. a. xij
 a. 7. Subijciunt epulis olim uenerabile lignum, eo.
 eo. Instituūtq. dapes, cōtactūq. omnia fœdāt. a. 3
 a. 1. Præcipue infelix pesti deuota futura.
 g. 2. Miraturq. nouas frondes, nec non sua poma
 a. 6. Causa malitātī summo tenus attigit ore, a. 1
 a. 7. Maius adorta nefas, maioremq. orsa furorē.
 §. 2. Heu misero cōiux aliena ex arbore germē. g. 2
 a. 6. Obijcit, atq. aim subita dulcedine mouit. a. 8

Probæ Falconiæ

a. 11. Cōtinuo noua lux oculis effulsit. At illi a. 11
 a. 8. Terrentur uisu subito, nec plura morati a. 5
 a. 7. Corpora sub ramis obtētū frōdis inūbrāt a. 11
 a. 3. Consertū tegmen, nec spes opis ulla dabāt a. 2
 §. 11. At nō hac nullis hoīm, rerumq. repertor §. 11
 eo. Obseruans oculis, cades, & facta Tyranni a. 8
 §. 4. Præsēsit, notūq. furens quid femina possit. a. 5
 eo. Cōtinuo inuadit. Procul d̄ p̄cul este p̄fani §. 6
 §. 6. Cōclamat cēlū, ac terras q̄ numine firmat. §. 4
 §. 10. Atq. illi longe gradientem, & dira frementem
 eo. Vt uidere metu uersi, retroq. ruentes
 a. 6. Diffugiunt, siluas & sicubi cōcaua furtim §. 5
 eo. Saxa petūt. Piget incepti, lucēq. neq. auras §. 6
 eo. Respiciunt, tōdet cali conuexa tueri. a. 4
 §. 4. Nec lōgū i medio tēpus cū creber ad aures a. 2
 a. 2. Visus adesse pedū sonitus, Genitorq. p̄ umbras
 a. 10. Talib. affatur dictis, atq. in repat ultro. a. 10
 a. 5. Infelix, qua tantā animum dementia cōepit?
 eo. Quis furor iste nouus? quo nūc, quo tēditis, inq̄
 a. 4. Regnorū imemores? q̄ mētē i sana mutat §. 12
 §. 6. Dicite? q̄ lucis miseris tam dira Cupido? a. 6
 a. 1. Maturate fugam, totoq. absistite luco, §. 6
 a. 3. Nec reuocare gradū si q̄n aduersa uocarint §. 9
 a. 10. Est licitū. Flamis ambit torrentib. amnis a. 6
 a. 6. Per mediū stridens, torquetq̄ sōnātia saxa, eo.
 a. 3. Attollitq. globos flammarum, & sidera lābit.

Ille

Hortinae.

54

- a. 5. Ille sub hac. Tua me genitor, tua tristis imago
a. 8. His posuere locis: merui, nec deprecor, inqt §. 12
§. 10. Oipotes, sonitūq. pedum, uocemq. tremisco §. 3.
a. 11. Consciūs audacis facti, monitiq. sinistri. a. 10
g. 2. Famina fert tristes succos, tardumq. saporem;
a. 4. Illa dolos, dirumq. nefas sub pectore uersans
§. 2. In fontem infando indicio moritura puella g. 4
a. 10. Dum furit; incautum crudeli morte peremit.
§. 10. Suasit. n. scis ipse, neq. est te fallere cuiq. g. 4
b. 8. Ut uidi, ut perij, ut me malus abstulit error.
§. 11. Cōtigimusq. manu qđ nō sua seminat arbos.
g. 2. Tū Pater oīpotens folio sic insit ab alto. a. 8
a. 3. Accipite ergo ais, atq. hac mea figite dicta;
a. 6. Tuq. prior scelere ante alios immanior oēs, a. 1
a. 5. Quē nec longa dies, pietas nec mitigat ulla
a. 6. Hortator scelerū coluber mala gramina past.
g. 4. Desidia, latamq. trahens inglorius aluum
a. 7. Cede locis, nullis hominū cogentibus, ipse g. 2
g. 2. Tenuis ubi argilla, & dumosis calculus aruis.
a. 2. At tibi pro scelere, exclamat, pro talibus ausis
a. 11. Oē auū ferro teritur, primusq. per artem g. 2
a. 6. Heu miserande puer terrā insectabere rastris,
g. 1. Et sonitu terrebis aucs, horrebit in aruis
eo. Carduus, & spinis surget Paliurus acutis,
eo. Lappeq. tribulig. & fallax herba ueneni.
eo. At si triticeam in messem, robustaq. farra

Exer-

Probæ Falconiæ

60. Exercebis humū frustra expectabis aceruū. g. 8
 60. Cōcussa q. famem in syluis solabere quercu.
 4. 6. Insuper his subeunt morbi, tristi q. senectus
 g. 3. Et labor, & dira rapit inclementia mortis.
 b. 3. Hęc tibi sēper erūt: tu q. ò sēuissima cōiux. g. 2
 g. 1. Non ignara mali, caput horū, & cā malorū
 g. 4. Magna lues cōmissa tibi ē: heu perdita nescis
 g. 4. Nec quē te circū stent deinde pericula cernis
 g. nūc morere ut merita es tota qā mēte petisti. g. 4
 4. 9. Nec mea iam mutata loco sententia cedit.
 g. xi. At iuuenē primū sēuus circumstetit horror:
 g. 7. Diriguere oculi, nec se cēlare tenebris. g. 9
 g. 2. Ampli', aut notas audire et reddere uoces. g. 2
 g. 7. Haud mora. festinant iussi, rapidis q. serūtur
 4. 6. Passib. & pariter gressi p. opaca uiarum g. 6
 60. Corripiūt spaciū mediū, limē q. relinquūt. g. 5
 10. Flentes, & paribus curis uestigia figunt.
 g. 3. Tum uictum in siluis baccas, lapidosaq. corna
 10. Dant rami, & vulsis pascūt radicibus herba.
 g. 3. Interea magnū Sol circumuoluitur annum.
 b. 4. Matri longa decem tulerant fastidia mēses;
 g. 1. unde hoies nati, durū genus, inde per artē. 2. 3
 g. 3. Haud herba cāpo apparēt, aut arbore frōdes,
 g. 2. Inq. novos soles audent se gramina tuto
 10. Credere, & in lētis uuā demittere ramis. g. 4
 g. 4. Institunt, vdoq. docent inolescere libro g. 2

Tunc

- a. 4. Tūc gemini frēs adolēt dū altaria tadis a. 7.*
a. 2. Alter in alterius pralato inuidit honori
eo. Horresco referens cōsāguinitate ppinquū. a. 7.
eo. Excipit icautū, patriasq. obtrūcat ad aras. a. 2
eo. Sanguine fœdantē quos ipse sacrauerat ignes
a. 3. Tunc genitor uirus serpētib. addidit atris. g. 1
g. 1. Mellaq. decussit solijs, ignemq. remouit,
eo. Pradariq. lupos iussit, pontumq. moueri,
eo. Et passim riuus currentia uina repressit.
eo. Mox et frumētis labor addit, ut mala culmos
eo. Esset rubigo, & uictū seges aegra negaret. a. 7
eo. Tunc laqueis captare feras, & fallere visco
eo. Inuentum, & duris urgens in reb. egestas g. 1
eo. Mouit agros curis acuens mortalia corda
a. 8. Deterior donec paullatim decolor atas
g. 2. Ferrea progenies, durum caput extulit aruis,
a. 8. Et belli rabies & amor successit habendi.
g. 2. Iustitia excedens terris uestigia fecit,
a. 9. Nec lōgū ī medio tēpus, furor, iraq. mētē a. 7
g. 2. Precipitant, gaudent persuso sāguine fratres
g. 2. Condit opes alius, defossoq. incubat auro.
eo. Nec doluit miserans inopē, dextrāq. tetēdit.
a. x. Tūc P̄cipotēs grauitē cōmotus ab alto. a. 1
a. 9. Aethere se mittit, tellurē effudit ī undas. a. 12
a. 12. Diluuio miscens, cœlumq. in Tartara soluit.
a. 2. Sternit agros, sternit iam lata, boumq. labores

Probæ Falconiæ

- g. 1. Diluit: ðplētur fossa, & caua flumina crescūt.
g. 3. Et genus omne neci pecudū dedit oē serarum.
a. 1. Tum pietate graui, ac meritis, mirabile dictu.
g. 2. Qui fuit in terris & seruantissimus aq̃ui
a. 5. Eripitur letho tantis surgentibus undis a. 6
g. 4. Vt genus unde noua stirpis reuocaret, haberet,
a. 7. Diluuiο ex illo Patribus dat iura uocatis a. 5
a. 11. Oipotens magnisq. agitat sub legib. auum. g. 4
a. 8. qd̃ memorē infandas cades? qd̃ facta Tyrāni,
g. 4. Nesciaq. humanis precibus māsuescere corda,
a. 8. Aegyptum, viresq. Orientis, & ultima bella,
g. 4. Magnanimosq. Duces totiusq. ex ordine gētis
b. 5. Quo cursū deserta petiuerit et Trib. & gēs a. 7
g. 2. Magna uirū meriti tāti nō immemor unq̃ g. 8
a. 6. Quisq. sacerdotes adsint altaria iusta, a. 4
eo. Quisq. p̃ij uates pro libertate ruebant, a. 6
a. 7. Qui bello exciti Reges, quæ littore rubro a. 8
g. 8. Complerint campos acies, q̃b. arserit armis eo.
a. 7. Rex, genus egregiū magno inflamate furore
eo. Agmen agēs equitū, & floretes aere cateruas
a. 1. Cetera facta Patrū, pugnataq. ð ordine bella
g. 4. Pratereo, atq. alijs post me memorāda reliquo
DE MYSTERIO INCARNATIONIS.
a. 11. Nūc ad te, et tua magne P̃r cōsulta reuertor:
a. 7. Maius opus moueo uatum p̃dicta priorū a. 4
a. 3. Aggredior quāuis angusti terminus aui a. 3
eo. Accipiat, tētādania ē, qua me quoq. possim g. 3

g.3. Tollere humo, & nomē fama tot ferre p annos
 b.4. Quod tua progenies cēlo descendit ab alto,
 a.8. Attulit & nobis aliquando optantibus etas
 eo. Auxiliū, aduētūq. Dei, quo femina primū ē. 8
 a.1. Virginis os, habitūq. gerens mirabile dictū a.7
 b.8. Nec generis nostri puerum, nec sāguinis edit;
 g.2. Sed quia terrifici cecinerunt omnia vates a.5
 a.7. Aduentare uirū populis, terrisq. superbum a.2
 ē.11. Semine ab aethereo, qui uirib occupet orbē, ē.7
 ē.1. Imperiū Oceano, samā qui terminet astris. ē.7
 a.9. Iāq. aderat promissa dies, quo tpe primum
 a.8. Extulit os sacrum diuina stirpis origo a.5
 a.6. Missa sub imperio, uenit de corpore uirtus eo.
 a.7. Omnipotens, subijt cari genitoris imago. a.2
 a.3. Haud mora. Continuo cali i regione serena ē 8
 a.2. Stella facem ducens magna cū luce resulsit.
 a.9. Agnouere Deū Proceres, cunctiq. repent a.1
 a.5. Munerib. cumulāt, & sactū sidus adorāt a.2
 a.2. Tūc ueri manifesta fides, clarūq. paternū ē.12
 a.12. Nomē erat uirtutis, & ipsi agnoscere uultū
 a.1. Flagrāt & qua dent diuini signa decoris a.4
 a.4. Protinus ad Regē magno clamore furētē ē.2
 ē.4. Fama uolat, magnasq. atuit rumorib. iras, ē.10
 eo. Incenditq. aium, matrisq. allabitur aures. a.9
 eo. Illa dolos, dirūq. nefas haud inscia rerum ē.12
 eo. Præsensit, motusq. excepit prima fuituros, a.4

Probæ Falconiæ

- a. 6. Præscia uenturi furtim mādarat alēdū. §. 3
 a. 8. Dū cura ambigua, dū mēs exastuat ira. §. 4
 a. 7. At Rex sollicitus stirpē, et gen' oē futurū. §. 4
 a. 2. Præcipitare iubet, oriturq. miserrima cædes
 §. 3. Multa mouēs, mittitq. uiros, q. certa reportēt,
 eo. Haud min' ac iussi faciūt, rapidisq. ferunt §. 7
 eo. Passibus, et magnis urbē terrorib. implēt. §. 11
 a. 6. Continuo audita uoces, uagitus, & ingens,
 eo. Infantūq. aīę flentes ante ora parentum. §. 5
 eo. Corpora natorū sternūtur limine primo. a. 6
 a. 4. At mī gemitu nō frustra exterrita tanto. §. 4
 §. 11. Ipsa sinu præ se portās, turbāte tumultu. §. 9
 eo. Infantē, fugiēs, plena ad præsepia reddit. §. 9
 eo. Hic natum angusti subter fastigia tecti
 eo. Nutribat teneris immulcens ubera labris.
 b. 4. Hic tibi prima puer fundent cunabula flores,
 ea. Mistaq. ridenti passim cum bacchare tellus
 ea. Mollipauulatim collocasia fundet Acantho.
 a. 1. Et iam finis erat perfectō temporis orbe a. 6
 a. 7. Vt primum cessit furor, & rabida ora gerunt
 a. 6. Ante annos, animūq. gerēs caelestis origo. a. 6
 a. 7. Per medias urbes gradit, populosq. ppiquos. a. 7
 eo. Illum omnis tectis, agrisq. effusa iuuentus
 eo. Attonitis inhians animis, pspēctat euntē. a. 7
 eo. Turbaq. miratur matrū, qui spiritus illi, a. 7
 a. 5. Qui uultus, uocisue son', uel gressus eūti ē. §. 5

- a. 7. Cōtinuo uates. Nāq. hic certissimus auctor g.
 a. 8. Vt procul egelido secretum à flumine uidit.
 a. 6. Tps ait, De^o, ecce Deus, cui maxima rerū, a. 9
 eo. Verborūq. fides, Tu nūc eris alter ab illo b. 5
 b. 5. Fortunate puer, cali cui sidera parent.
 a. 6. Sic equidem ducebam animo, rebarq. futurū.
 a. 11. Expectate uenis spes, & solatia nostri. a. 8
 a. 12. Hæc ubi dicta dedit fluuio mersare salubri g. 2
 a. 9. Accepit ueniētē, ac mollib. extulit undis. g. 1
 a. 3. Exultātq. uada, et subito commota colūba a. 5
 a. 4. Deuolat, et supra caput astitit. Inde repēte g. 2
 a. 5. Radit iter liquidū, celerēs neq. cōmouet alas.
 a. 6. Huc omnis turba ad ripas effusa ruebat
 g. 1. Certatim largos humeris infundere rores.
 a. 10. Tūc genitor natū dictis affatur amicis. a. 10
 a. 1. Nate mea vires, mea magna potentia solus,
 a. 11. Et præ dulce dec^{us} magnū rediture Parēti. g. 10
 a. 7. A te principiū, tibi desinit, accipe testor a. 11
 b. 7. O mea progenies quā Sol utrūq. recurrens g. 7
 ea. Aspicit Oceanum perfectō latus honore: a. 7
 a. 7. Omnia sub pedibus uerti q. regi q. uidebis,
 a. 6. Tu regere Imperio populos, matresq. uirosq. g. 2
 a. 1. Iam pridem resides animos, desuetaq. corda,
 g. 1. Ignarosq. uia mecum miseratus inertes
 eo. Aggredere, & uotis iam nunc assuesce uocari.
 a. 4. Dixerat. Ille Patris magni parere parabat

Probæ Falconiæ

- eo. Imperijs, instans operi, regnisq. futuris. a. 1
 a. 6. Heu pietas, heu prisca fides, quas dicere grates
 a. 2. Incipiã, si parua licet componere magnis. g. 4
 eo. Nec mihi iã patriã antiquã spes ullã uidendi,
 b. 1. Nec spes libertatis erat, nec cura salutis.
 b. 1. Hic mihi responsum primus dedit ille petenti.
 a. 6. Concretam exemit labem, purumq. reliquit
 a. 6. Aethereũ sensũ, meq. i mea regna remisit. a. 2
 a. 6. Illũ ego p flãmas agerẽ si syrtibus exul. a. 5
 a. 1. Per uarios casus, per mille sequentia tela a. 6
 a. 12. Quo res cũq. cadãt unũ pro nomĩne tãto. a. 8
 a. 5. Exequerer, strueremq. suis altaria donis. a. 5
 * Nq. erit ille mihi semper Deus illius ara b. 1
 * Cuncti obtestemur, ueniãq. oremus ab ipso. a. 1 1
 a. 6. Huius i aduẽtu tãtarũ in munere laudũ. a. 8
 b. 5. Ipsi letitia uoces ad sidera iactant
 ea. Intonsi colles, respondent omnia ualles b. 10
 a. 3. Tpe nõ alio magnũ et memorabile nomẽ. a. 4
 a. 7. Serpẽtis furiale malũ meminisse necesse ẽ. a. 6
 a. 2. Ausus quin ẽt fama est obscurior annis a. 7
 eo. Cõpellare virũ, & ueniẽdi poscere causas. a. 1
 a. 6. Huc ubi tendentẽ aduersũ per gramina uidit,
 a. 10. substitit, i fremuitq. ferox Dñumq. potẽtẽ a. 6
 eo. Saucius at serpens affatur uoce superba. a. 7
 a. 3. Vera ne te facies, uerus mihi nuncius affers
 a. 8. Qui genũm domo? q. uia ad limina t. dis? g. 6

- a. 6. Fare age qd uenias. Nā te dare iura loquunt;
 g. 4. Aut quis te iuuenum confidentissime nostras
 eo. Iussit adire domos, paci q. imponere morem? a. 6
 b. 1. Nō egdē in iudeo, miror magis. Accipe porro a. 9
 a. 9. Quid dubitē, & q̄ nunc animo sentia surgat.
 a. 10. Est domus alta; uoca zephyros, et labere pennis
 a. 7. Ardua recta petens, ausus te credere calo. a. 5
 a. 4. Si mō quē memoras p̄r ē, cui sidera parēt. a. 10
 a. 9. Olli subridens sedato pectore fatur
 a. 8. Haud uatum ignarus, uenturiq. inscius aui,
 a. 4. Dissimulare etiam sperasti perfide serpens.
 a. 3. Ne dubita: nā uera uides, opta ardua pennis
 a. 4. Astra sequi, clausumq. caua te condere terra.
 a. 10. Quō moriture ruis, maioraq. uiribus audes?
 a. 5. Cede Deo toto proiectus corpore terra. a. 12
 a. 6. Nec plura his. Ille admirās uenerabile donū
 a. x. frōte p̄mit terrā, et spumas agit ore cruēto. g. 4
 a. 11. Cōtētusq. fuga medijs se cōdidit umbris. g. 7
 a. 3. Interea uolitans magnas it fama p̄ urbes. a. 4
 a. 5. Cōuenere uiri: mēs omnibus una sequēdi. a. 10
 a. 2. In quascunq. uelit pelagō deducere terras. i
 a. 5. Multi prater ea, quos fama obscura recondit
 a. 4. Cōueniūt fremitu dēso, stipātq. frequētes. g. 4
 Circūstāt, uitamq. uolūt pro laude pacisci. a. 5
 a. 11. Exultātq. ais. mediū nā plurima turba, a. 6
 a. 4. Postquā altos uetū in mōtes aeterna ptās. g. 10
 a. 1. Iura uabat, legesq. uiris, op̄erūq. labores a. 1

Probæ Falconiæ

- Edocet humanis quæ sit fiducia rebus, a. 2
 Admonet immiscēs cari præcepta Parētis, a. 5
 a. 4. Spemq. dedit dubiæ menti, curasq. resoluit.
 * Conspicit ecce alios dextra, leuaq. frequētes,
 a. 11. Exultātq. aīs: mediū nā plurima turba. a. 6
 a. 6. Hunc hēt, atq. humeris extātē suspicit altis.
 a. 2. Quos ubi confertos audere in prælia uidit
 a. 8. Incipit, & dictis diuinum inspirat amorem.
 a. 6. Discite iustitiam moniti, & succurrite fessis
 a. 5. Pro se quisq. viri cuiumq. est copia lethi, a. 5
 a. 8. Cōmunēq. uocate Deū: meliora sequamur & 3
 & 5. Quoque uocat uertam iter, uia prima salutis & 6
 a. 2. Intemerata fides, & mens sibi conscia recti
 a. 3. Vobis parta quies perfectō temporis orbe.
 a. 6. Nam qui diuitijs soli incubuere repertis,
 a. 6. Nec partem posuere suis dum uita manebat,
 eo. Pulsatusue parens, & fraus innexa clienti.
 a. 3. Tūc cum frigida mors animas eduxerit, artus
 a. 6. Inclusi penā expectāt, quæ mākima turba est,
 eo. Infernisq. ciet tenebris, ueterumq. malorū a. 6
 eo. Supplicia expendunt, alijs sub gurgite uasto
 eo. Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
 eo. Turbidus hic cœno, uastaq. uoragine gurgis
 eo. Aestuauit, atq. omnem cocyto cructat arenam,
 eo. Hinc exaudiri gemitus, & sœua sonare
 eo. Verbera, tum stridor ferri, tractaq. cathena,
 eo. Semper & obductæ densantur nocte tenebræ,
 a. 1. Præterea quæ dicā aīs aduertite uestris. a. 2

Hortinae.

59

b. 1. Non ego uos posthac coësis de more iuuenis a. 3.
 a. 8. Religionem Patrũ, trũcis, & robore natus, a. 8.
 a. 9. Mortali uel manu effigies, nec tẽpla Deorũ & 7.
 a. 3. Audite, ac repetẽs iterũq. iterũq. monebo. a. 3.
 a. 9. Sed perijsse semel satis est, natumq. patremq.
 g. 1. Profuerit meminisse magis; sic credere dignũ ẽ
 g. 3. Sed fugit interea fugit irreparabile tempus;
 g. 1. Flãm arũq. dies, & uis inimica p̃pinquat. & 12
 a. 5. Altonitis hoësere animis, nec plura moratus.
 a. 2. Hic aliud maius miseris mortalib. agris
 a. 1. Iudiciũ canit, & tristes denunciat iras. a. 3.
 eo. Venturũ excidiũ, & uasta conuulsa ruina a. 3.
 g. 1. Oĩa tunc pariter rutilo immiscerier igni, g. 1
 a. 9. Palantesq. Polo stellas, caliq. ruinam. a. 1
 a. 2. Tũc uero tremefacta nouus per pectora cũctis
 a. 2. Insinuat pauor, & taciti ventura uidebant.
 & 7. Hæc sup̃ aduẽtu cũ dicta horrẽda moneret & 3
 a. 9. Ora puer prima signans intonsa iuuenta
 a. 2. Diues opum, studijs florens ignobilis otii. g. 4
 a. 7. Quinq. greges illi balantum, bina redibant
 eo. Armẽta, & dapib. mẽsas onerabat inẽptis g. 4
 a. 6. Continuo palmas alacris utraq. tetendit, a. 6
 a. 1. Et genua amplectẽs sic ore affat̃ amico ẽ a. 3
 g. 2. O Deus ò fama merito pars maxima nra,
 a. 1. Ad te confugio, & supplex tua numina posco.
 & 6. Omnia perfeci, atq. animo mecũ ante peregi.

Probæ Falconiæ

- a. 6. Eripe me his iniicte malis. qd ñniq. restat, f. 12*
a. 3. Quidue sequēs tātos possim superare labores?
a. 8. accipe, daq. fidē: mihi iussa capeffere fas ē. f. 1
a. 6. Atq. huic responsū paucis ita reddidit Heros.
a. 12. O p̄stans animi iuuenis absiste precando, a. 8
b. 10. nec te pēniteat: nihil ò tibi amicerelictū ē. f. 6
a. 7. Hoc ēt his addā. Tua si mihi certa volūtas.
f. 12. Disce puer cōtēnere opes, et te quoq. dignū f. 8
a. 8. Finge Deo, et q̄ sit poteris cognoscere uirt. b. 4
a. 6. Da dextrā misero, & frēm ne desere fr̄, a. 10
a. 7. Si iūgi hospitio properat coniūge uolentē a. 5
g. 2. Casta pudicitiam seruet domus. en age segnes
a. 4. Rūpe moras, rebusq. ueni nō asper egenis. a. 8
a. 11. Dixerat hac. Ille in uerbo uestigia torsit a. 3
a. 1. Tristior ora modis attollens pallida miris
a. 4. Multa gemens, se seq. oculis auertit, et aufert
f. 3. Inde ubi prima fides pelago, trāqlla p̄ alta a. 2
a. 3. Deducunt socij naues, atq. arte magistra, a. 8
g. 1. Atq. alius latū funda iam uerberat amnem
eo. Alta petēs, pelagoq. alius trahit humida lina.
a. 3. Postquā altū tenuere rates, nec iā ampli' vlla
eo. Occurrūt terra, crebris micat ignib. ather. a. 1
a. 1. Eripunt subito nubes cælumq. diemq.
a. 5. Cōsurgūt uenti, fluctusq. ad sidera tollunt. a. 1
a. 3. At socijs subito gelidus formidine sanguis
eo. Diriguit, cecidere animi, cunctiq. repente a. 2

Por-

a. 5. Portū aspectabāt flētes: vex omnib. una, a. 5
 a. 1. Spēq. metumq. inter dubij, seu uiuere credāt.
 eo. Siue extrema pati lethi discrimine paruo. a. 3
 a. 7. Qualia multa mari nauta ponūtur ī alto. e. 7
 a. 5. Ecce Deus magno misceri murmure pōtū. a. 1
 a. 1. Emisāq. hyemē sēsīt cui sūma potestas a. 1
 a. 5. Par leuib. uentis, & fulminis ocyor alis a. 6
 eo. Prona petit maria, & pelago decurrīt aperto.
 a. 3. Nec longo distat cursu pereunte carina: a. 5
 a. x. Agnoscunt longē Regem, dextrāq. potētē. a. 7
 a. 3. Nudati socij, & magno clamore salutāt. a. 3
 eo. Postquā altos tetigit fluēt, et ad aquora venit
 eo. Id vero horrendū, ac uisu mirabile fertur. a. 7
 a. 5. Subsidūt unda, remo ut luctamē abesset, a. 8
 a. 1. Cellectasq. fugat nubes, gradiūq. p. aquor. a. 3
 a. 5. Iā mediū, nec dū fluēt latera ardua tīgīt a. 3
 a. 5. At media socios incedens naue per ipsos a. 5
 a. 5. Ipse gubernaclo rector subit, ipse magister.
 e. Intremuit malus, gemit sub pōdere cymba. a. 6
 a. 3. Vela cadunt, puppiq. Deus consedit in alta,
 a. 6. Et tandē lati nauta aduertuntur arena. a. 6
 g. 1. Tunc etiam tardi costis agitator a felli g. 1
 a. 2. Insedit, nimbo effulgēs, cui plurima circū a. 5
 a. 6. Matres, atq. uiri, pueri, uelamina uoto a. 6
 a. 2. Subijciūt, funēq. manu cōtingere gaudēt. a. 2
 a. 1. Iāq. propinquabat portis, tēplūq. uetustū a. 3

Probæ Falconiæ

a. 7. Antiqua ex cedro centū sublime colūnis a. 7.
ξ. x. Ingredit magna medius comitāte caterua. ξ. 3
a. 7. Horrendum siluis hoc illis curia, templum, a. 7.
eo. Hæ sacra sedes miro quod honore colebāt. a. 4
a. 1. Namq. sub ingenti lustrat dum singula tēplo
a. 6. Horrescit visu subito, insonuitq. flagello, ξ. 5
a. 12. Significatq. manu, et magno simul itonat ore.
a. 6. Quæ scelerū facies? quæ aera micātia cerno?
g. 3. Caesaris et nomē? quæ mētem insania mutat? ξ. 3
a. 3. Hæ nobis propria sedes: hic tēpore certo g. 4
a. 7. Perpetuis soliti Patres considerare mensis.
a. 10. Obstupere aīs, gelidusq. p. ima cucurrit ξ. 12
a. 12. Ossa tremor, mēsasq. metu liquere priores. a. 3
a. 6. Deuexo interea propior fit uester olympo;
a. 1. Tunc victu reuocāt vires, & viscera nudāt,
eo. Et dapibus mensas onerant, & pocula ponunt.
eo. Postquā prima quies epulis, mensaq. remota
a. 2. Ipse inter primos genitori instaurat honores,
a. 12. Suspiciēs calū, tū facta silentia linguis. a. 11
a. 1. Dat manib. fruges, dulcesq. à fontib. n̄das, g. 2
a. 1. Impleuitq. micro paterā, ritusq. sacrorū a. 12
a. 10. Edocet, immiscetq. preces, ac talia fatur. a. 12
a. 3. Audite ò Proceres ait, et spes discite uestras.
a. 5. Nemo ex hoc numero mihi nō donatus abibit,
eo. Promissisq. Prīs uestra inqt munera uobis a. 5
e. Certa manēt pueri, et palmā mouet ordine nemo
Et

a. 8. Et lux cū primū terris se crastina reddet. a. 8
 a. 5. Vnus erit tantū in meque, exitiūq. meorū. g. 8
 a. 7. Dū mediū paci se offert de corpore nostro: a. 1
 a. 5. Iāq. dies nī fallor, adest, secludite curas. a. 1
 a. 4. Mecū erit iste labor, nec me sētētia fallit. g. 10
 a. 5. Vnū pro multis dabit caput. Hec ita fatus g. 6
 g. 4. Cōticuit, nullāq. dedit per membra quietē. g. 8
 eo. Oceanum interea surgens Aurora reliquit.
 a. 8. Iāq. sacerdotes late loca quastib. implent. g. 4
 eo. Cū populo et patrib. serpitq. p. agmina murmur.
 a. 1. Qd̄ genus hoc hoīm, q̄ve hūc tā barbara morē
 eo. permittit patria? en pēnas, cū sāguine poscūt g. 2
 a. 7. Vndiq. collecti, et magno clamore sequunt̄ a. 10
 a. 2. Insōtē, senitq. animis ignobile vulgus. a. 2
 a. 8. Sol medium cēli cōscenderat igneus orbē a. 10
 a. 9. Cum subito accersiri omnes populosq. patresq.
 eo. Exposcūt, fariq. iubēt quo sāguine cretus, a. 3
 a. 12. Quidve petat, qd̄ve ipse ferat p̄clara tuētes
 g. 3. Facta viri: misē dolor, & pudor urget inertes.
 g. 10. Nescia mēs hoīm, certāt illudere capto. a. 2
 a. 7. Tum uero raptis concurrunt undiq. telis,
 g. 11. Tollitur in calum clamor, cunctiq. repente
 a. 2. Corripuere sacrā effigiem, manibusq. cruentis
 g. 11. Ingentem quercum decisis vndiq. ramis
 a. 6. Constituunt, spirisq. ligant ingentib. illum, g. 2
 eo. Tendebātq. manus pedib. per mutua nexis. g. 7
 Triste

Probæ Falconiæ

60. Triste ministeriū, sequi post cetera pubes. 7
 60. Ausi omnes immane nefas, ausq. potiti.
 a. x Ille aut ipavidus quo uicula nectitis inqt. b. 6
 a. 1. Tanta ne vos generis tenuit fiducia vestri,
 60. Post mihi non simili pena commissa luetis.
 a. 2. Tali: perstabat memorans, fixusq. manebat.
 a. 4. Interea magno misceri murmure celum a. 1
 60. Incipit, & rebus nox abstulit atra colorē, a. 6
 g. 1. Impiaq. aeternam timuerunt sacula noctem.
 60. Terra tremat, fugere fera, & mortalia corda
 60. Per gētes humiles strauit pavor: idē repēte a. 8
 a. 9. Dat tellus gemitū, et celū tonat oō fragore, 9
 9 xi Extēplo commoti animi de sedibus imis, g. 4
 g. 4. Umbrę ibāt tennes, tell' quoq. et equora pōti g. 1
 g. 1. Signa dabāt: sistunt amnes, terraq. dehiscunt;
 g. 4. Quin ipsa stupuere domus, atq. itima lethi g. 4
 60. Tartara, & ūbrofa penit' patuere cauernę 8
 g. 1. Sol quoq. & exoriēs, cunēti se scire fatenī, 11
 60. Tūc caput obscura nitidū ferrugine texit. g. 1
 a. 4. Diffugiūt comites, & nocte tegūtur opaca, 4
 a. 8. Multaq. dura suo tristi cum corde uolūtant.
 60. Quid faciant hoerēt infixi pectore uultus, 4
 a. 4. Verbaq. nec placidam mēbris dat cura getē.
 a. 5. Tunc senior tales referebat pectore uoces
 6 Multa putās: ubi nūc nobis De' ille magr, 3
 3. Quē sequimur? quoue ire iubes? ubi ponere sedes?

a. 10. O' dolor atq. decus tātārum gloria rerum. a. 4
 §. 2. Iā iā nulla mora ē, et nos rape in oīa tecū. a. 2
 a. 1. Orāmus, teq. aspectu ne subtrahere nostro. a. 6
 §. 11. Hos inter motus, media iter talia uerba. §. 12
 a. 11. Tertia lux gelidā cēlo dimouerat umbrā, §. x
 g. 4. Iāq. pedem referēs superas ueniebat ad auras
 a. 2. Cū subito ante oculos īgēti mole sepulchrū §. 6
 §. 11 Corp' ubi exaium positū, nec claustra, nec ipsi
 a. 2. Custodes sufferre ualent, auulsaq. saxi a. 2
 eo. Saxa uidēt laxi laterū compagibus artēis. a. 1
 a. 9. Fit sonus: ingenti concussa est pondere tellus;
 a. 2. Horror ubiq. animū simul ipsa silentia terrēt.
 a. 8. Ecce autem primi uolucrū sub culmine cātus
 a. 6. Ingredit' linguens antrū, spolijsq. superbus a. 8
 a. 6. Ibat ouās, pulsuq. pedum tremit excita tellus,
 a. 2. vulneraq. illa gerēs forib. sese intulit artēis §. 10
 eo. Atque hic ingentē comitum affluxisse nouorū
 eo. Inuenit admirās numerū, cunctisq. repente a. 1
 a. 1. Improuisus ait, corā quē queritis adsum. a. 1
 a. 6. Vicit iter durū pietas q̄ uiuida uirtus. a. 5
 a. 4. Precipites uigilate uiri: timor oīs abesto. a. 11
 a. 11. Hi nostri reditus, expectatq. triumphū,
 eo. Hęc mea magna fides ò terq. quaterq. beati a. 1
 a. 9. Qua uobis, quę digna uiri pro laudib. istis a. 10
 eo. Præmia posse reor solui? qua dona parari. a. 4
 a. 10. Accipite ergo aīs, qua nos à stirpe parentū a. 3

Probæ Falconiæ

- a. 3. Prima tulit tellus, eadem vos ubere lato*
eo. Accipiet; reuocate aïm, mæstumq. timorem a. 1
a. 1. Mittite, vos & met rebus seruate secundis,
a. 1. Qued superest lati bene gestis ordine rebus
g. 10. Pacē orate manu, pacē laudate sedentes a. 1
a. 12. Magnanimi, pacis solum inuiolabile pignus.
a. 5. Et simul his diñtis faciē ostentabat et ora, g. 3
a. 6. Ora, manusq. ambas, populataq. pectora ferro.
a. 5. Immiscētq. manus manib. gaudētq. uidētes,
a. 6. Nec uidisse semel satis est: iuuat usq. morari.
eo. Et cōferre gradū, et dextrā cōiūgere dextrę. g. 8
eo. His demū exactis spirātes dimouet auras a. 6
a. 9. Aera per tenerū, caloq. inuectus aperto a. 1
a. 4. Mortales uisus medio in sermone reliquit,
a. 1. Infert se septus nebula mirabile dictū.
a. 7. At illum folio stellantis regia cali
a. 7. Accipit, eternūq. tenet per secula nomen. a. 6
** a. 8. Ex illo celebratus honos, latiq. minores*
a. 7. Seruauere diem tot iam labentibus annis.
a. 6. I decus, i nostrum tantarū gloria rerum
** a. 1. Sēper honos, nomēq. tuū, laudesq. manebūt,*
a. 5. Et nos, & tua dexter adi pede sacra secundo
a. 8. Annua qua differre nefas, celebrate fauentes
a. 3. Hunc socij morem sacrorū, hunc ipse teneto
a. 2. O dulcis coniux, & si pietate merentur
** a. 3. Hac casti maneāt in religione Nepotes. a. 3*

63
I V L I I R O S C I I

H O R T I N I

In sacratifs. domum Lauretanam.

V S O N I A S quisquis pergis nouus
hospes ad oras
L A V R E T I cupidus ponere in ade pedē
Non tã candenti mireris marmora
templi,

Quàm uecta Aligerum tecta beata manu.
Hac est illa Domus conceptus conscia sacri,
Virginis impleuit cum Deus ipse sinum.
Hic & reptauit caelestis sapius infans,
Et lac virgineis suxit ab uberibus.
Tu sacrum thalamum summisso poplite adora.
Sanctior in toto non nitet orbe locus.

I V L I I C A P I L V P I

C E N T O E X V I R G I L I O

Ad Beatissimam Mariam Virginem.

Cento Primus .

a.6. Alue Sancta parens, magnum &
memorable numen, a.4
a.1. Nata Patris Summi, atq; eadem
gratissima coniux, a.10
g.1. virginis es habitūq. gerēs, lectissima m̃m; g.10
a.10. Quā nūc athereos inter Dea cādida nubes a.8
a.8. Solus inardescis radijs longe q. refulges;
eg.5. Sub pedibusq. uides nubes et sydera olympi a.3
a.1. Cui P̃r intacta pro uirginitate sacrauit a.12
g.11. Ingentē cœlo Rex atheris altus honorē, a.12
a.12. Victus amore tui: t̃m decus enitet ore: a.4
a.7. Te super athereas errare licentius auras
a.1. Permissit, cœliq. libens in parte locauit: a.12
a.6. O quā te memorē Virgo Maria, oia cœlo a.5
a.12. Donat h̃re tibi diuū pater atq. horm Rex a.1
eg.10. Tu decus oē tuis postq. se condidit alueo a.9
a.11. Haud ignota loquor De athere miss ab alto
a.4. Impleuitq. sinum; claraq. in luce refulsit a.1

Ad-

- a. 4. Aduentū auxiliūq. Dei, (mirabile dictū) a. 7
 g. 1. Nequicquā seros Lucina experta labores g. 4
 a. 2. Sacra per integrā soluūtur uiscera pellem g. 4
 a. 6. Lata Dei partu; uenit de corpore uirtus a. 5
 a. 10. Omnipotens; subiit cari genitoris imago: a. 2
 a. 3. Hec quondā cœli magnū uentura sub axē a. 6
 g. 1. Iam pridē nobis cecinerunt omnia uates. a. 5
 a. 6. O Virgo cui tanta Deo permissa potestas a. 9
 eg. 2. Huc ades, & uotis iā nūc assuesce uocari, g. 1
 a. 1. Ad te cōfugio miseratē incōmoda nostra, a. 8
 a. 5. Huc geminas nūc flecte acies, mētēq. beni a. 1
 g. 11. Alma parēs psēs nro succurre labori a. 9. (gnā
 a. 6. Aspice ut insignis caput crudefcere morb' g. 3
 a. 1. Nec dū etiā manare cruor cessauit, et altē g. 3
 a. 8. Huic capiti isultās, lētus nō deficit hum. or g. 1
 a. 2. Ex illo fluere; ac morbo illuueq. peresa g. 3
 g. 4. Protinus inq. sinu p̄cordia ad intima subit, a. 7
 a. 10. Visceribus super accūbens; iā pectore toto a. 9
 a. 1. Hæret, & interdū macie cōfecta suprema a. 3
 a. 3. Mēbraq. atit; frigētq. effata i corpē uires: a. 5
 a. 3. qd labor aut bñsacta inuāt? usq. medā dī a. 1
 a. 10. nil ualid' inuere man; nihil auferat Apallo. a. 13
 a. 11. Profuit, aut Marsis q̄sita in mōtib. herl a; a. 7
 a. 12 Nō hæc humanis opibus, cessere magist' i; g. 3
 a. 12. At tu oro solare inopem & succurre relictū.
 a. 7. Hæc mihi da propria Vargo sperare salutē a. 1

Iulij Capilupi

- a.12. Tu requies omnis cura, casusq. leuamen, a.9
a.3. Solamenq. mali: culpam compesce priusq. g.3
eg.1. Diraper incautū serpent contagia pectus: a.1
eg.1. Nāq. fatebor. n. tanto me crimine dignū; §.10
a.6. Hortator scelerū sensus animūq. labātē a.4
Impulit; agnosco ueteris uestigia fraudis: eg. x
a.2. Hinc mihi prima mali labes pcepta secuto g.4
a.1. Matris Acidalis, tales expendere panas,
g.2. Nō aliā ob culpā uoluit Rex magn' olympi. §.2
g.2. Quare ut te supplex peterē, tua limina adiui
a.12. LAVrēti, fama totū uulgata per orbē: a.1
a.7. Tectū augustū, ingens, centū sublime colūnis,
a.12. Seruati ex ūdis ubi figere dona frequētāt §.6
a.6. Matres atq. uiri, et uotas suspēdere uestes: §.12
a.4. Submissi petimus terrā; nos munera tēplis a.4
Quippe tuis ferim'; meritosq. nouam' honores: a.8
a.1. Namq. sub ingenti lustrō dum singula templo,
§.12. Vidi oculos ante ipse meos solemnia uota, eg.5
§.11. Tātorū impensis operum, miracula rerū, g.4
e.2. Atq. humiles habitare casas, paruosq. penates,
a.5. Vnā omnes tecū meritis pro talibus annos a.1
eg.1. Hic illum uidi, cœli cui sydera parent: a.7
eg.9. Certe egdē audierā uulgat' fama p urbes §.12
a.12. Agminis Aligeri socijs, sacraq. catērua a.11
g.3. Aera p uacuum ferri tectūmq. laremq. g.3
eg.5. Montibus in nostris alio sub Sole iacentē g.3

a. 1. Matre Dea mōstrante (uiā mirabile dictū) a. 2
Littus ad Ausoniū conuexo ī tramite syluę q. 11
a. 8. Delegere locū & posuere in uertice Montis q. 10
O felix una ante alias pulcherrima proles a. 6
a. 3. Cēlicolum Regi; tantarū in munere laudū a. 8
eg. 6. Nunc ego nāq. tibi, terq. hac altaria circū e. 8
a. 2. Persoluā grates: numero Deus impare gaudet.
a. 1. Sin absūpta sal, & uis inimica propinquat q. 12
q. 10. Te precor hāc animam serues Natoq. Patriq.
a. 9. O genitrix, meriti tāti nō immemor unquā. q. 9
a. 4. Errantē doceas iter, & sacra ostia pandas; a. 6
a. 6. Ire ad cōspectum cari Genitoris & ora

Contingat, patiar quemuis durare laborē; a. 8
q. 6. Da dextrā misero, et tecū me tolle per auras, g. 1
a. 6. Sedibus ut saltem placidis in morte quiescam.
a. 5. Quod superest, oro, dubijs ne defice rebus, a. 6
a. 3. Sola in te suprema salus miserere tuorum: a. 12
a. 6. Noctes, atq. dies facilis descensus Auerni. a. 6
a. 4. Tu modo posce. Deū veniā; sacrisq. litatis a. 8
Indulge; ser rite preces, iramq. minasq.

Supplicibus supera votis; misere precātis. a. 10
a. 4. Ne P̄r omnipotēs adigat nos fulmine ad ū bras
Pallentes umbras Erebi, stigiamq. paludē: a. 6
a. 5. Cū freta, cū terras oēs, celūq. profundū, eg. 10
a. 1. Et genus humanū, crepitantib. urere flāmis, g. 1
g. 1. Ipse Pater statuet, seruans sub pectore vulnus q. 1

- g. 2. Aeternū : sceleris tanta est iniuria nostri. a. 9.
 a. 6. Discite iustitiā moniti, & non temnere Diuos,
 f. 10. Stat sua cuiq. dies breue & irreparabile tēpus
 Omnibus est; veniet lustris labentibus atas a. 1
 a. 1. Cū domus, & proles subito defecerit omnis: g. 4
 a. 2. Venit summa dies & ineluctabile tempus
 a. 10. Exitū magnū atq. metū mortalib. agris, a. 12
 g. 1. Cum caput obscura nitidum ferrugine texet
 g. 1. Sol tibi signa dabit; sol ē portēta sequētur: f. 11
 a. 3. Et Lunā in nimbo nox intempesta tenebit.
 a. 2. Horresco referēs, nigrescent omnia circum, a. 2
 f. 10. Incipiet magno misceri murmure cælum, a. 4
 f. 12. Et uenti uastos uoluent ad littora fluctus: a. 1
 a. 9. Miscent sē maria & nigra attollentur arena:
 a. 6. Sub pedib. mugire s. lū, tonitruq. tremiscēt a. 5
 Ardua terrarū, & campi, ripeq. lacusq., f. 12
 g. 2. Ingentē uocem latē nemora alta remittēt: f. 12
 a. 7. Multaq. prater ea uariarum monstra ferarum
 a. 6. Terribili aspectu formæ, sub nocte p. umbrā a. 6
 g. 4. Incedent; magnisq. urbē terrorib. implent: a. 11
 g. 4. Tū uaria illudent species: crudelis ubiq. a. 2
 Luctus, ubiq. pauor; & plurima tella p. orbē g. 1
 a. 2. Quis cladem illius noctis, quis funera fando
 Explicet; et simulacra modis pallētia miris? g. 1
 a. 5. Inde ubi clara dabit sonitū tuba; ptinus oēs f. 7
 a. 6. Aspicias animas imis exire sepulcris; eg. 8.
 Hinc

Cento I.

66

a. 7. Hinc exaudiri gemitus; mihi frigida horror a. 3
 Mēbra quatit; gelidusq. coit formidine sāguis
 eg. 2. Hæc aīus meminisse horret, luctuq. rēfugit e. 2
 a. 4. Arrectaq. horrore coma, & uox faucib. hæsit.

AD XYSTVM QVINTVM

Pont. Max.

Iulij Roscij Hortini.

X YSTE Pater, per quem ueteres in-
 staturat honores
 Roma quibus iacuit semisepulta lo-
 cis.

Exurgit decus antiquum, patet ampla uiarum
 Semita, & aquatis collibus altā secat.
 Iam neque Flaminia cedant iuga celsa Quirini.
 Nec Vaticanis collibus exquilie.
 Sumite felices felicia dona Quirites.
 Finibus è longis lympha beata venit.

AD XYSTVM QVINTVM

Pont. Max.

Iulij Capilupi. Cento II.

A, 5. *ALVE Sancte Parens, qui vertice*
MONTIS ab ALTO, a.7
g.1. *Et Tyberim Tuscum, & Romana*
palatia seruas. g.1
a.7. Cui triplici niuea cinguntur tempora uitta a.6
g.4. Inter sacra Deū Patribus das iura uocatis. g.5
a.5. sūme P Ater; nā te uoluit Rex magnus Olympi
eg.5. Montib. in nostris exortem ducere honorē a.5
a.6. Te regere imperio et sūma dominarier arce g.7
a.1. Romanos rerū dominos, Sanctūq. Senatū a.1
eg.4. Terrasq. tractusq. maris, te maxim⁹ Orbis g.1
g.12. Suppliciter venerās multo cōpellat honore. a.3
a.8. Te stygiū tremuere lacus; Tu maximus ille es
Vnus qui nobis cunctando perdere gentem; a.7
a.7. (Quam neq. fas igni cuiquā, nec sternere ferre,
a.7. Immanē Lapithum ualeuit: cui tristia bella g.7
Ira q. insidia q. & crimina noxia cordi
a.6. Atq. odijs versare domes, & viuere raptō. a.7

eg. 5. Vt lupus insidias dū explorat ouilia circū g. 3
 a. 6. Ingenti trepidare metu, cum uidet ab alto a. 10
 g. 3. Precipitem fuluū descendere Monte Leonē a. 4
 a. 12. Mille fugit, refugitq. uias, & cōcaua furtim

Saxa petit, seq. ex oculus auertit & aufert. a. 4

eg. 1. Sic hos uersa fuga uictor dare terga coegit: g. 4
 a. 6. Huius in aduentu quo non praestantior alter a. 6

a. 6. Terrentur uisu subito (mirabile dictu) g. 2

a. 10. Hoc uirtutis opus; paci q. imponere morem a. 6

a. 6. Parcere subiectis, & debellare superbos.

g. 3. O felix una ante alias pulcherrima Roma g. 2

eg. 4. Aspice uenturo latentur, ut omnia saclo

eg. 5. Non lupus insidias pecori, nec lustra ferarū g. 2

Vlla dolū meditatur, amat bonotia Pastor eg. 2

a. 6. Nec uim tela ferunt, tuta latet arce uiator a. 10

g. 2. Casta pudiciā seruat domus, herba ueneni. eg. 4

Occidit & serpens, terris uestigia fecit g. 2

a. 1. Iustitia, ac toto surget gens aurea Mundo eg. 4

a. 3. Viuite felices: fuit ingens Monte sub Alto a. 2

a. 3. Vobis parta quies, pacem laudate sedētes. a. 2

eg. 7. Nympha noster amor libethrides; en erit unq.

Ille dies? totū ut liceat mihi ferre per orbē eg. 8

g. 2. Carminib. patrijs laudes et facta Parentis. eg. 4

a. 7. Tyrrhenum ad Tybrim, et Fontis uada sacra;

ubi campos g. 2

g. 9. Marti à stabulis rapuit Lupus; undiq. lymphas

Iulij Capilupi

- a. 6. Faucibus effundēs, uiridi proiectus ī antro eg. 1
 g. 4. Exultans rorem latē dispergit amicum. a. 2
 a. 6. Iam pridem cupio; suspēsā blāda uicissim ē. 3
 Gaudia p̄tentant mentē, tua dicere facta. eg. 8.
 a. 7. Quæ potui infelix? non oīa possumus oēs; eg. 8
 eg. 1. Quamuis Parnassi desertā p̄ ardua dulcis g. 3
 Raptat amor; iussisq. ingentib. urget Apollo; ē. 7
 a. 4. Ecce iterum toto descendit corpore pestis a. 5
 a. 8. Huic capiti insultās, lētus nō deficit humor. g. 1
 ē. 2. Ex illo fluere, ac crudeli tabe peredit a. 6
 g. 1. Ingeniū; non lingua ualet, nō corpore nota a. 12
 Sufficiunt uires, caput horū, & cā malorū a. 2
 ē. 4. Namq. fatebor enim, sceleris uestigia nostri eg. 4
 a. 6. His mersere malis: culpā compesce, priusq. g. 3
 Dira per incautum ser pant contagia pectus, ē. 1
 a. 6. Si ste precor miserere, potes nāq. oīa; nec te a. 6
 ē. 11. Nequicā sacra longenum in sede locauit a. 2
 ē. 10. Oīpotens Genitor: cēlo Ereboq. potentem a. 6
 a. 1. Ad te confugio; patet atrī iamua Ditis a. 6
 a. 6. Pandūtur portā domus omnipotētis olympi a. 2
 a. 4. Submissi petimus terram miserere precantis a. 3
 a. 3. Da deinde auxiliū, atq. alto succedere calo g. 4
 a. 4. Indulge, fer rite preces, iramq. minaq. a. 8
 Supplicib. supera uotis; per sydera testor a. 3
 Per super: s. colui uestros si semper honores ē. 12
 a. 9. Ipse tibi ad tuā templa. ferā solēminia dona.

- g. 3. Aonio rediens deducam uertice Musas
 a. 6. Insuetū per iter, & te memorāde canemus. g. 3
 a. 3. Idem uenturos tellemus in astra Nepotes,
 a. 2. Quores cūq. cadet, quæ ritè iccepta parauit g. 4
 Perficere est aīus, mecū modo uita supersit. g. 3
 Tu uatē tu Diua mone dicā; optima facta g. 10
 g. 10. Facta Patris laudes audacib. annue captis, g. 1
 g. 3. Te sine nil altum mēs inchoat, en age segnes
 Rūpe moras, tētāda uia ē qua me quoq. possim
 Tollere humo; stimulos sub pectore uertit Apello.
 a. 2. Dicā olim; quocūq. dabūt se tempore uires. a. 4
 g. 1. Hinc canere incipiā; lucos atq. aurea Tecta g. 6
 a. 8. Aurea nunc olim syluestribus horrida dumis.
 g. 1. Mox scena ut uersis discedat frontibus; utq. g. 3
 g. 7. Ipse Virinali Romano nomine Portam a. 8
 g. 1. Imposuit; Pinosq. ferēs de Montibus ALtis g. 4
 g. 4. Edurāq. PYRum, biferiq. rosaria pesti, g. 4
 g. 4. Tecta serit late circum, dimensa uiarum g. 2
 g. 10. Ordine cūcta sua, factura Nepotib. umbrā. g. 2
 g. 3. Addā Vrbes, molemq. & mōtes insup altos. a. 1
 g. 3. Hic Templū donis opulētū & numine Diua.
 g. 1. FELices fontes, & stagna uirentia musco. g. 4
 g. 7. Hoc etiā his addā saxūq. immane mouēiē. g. 12
 a. 9. Immanem molem secreta in sede latentem a. 2
 g. 2. Ut tumidum sub te permensi nauibus aquor. a. 3
 a. 1. Hic pietatis honos, Quo tutior hospita lustris g. 3

Iulij Capilupi

Aequora, & Ausonio possis considerare Portu.

- a. 7. *Das tibi praterea: susceptū perfice munus* a. 6
a. 5. *Summe Pater, rebusq. ueni nō asper egenis,* a. 8
a. 5. *Quod superest oro, si qd mea carmina possūt.*
a. 4. *Hūc geminas nūc flecte acies, et mēnia serua*
e. 10. *Fatidicę Mantus, propius res aspice nostras* a. 1
a. 1. *Nos tua pgenies; referentē signa CAmillū.* a. 6
a. 2. *Hinc primū tutare, ingēs CAput oris hiatu* e. 2
Cui mala texere LVpi: nec uestra feretur a. 7
Fama leuis, tantiq. aboliscet gratia facti,
eg. 2. *Cantantes sublime ferent ad athera. Cygni*
a. 6. *SIste tuū nomē, superet modo Mātua nobis* e. 9
a. 10. *Mātua Dives auis Troiana gloria gentis* a. 6

AD HIERONYMV M DE RVVERE
S. R. E. Cardinalem amplifs.

Iulij Roscij Hortini.

*AGNA arbos spectata comis, deuota
triumphis,
Quam toties uates, quam cupiere
Duces.*

*Non tibi tristis hyems, non saeuo syrius aestu
Vrat honoratum, decuti atq. decus;*

Seu

*Sed matutino te rore aspergat Eous,
Et sol presenti lumine respiciat.
Pro te ego & Alcinoi spernam pomaria Regis,
Pieridumq. umbras, Hesperidumq. nemus.*

AD ILLUSTRIS. HIERONYMUM
DE RVVERE.

S. R. E. Cardinalem ampliss.

Iulij Capilupi. Cento III.

- H**ESPERIA in magna, multos
servata per annos, a. 7
Monte sub acrio, tardis ubi flexib.
errat g. 3
f. 2. Inter opima virū, fluvio Tyberinus ameno, f. 8
g. 1. Exijt ad cælum ramis fœlicibus Arbos;
f. 6. Sacra comā, nemorūq. Ioui q̄ maxima frondet:
eg. 7. Populus in fluuijs; abies in montibus altis;
eg. 7. Formosa mirtus Veneris, Parnasia Laur, g. 2
ag. 7. Fraxinus in siluis cedit tibi, Pinus in hortis.
eg. 5. Vitis ut arborib. decori est, ut vitibus vna,
eg. 5. Tu decus omne tuis bis pomis fertilis arbos
g. 2. Dant alios alia fetus dat Tmolus odores, g. 1
g. 1. India mittit ebur, molles sua thura Sabai:

Hac

Iulij Capilupi

- g. 1. Hec varios ponit fetus virtutis Auia 2. 10
g. 2. Pullulat ab radice alijs densissima sylua:
2. 4. Aurea purpureo frondesceit virga metallo: 2. 6
g. 2. Prætera genus haud unū dedit; hic genus oē g. 2
Siluarum fruticūq. uiret, nemorūq. sacrorum:
g. 2. Cbaonijq. Patris glandes, semperq. recentes 2. 7
g. 2. Et trudit gemmas, & frondes explicat omnes.
g. 1. Cum nix alta iacet, glaciē cū flumina trudūt:
g. 2. Huc illuc ramos, annosaq. brachia pandit; 2. 6
2. 2. Dat late pecori frōdē, aut pastorib. umbrā. g. 2
g. 2. Illudunt, pascūtur cūes; sub matrib. Agni 2. 9
Balatum exercent: latī conuiuia curant, g. 1
2. 2. Intenduntq. locū fertis, lustrantq. choreis 2. 10
eg. 1. Pastores; primum dulces ante omnia Musē g. 2
2. 7. Corpora sub ramis deponunt arboris alta,
2. 6. Floribus insidunt uarijs, & carmina dicūt: 2. 6
g. 2. Auia tum resonant auib. uirgulta canoris;
2. 11. Dāt sonitū ranci per stagna loquacia Cygni:
eg. 9. Hic uer purpureum, uarios hic flumina circū
Fūdit hum' flores, texūt umbracula uites: 2. 9
g. 2. Nec liquidi gregib. fontes, nec gramina desunt:
2. 7. Huius apes summum densa, mirabile dictū,
2. 7. Obsidere apicem, cēloq. examina ludunt, g. 4
2. 4. Educunt fetus, & mella tenacia figunt: g. 4
2. 7. Hinc Itala gentes, omnisq. ænotria tellus
In dubijs responsa petunt; curasq. resoluit: g. 2
Hic

a. 7. Hic & tū Pater ipse petens respōsa Latinus
 g. 3. Ipse dies agit at festos, ouiumq. magistros eg. 2
 a. 10. Edocet humanis quæ sit fiducia rebus :
 a. 7. Per populos dat iura, uiamq. affectat olympo
 g. 2. Ergo non hyems illam non flabra, nec imbres
 Conuellant; solidoq. suo stent Robore uires: a. 7
 a. 6. O quā te memorē; mecū mō uita supersit; g. 3
 f. 10. Fatidica Mātus quæ sūt mihi cōdita uersu e. 10
 Carmina P Astoris modulās alterna notauit; e. 5
 a. 3. Pauca tibi è multis; prohibēt nā cetera Parca
 a. 4. Nunc; olim quocunq. dabunt se tempore uires
 a. 2. Dicā eqdē: maior rerū mihi nascit̃ ordo : a. 6
 eg. 2. Sed tamē ista satis: mēbris agit atra uenenā
 a. 8. Huic capiti insultās fluidus liquor; oīaq. in se
 a. 9. Prona trahit, subitoq. oīs de corpore fugit a. 11
 f. 10. Effera uis animi: talemq. auertite pestem. a. 3
 a. 8. At uos ò Superi, & Diuum tu maxime Rētor
 a. 6. Eripe me his inuictē malis; uia prima salutis.
 a. 1. Ad te. confugio, & supplex tua numina posco.
 f. 10. Quo ferar? unde abij? fugit irreparabile tps. g. 3
 a. 5. Mens agit at mihi, nec placida cōtēta q̃ete est,
 a. 7. Thyrrēnū ad Thybrim, & fontis tua dīe facta
 eg. 8. Propter aqua riuū, redimitus tpa Quercu g. 1
 a. 2. Hic ubi uisa citò decurrit tramite V Irgo. a. 5
 g. 3. Purior electro; strepit oīs murmure Camp. a. 6
 f. 9. M Artius, illa cadēs rancū p. leuia murmur g. 3

Iulij Capilupi

Saxa ciet, scatebrisq. arentia temperat arua
eg. 7. *Hic arguta sacra pendebit fistula Quercu* a. 8
a. 12. *Interea maneat nostros ea cura Nepotes.* a. 3
ē. 9. *Quā aliter nequeo, hęc olim meminisse iuuabit,*
g. 1. *Deniq. : nāq. sup tibi erūt q. dicere laudes.* eg. 6
a. 5. *Intendant iuuat ire iugis quā nulla priorū* g. 3

Castaliam molli deuertitur orbita cliuo:

ē. 2. *Ipse inter primos, magnā Mauortis ad urbē* ē. 6
g. 2. *Sufficiet, sacra redimitus tempora lauro,* a. 3
a. 1. *Tū genus oē tuum fama tot ferre per annos* g. 3
ē. 9. *Nota quot Ionij ueniunt ad littora fluctus.* g. 2
a. 5. *Salue Magna Iouis antiquo Robore Querc* g. 3
g. 2. *Ipsa ingens arbor factura Nepotib. umbrā:* g. 2
a. 1. *Sis felix; tibi res antiqua laudis, & artis,* g. 2
g. 4. *Mores & studia, & series longissima rerum,* a. 1
ē. 6. *Te quoq. magna manēt: superū iā signat honore*

Et pater ipse suo, rerum cui sūma potestas. ē. 10
a. 3. *O felix una ante alias uoluentib. annis* a. 1
g. 1. *Scilicet & tēp^o ueniet; cū hac terra uidebit* ē. 12
g. 4. *Seruantē ripas, uicinaq. Tybridis arua,* a. 3
a. 3. *Sceptra Palatini, et sūma dominarier arce.* ē. 7
ē. 12. *Audiat hac genitor, sup et Garamātas et Indos*
Proferet Imperium; cœli de parte serena. a. 9
a. 10. *Annuat, & totum nutu tremefecit Olympum*
a. 2. *Intonuit lauū. Ruere omnia uisa repentē.* a. 8
eg. 8. *Tunc oues ultrò fugiet lupus; aurea dura* eg. 8

Mala

Cento III.

71

Mala ferant Quercus; oīs ferat oīa tellus, eg. 4

eg. 8. Cum canib. timidi uenient ad pocula dame:

eg. 2. Montib. & siluis, aries iam suaue Rubēti eg. 4

Murice iam croceo mutabit uellera luto:

eg. 4. Incultisq. rubens pendebit sentibus una:

eg. 5. Hæc tibi sēper erūt; flauescet cāpus arista eg. 4

a. 7. Sponte sua; Assiriū vulgò nascei amomū, eg. 4

eg. 4. Et dura Quercus sudabunt roscida mella.

eg. 4. Nō rastros patiet humus; celebrate fanētes g. 8

eg. 4. Talia seela; quib. calo te laudib. æqueim? a. 12

a. 11. O decus Italia meritò pars maxima nostra g. 2

a. 4. Adsis ò placidusq. Iuues, hæc aspice gentē a. 6

g. 2. Antiquasq. domos cui nunc cognomē Iulo a. 4

a. 11. Et male texere Lupi Caput oris hiatu,

a. 3. Et genus & mansurā Urbē, tuaq inclita fama

g. 2. Sistat, & ingenti ramorum protegat umbra.

eg. 9. Sic tua cyrneas fugiant examina Taxos

g. 10. Numina nulla pmāt, rapidive potēria solis g. 1

Acrior aut Borea penetrabile frigus adurat;

eg. 10. Ah tibi ne teneras glacies fecet aspera glādes

eg. 7. Iuppiter, at lēto descendat plurimus imbri,

a. 6. Spargēs rōre leui; flunios dū piscis amabit; eg. 5

eg. 5. Dū Thymo pascētur apes. dū frōde capellę. c. x

a. 4. Dū memor ipse mei. dū spiritus hos reget artus

a. 8. Semper honore meo, semper celebrabere donis.

AD SCIPIONEM GONZAGAM

S. R. E. Card. amplifs.

Iulij Roscij Hortini.

*Vltius ingressus Pindi p amana uireta
More patrū, patrias colligit inde rosas:
Et quas per uarios Maro texuit ante
corollas*

Inserit in uarios florida dicta modos .

Tu GONZAGA tuis, quas Patria mittit ab hortis

In sertum lectas sume Maronis opes :

Et tibi frons quamuis Romano fulgeat ostro

Non minor è patria est qui tibi uenit honor .

Ad Illustriss. SCIPIONEM GONZAGAM

Cardinalem amplifs.

Iulij Capilupi. Cento IV.

eg. 1

*XTREMVM hunc Arethusa
mihi concede laborem.*

eg. 10.

*Fatidice Mantus Tyberini ad flu-
minis undam*

2. 10

eg. x. Carmina sūt dicēda: neget q̄ dñe laudes eg. 6

SCI-

- a. 6. SC Ipiadas? vocat ingēti clamore Cithērō; g. 3
 a. 6. Delius inspirat uates, aperitq. futura:
 a. 9. Ves ò Calliope precor aspirate canenti
 a. 3. Qua mihi p̄dixit uelatus arundine glauca a. 10
 f. 10. Mincius in ripa gelidiq. sub atheris axe; a. 8
 g. 3. Purior electro cēlo gratissimus amnis, a. 8
 f. 10. Populeas inter frondes, lucosq. sonantes, eg. 10
 a. 2. Cum primū viridāte toro cōsederat herba. a. 5
 eg. 6. Ille canit, pul sa referunt ad sydera ualles.
 a. 3. Audite o procures, ait, & spēs discite uestras.
 a. 3. Accipite ergo animis, atq. hac mea figite dicta.
 ep. 7. Non iniussa cano, pertentāt gaudia pectus: a. 6
 a. 5. Ore fauete oēs, lētasq. aduertite mentes, a. 5
 eg. 4. Iā noua progenies, magnū vētura sub axē a. 6
 f. 10. Quod uotis optastis adest; nec Romula quōdam
 Vllo se tantum tellus iactabit alumno:
 a. 8. Vatis Fatidicæ venit iam carminis ætas, eg. 10
 a. 9. Nec longū in medio tēpus; Iustissimus unus f. 7
 a. 11. Per gētes erit, haud ulli uirtute secūdus: a. 11
 a. 7. Namq. fore illustrem fama, factisq. canebat
 a. 1. Insignem pietate uirum, uoluentibus annis; f. 1
 f. 12. Cui genus a proauis ingens: insigne paternū a. 7
 a. 6. Quatuor hic primū nigrantes terga volucres,
 a. 3. Signa tibi d cā, pedib. Iouis armiger uncis a. 9
 a. 5. Alta petens genti ncmē dedit, armaq. sinxit; f. 1
 g. 4. Quod iam non dubijs poteris cognoscere signis.

Iulij Capilupi

- a. 3. Pauca tibi è multis, tu condita mēte teneto, g. 3.
 g. 4. Expediam, si prima domus repetatur origo a. 7.
 a. 1. Ante diem clauso componet vesper Olympo.
 a. 6. Hic rē Romanā tyrio cōspēctus in OStro g. 3.
 a. 0. Lustrabit studio recolens, opibusq. iuuabit; a. 1.
 a. 1. Cōsilia i melius referet: Mauortis ad Urbē g. 6.
 a. 1. Iura dabit, legesq. viris, ritusq. sacrorum: a. 12.
 a. 1. Ille reget dictis animos; nec parua sequetur g. 11.
 Gloria, lesta diu & multo spēctata labore g. 1.
 a. 12. Succedet fama quā Sol utrumq. recurrēs a. 7.
 Aspicit Oceanum, viuisq. per ora feretur; a. 12.
 g. 10. Hoc virtutis opus. Referā tibi Mātua palmas,
 a. 10. Mātua diues auis, totū vulgata per orbem. a. 8.
 g. 8. Quare agite ò Iuuenes, tātārū i munere laudū
 eg. 5. Spargite humū folijs, inducite fontib. umbras:
 eg. 7. Nympha noster amor praestāti corpe Nymphā
 a. 8. Cigite frōde comas, inuat idulgere choreis, g. 9.
 a. 7. Dona q. ferre viro, solemnes ducere pompas: g. 3.
 g. 11. Nos verò hac patriā grati referemus ad urbē.
 g. 2. O decus ò fama meritò pars maxima nostra,
 a. 8. Flos neterū, uirtusq. uirū, mea maxima cura,
 a. 8. Adsis ò tandem, per spem urgentis Iuli a. 6.
 a. 2. Hāc primū tutare domū, gen' acre LVporū, g. 3.
 a. 4. Adsis ò placidusq. iuues, & sydera calo
 Dextra feras, meriti tāti nō immemor unq: g. 9.
 eg. 4. Aggredere ò magnos aderit iā tēpus honores
 Cara

- Cara Dei soboles, magnū decus addite diuis; a. 8
 a. 1. OLLI se quantis attollet gloria rebus. a. 4
 §. 2. At tu Magne Pater cali, cui sydera parēt, a. 10
 a. 3. Inferniq. lacus, atq. alta mœnia Roma, a. 1
 eg. 1. Sis bonus ò, FOELIXq. tuis, de MONTIB. ALtis
 a. 6. Missus in Imperiū magnū, fedesq. beatas, a. 6
 eg. 2. Huc adsis; nostrūq. leues quemcūq. laborē: a. 1
 eg. 4. Tuq. adeò dec' hoc aui; quas dicere grates? §. 11
 Quasue referre parē? ē insignis gloria fasti; §. 12
 a. 2. Vndiq. uisendi studio Romana propago a. 6
 Circumfusa ruit; uoces ad sydera iactant eg. 5
 Intonsi montes; omnes uno ore Latini a. 12
 a. 8. Latitia, ludisq. via, plausuq. fremebant.
 a. 1. Nō opis est nostræ grates persolvere dignas, a. 1
 a. 12. Nec gens vlla tuos equè celebrabit honores:
 a. 8. Quid memorē portas, strepitūq. & strata uiarū
 a. 2. Inspectura domos? solido de marmore tēpla a. 7
 g. 2. Tot congesta manu? præruptis oppida saxis
 a. 8. Artis opisq. tua? scenis decora alta futuris; a. 1
 g. 2. Fluminaq. antiquos subter labentia muros?
 eg. 1. Et fontes sacros diuini gloria ruris? eg. 3
 a. 6. Nec uidisse semel satis est, iuuat usq. morari,
 g. 2. Quinetiam saliente sitim restinguere riuo: eg. 5
 g. 2. Adde tot egregias urbes, operumq. laborem,
 a. 3. Quas uestra fecere manus: recludere fontes g. 3
 a. 7. Cura tibi; insano iuuat indulgere labori. a. 6

Iulij Capilupi

- g. 2. Quid maiora sequar? liceat tua dicere fca, e. 8
 f. 12. Saxū antiquū ingēs, aequataq. machina calo
 f. 8. stabat acuta silex, penetrālī ī sede sub auras f. 4
 Erecta ingentes, cineres atq. cssa perempti a. 5
 g. 3. Caesaris & nomē, multos seruata per annos, a. 7
 a. 6. Per loca senta situ nunquā cōcessa moueri, a. 3
 a. 1. Tāta molis erat, sūmo cū monte uidemus a. 3
 a. 8. (Horrendū dictu) uasta se mole mouentem; a. 3
 a. 2. Accingunt omnes operi, pedibusq. rotarum
 Subijciunt lapsus, tacitam se ponderē prodit:
 a. 8. Obstupuere aī; mediaq. in Valle theatri a. 5
 a. 2. Insedit, dorso insurgens altissima visu: a. 8
 a. 6. Ergo altē uestiga oculis uenerabile LIGNū
 f. 12. Vertice se attollēs, corp' miserabile NATI eg. 3
 g. 3. Hic quondā multo uitā cū sanguine fudit, a. 2
 a. 6. Heu pietas heu prisca fides; Christi q. decorā f. 9
 a. 4. Casariam sparsi rorabāt sanguine uepres. a. 8
 a. 5. Proh scelus, ingēti cōcussa est pōdere tellus, a. 2
 g. 1. Impiaq. aternam timuerunt secula noctem:
 a. 1. Nate Patris summi nimiū crudele lūsti a. 11
 Suppliciū (ea visa salus morientibus una) g. 3
 a. 6. Causā mali tanti sceleris uestigia nostri, eg. 10
 a. 4. Submissi petimus terram; sperare salutem a. 1
 f. 11. Da Pater hoc nobis, pacē te poscimus oēs, a. 11
 f. 10. Et duplices cū uoce manus tollem' ad astra, eg. 5
 a. 3. Sola in te suprema salus; miserere tuorum. a. 12

a. 9. Spondeo digna tuis ingentibus omnia captis
 eg. 1. Fortunatè Senex; facta è pulcherrima Roma.
 g. 2. Salue magna parès; multos dñata p. annos, g. 2
 g. 2. Magna uirum, tibi res antiqua laudis et artis;
 g. 2. Diues opū variarū; ostroq. insignis et auro; a. 4
 a. 10. Ipsa caput populis, tot iam labentib. annis, a. 2
 a. 3. Hospitiū antiquū, decus & tutamē i armis g. 5
 g. 4. Magnanimū Heroū; genus i superabile bello. g. 4
 a. 5. Quod superest, oro, septem subiecta Tricni g. 3
 a. 8. Gensq. virum truncis & duro robore nata,
 g. 2. Et pulcher Ganges, atq. auro turbidus Hermes.
 a. 9. Omnis Arabs, omnes uertentes terga Sabai,
 g. 1. Numina sola colāt, tibi seruiat ultima Thyle,
 eg. 6. Carmina qua vultis cognoscite, carmina uobis
 Huic aliud mercedis erit; celebratē fauētēs g. 2
 g. 2. SCipiadas laudes, ultro occurramus ad undā
 g. 7. Collis Auentini; hic etiam sua præmia laudi. g. 8
 a. 3. Sol ruit interea & montes umbrantur opaci,
 a. 1. Durate & vosmet rebus seruate secundis:
 a. 5. Hæc ubi dicta; lacu fluminis se cōdidit, alto g. 8
 eg. 7. Mincius; & reb. nox abstulit atra colorē. a. 6

Ad Illustriss. D. THOMAM AVALI
Marchionis Piscariæ F.

Julij Roscij Hortini.

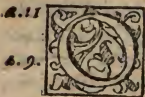

E gremio i molli souit placidissima Syrē
AVale ubi eterno vere renidet humus
Sacra q. candenti posuere sedilia saxo,
Et tibi Pieria ferta dedere Dea.
Hinc biāde tu plestra moues. Hinc carminis auctor
Ad numeros gaudet concinuisse tuos.
Te tua Parthenope Tyberi inuidet, & tibi plaudis
Roma, nec Alcęam mallet habere Lyram.

AD ILLUSTRIS. D. THOMAM
A V A L I.

Marchionis Piscariæ F.

Julij Capilupi Cento V.

*D*ecus Italia, magna spes altera
Roma; a. 12
Maſte noua uirtute puer, ſate ſan-
guine Diuum; a. 6
eg. 2. Huc ades, inceptūq. una decurre laborē: eg. 2
Nulla

- a. 9. Nulla meis sine te quaeretur gloria rebus. g. 3
 a. 3. Nā te Parnassi desertā per ardua dulcis
 Raptat amor, Phēbo gaudet Parnassia rupes. eg. 6
 a. 12. Ipse suas artes sua munera letus Apollo
 a. 5. Donat habere, quib. calo te laudib. equē? a. 1
 eg. 4. O mihi tam longē maneat pars ultima uitae
 Spiritus, ut liceat totum mihi ferre p. orbē. eg. 8
 Sola sophocleo tua carmina digna colburno.
 a. 9. Te uero uenerāde puer? quo carmine dicā? g. 2
 f. 11. Dicam equidem; maior rerū mihi nascitū ordo.
 eg. 10. Te q. adeo decus hoc aui, te maxima rerū a. 7
 Roma colit, uiridiq. aduelat tempora lauro a. 5
 eg. 4. Ipsa tibi: nā te maioribus ire per altum a. 3
 Auspitijs manifesta fides; in te ora Latini, f. 1
 In te oculos referūt: possit qd uiuida uirtus f. 1
 Experiare licet; iuuat indulgere labori, a. 2
 f. 12 O prēstās animi Iuuenis, tu maxim' ille es, f. 6
 Vnus, qui nobis, uirtutem extendere factis, a. 6
 a. 9. Ante annos, animumq. gerens curamq. uirilem
 a. 1. Ausus, & angustis hūc addere reb. honorē. g. 3
 g. 4. Stat domus interior regali splēdida luxu, a. 1
 g. 2. Diues opū uariarū, et aui numerant auorū g. 4
 f. 8. Quid memorē? spolia illa tuis pēdētia tēctis f. 2
 g. 4. Magnanimū Heroū tot iā labētib. annis? a. 1
 a. 7. Quin etiā ueterum effigies decora alta parētū,
 g. 4. Mores & studia, & sacris in postib. arma; a. 7

Iulij Capilupi

a. 1. Fortia facta patrū, pugnatq. ē ordine bella? ē. 7

a. 5. Iam dudū fama totum uulgata per orbē? a. 1

ē. 6. te quoq. magna manēt, opa ad maiora remittet

a. 5. Gratiōr ē pulcro ueniens in corpore uirtus.

eg. 10. Aggredere ò magnos (aderit iā tps) honores

g. 2. O decus, ò fama meritò pars maxima nostra

eg. 5. Fortunate puer: primā hāc tibi magn' Apollo

Cōcessit laudē, ē magna inter p̄mia duces, ē. 11

a. 11. Vndiq. uisendi studio Romana propago a. 11

a. 7. Attonitis inhians animis, tua cernere facta a. 8

Assuescat, primis ē te miretur ab annis.

g. 3. Ergo omni studio, laudis succensus amore, a. 7

eg. 1. Nec te peniteat repetentē exēpla tuorum, a. 11

ē. 6. Noctes atq. dies duros perferre labores: a. 6

eg. 9. Cantantes sublime ferent ad Aethera Cygni

ē. 5. Tū genus oē tuū, genus alto à sāguine diuum;

a. 7. Hinc Itala gentes, omnisq. Oneotria tellus,

a. 7. Extremiq. hoīm Morini tūc undiq. V Asti a. 11

a. 7. Nomē in astra ferāt; pueri inuptaq. puella, g. 4

a. 6. Matres atq. uiri, dulces ante omnia Musae. g. 11

a. 10. Factā canēt: pulsa referūt ad sydera V Alles;

a. 5. Vnde genus ducis: liceat tua dicere facta eg. 8

g. 2. Carminib. patrijs Tyberini ad fluminis Vndā;

eg. 10. Siue mihi, tardis ingens ubi flex: b. errāt g. 4

Mincius, ē tenera pretegit arundine ripas

a. 10. Fatidice Mātus: siq. mea carmina possūt; e. 9

Dum

eg. 4. Dū memor ipse mei, dū spiritus hos reget arx
 a. 1. Sēper honor; nomenq. tuū laudesq. manebunt.

ADIVLIVM ROSCIVM HORTINVM

IVLII CAPILVPI

Cento VI.

4. 8. Atis fatidica latum celebremus ho-
 norem a. 5

a. 7. Littus ad Ausonium:

a. 4. Aduētum, auxiliumq. Dei, ritusq.
 sacrorum a. 12

a. 11. Intemerata colit:

a. 5. Edocet Imperium, & cari praecepta Parentis

g. 1. Carminibus patrijs:

g. 1. Iā pridē nobis illa hac monumenta reliquit a. 6

eg. 8 Pignora cara sui;

a. 1. IULIVS a magno demissum nomen Iulo,

g. 11. Egregiusq. animi,

g. 10. Ingemuit miserās grauiter; & lapsa iacebāt e. 6

a. 6. Per loca senta situ:

a. 7. Tyrrhenū ad Tybrim sub luminis edidit oras,

a. 11 Retulit in melius:

g. 12. Ipse suas artes sua munera latus Apollo

a. 5. Donat habere viro;

Iulij Capilupi

a. 12. Scire potestates rerum, cognoscere causas g. 2

a. 7. Semine ab æthereo:

a. 12. O præstans aî iuuenis, quas dicere grates, a. 11

Quasve referre parem?

a. 7. Nursia & Hortina classes, populiq. Latini

a. 1. Præmia digna ferant.

g. 4. Qualis populea mergens philomela sub umbra

a. 4. Cum tacet omnis ager,

g. 4. Amissos queritur fœtus per florea rura a. 1

a. 10. Corde premit gemitus:

eg. 5. Tale tuum carmen nobis Diuine Poeta;

a. 7. Assiduo resonat,

g. 3. Et mentē subitaq. animū dulcedine mouit a. 11

eg. 4. Tu decus omne tuis.

g. 1. Scilicet & ueniet lustris labentibus atas. a. 1

a. 11. Hæc mea magna fides.

eg. 4. Cū dura quercus sudabūt ROSCIDA mella

g. 4. Rupe sub aerea.

g. 3. Ergo omni cura susceptum perfice munus, a. 6

a. 4. Eia age rumpe moras:

a. 2. Quo res cūq. cadēt; tātārū ī munere laudū g. 8

a. 4. Dum memor ipse mei.

eg. 5. Hæc tibi sēper erūt; sēper celebrabere donis g. 8

Semper honore meo.

77
AD ILLVSTR. AVDOENVM

LYDOVICVM BRITANNVM.

Episcopum Cassanen. creatum.

Julij Roscij Hortini.

ALVE spes misera magna Britannię,
Quem pulsum patrijs littoribus fides
Exceptum meliore Italia sinu
Sacris auxit honoribus.

Titan auricomum quā caput exerit,

Et qua cœruleo conditur æquore

Nomen fama tuum præpete transuehit

Penna, & sic resonat tuba.

Nubes in scitia cedit finibus

Commissis LYDOVICO. I celer horridas

Ad sedes Erebi perfidia, & scelus.

Virtus & pietas vigent.

Qua templis oritur lux noua? qua sacris

Maiestas & honos? quod studijs decus?

Quam fidum uiduis perfugium p̃ys?

Quod solamen egentibus?

Hæc illa ut cecinit, se geminum mare

Strauit compositis fluctibus, & choros

Nympharum Sybaris iussit iter tibi

Lætis sternere floribus.

AD ILLVSTR. AVDOENV M

LVDOVICVM BRITANNVM.

Episcopum Cassanen. creatum.

DE S. CONSTANTII

Episcopi Perusini laudibus.

Iulij Rescij Hortini Carmen.

*Am tādē fontesq. uagos, collesq. p̄fanos
Linq̄re Pieridū, caliq. euadere ad arces
Suadet amor, grauiusq. manu contin-
gere plectrum.*

*At tu CONStanti terris decus addite nostris
Dexter ades meritā ad Tyberim dū ponimus arā,
Et redolent flores, & fumans thuris acerra.*

*Eminet Ausonidum saxo subnixa rigenti
Vrbs armis, studijsq. potens, atq. ubere gleba,
Quam prope Romanas acies cœdi Thrasymentus,
Et multo uidit spumantes sanguine ripas.*

*Hic ille in tenues primum sese extulit auras.
Antiquæ Albionum praeclarus origine gentis
Qua tua se tollit titulis patria inclyta auitis
O patria LVDOVICE decus, columenq. relictā.
Et vix terdenos aui compleuerat annos:*

Iamq.

*Iamq. animo interiore agitat diuina, nec illum
Terra iuuat. sordent grauib. mortalia curis
Sollicita: & casus animam seruare per omnes
Nititur intactam, soliq. aspirat olympo.*

*Interea plebs tota foro diffusa patenti,
Acclamat dignus sacras Constantius aras
Qui regat, & ueste eniteat, claraq. Tyara.*

*Ille recusat onus; precibus sed uictus amantum
Praeficitur templo inuitus, morumq. magister
Dat iura, & sanctis retinet sub legibus urbem:
Et patrios reuocat ritus, simulacraq. frangit
Impia, diuinisq. aris instaurat honores,*

*Multa quoq. edocti ueteres miracula rerum
Concelebrant: caecis nubes tenebraq. priores
Excussa, calum nunquam qui sidera nunquam
Spectarant, pura distinguunt luce colores.
Et claudi motu ostentant quae tarda trahebant
Crura prius, firmosq. erecto poplite gressus.*

*Multa etiam maiora fide, admirandaq. saxis
Artifici sunt sculpta manu, quae carmine docto
Venturi referant nati, seriq. nepotes.*

*Iam latè Hesperia velox it fama per urbes:
Vndiq. conueniunt tingi lustralibus undis
Qui poscant humiles sublimi in uertice crinem.*

*Audijt hac praeses, flammatoq. excitat iras
Pectore, & incerto furiarum fluctuat astu.*

Iulij Capilupi

Stabat odorata ex cedro, spectandaq. templi
In medio depicta auro, quercuq. resincta
Effigies Iouis. Ante pedes rutilare uideres.
Fulmina: iuxta ales rostro assurgebat adunco:
Turba iacet prostrata solo, lacrymisq. profusis
Vota facit, magnumq. patrem, regemq. salutat.
Parte Sacerdotes alia fulgentia nittis
Tēpora praeincti adstant: stat uictima ad aras
Interitura, bibensq. atrum uomit ara cruorem.

Nil mouet inuictum. Spectat Constantius alto
Cuncta animo: ridet mentiti signa Tonantis:
Ceu quercus iuxta montes, Rhiphaaq. saxa
Ingenti Boreas turbat cum murmure cælum
Haeret, & insistsens ictus eludit inanes.

Arbiter extemplo thermis feruentibus illum
Includit: crepitant ustis incendia ramis.

Quid memorē? Tēplū ante Iouis tormēta parant.
Non audita prius: furit amplis flamma caminis:
Ignis edax ardet radis, & robore secto.
Interea Christi pugili pia flamma pepercit,
Innocuos non ausa pedes, non lambere pectus.

Nec mora. Lictores saeuos in vulnera fascēs
Expediunt, durosq. iteratis uiribus ictus
Ter quater ingeminant. Toto fluit unda cruoris
Corpore, & infanti maculatur sanguine tellus.

Alger en liquidum niveis secas aera pennis:

Aethe-

*Aetherei nituere sinus, nituere micantes,
Spiraruntq. coma sacrum de uertice odorem.
Talia tum tacitas sonuerunt dicta per auras.
Constanti iam tempus adest, quo ferre coronam
Te decet, optatoq. pacisci vulnere mortem.*

*Dixerat: ille ambas tollens ad sidera palmas
In sua vota vocat. Superas, haecq. ore profatur.*

*Sancte Pater non me fugitiua gaudia vine
Alliciunt, non mors trepida formidine terrat:
Vnum opto tecum iungi felicibus ausis.*

*Vix hac. In syluam moraturus ducitur insons.
Antra gemunt, mæstis resonât nemora alta querelis.*

*Sed quo non solito completur lumine calum?
Descendit dictu mirum velut aureus imber
Aligerum glomerata cohors. Pars una volatu
Excurrit facili: tytharas pars altera tangit:
Adiungunt alij numeros, & carmina dicunt.*

*Quos inter veluti puro nitidissima calo
Stella facem ducens, tranans & nubila, & ignes
Supremas, mens æternis sese intulit astris.*

*Excipit exanimis artus, & rore sacerdos
Ora lauat, lacrymasq. addens sub marmore condit:
Tum salices humiles inter, aridesq. genistas
Pastorum spectare casas, habuare salignam
Assuescit iratem suffultum uimine culmen.*

Hac inq. mihi Sancte Pater dom' aurea, & hæc se

Re-

Regia, & hac sedes; stipula licet usq. rigenti
Herreat, & dura lectum tellure ministret.

Vos etiam mecum sacro date iura sepulcro:
Spargite humū violis nemora hęc q. et rurā tenetis:
Vos & ne pigeat cineres inuisere sanctos
Augustam quicumq. urbem, uicinaq. circum
Oppida tam fido incolitis defensa patrono.
Audiet ille, ratasq. preces adscribet Olympo.

AD ILLVSTR. VINCENTIVM
Casalium Episcopum Massanen.

De Conceptu Virginis Carmen.

Iulij Roscij Hortini.

AVRETVM aduectam ponto qui Vir-
ginis eadem
Custodis, præsensq. pio ueneraris honore.
VINcēti; qñ ad superos tuus ille volatu
Liber agens pennis frater sese intulit astris:
Dum fessus studijs Ioachim memorare dolores
Ordior, & largis manantia lumina riuis
Nazareos propter fines, Iordanis, & undas
Mecū ades, & lacrimis lacrimas comitare seniles
Nox erat & cale errabant vaga sidera amica,

Cum

Cum solus viridi recubans in gramine pastor
 Adnixus cedro ingenti mœstissimus ore
 Tales flammato rupit de pectore questus.

Alma Pater, Pater alme, Deus patris alme Davidis
 Quod mihi non liceat prolem sperare petitam
 Tot lacrimis, pector patrij de limine templi;
 Atq. infœcundo conuux mea uentre notatur.
 Num nostri oblitus generis, clariq. Davidis?

Hec ait, & fletu humectans sua pectora, eburnam
 Eduxit cytharam repetens suspiria cantu.
 Insignem cytharam: manibus coelata Davidis
 Illa fuit Maria hic præclara insignia vates
 Finxerat intacta uenturi conscius aui.

Hanc circû inriguis, placidis & labitur undis
 Fous errans, quem nec pedibus fera denia turbat.
 Nec ramis coma detonsis delapsa, nec imber
 Verberat, & cursu tropidans secat arua fugaci
 Hunc propter cedrus cœlo se attollere certat
 Cedrus, quæ fœtu, & folijs gratissima late
 Brachia protendit, gratumq. expirat odorem.
 Hanc imbres aluere, fouet calor, explicat aura.

Proxima laurus erat serpentib. æquetæ corymbis
 E. cœlo nullos passa est quæ fulminis ictus.
 Nec procul hinc oleam albenti frondescere ramo
 Aspexi, cui nec frondes, nec missa per auras
 Brachia deficiunt, nec odori munera veris

Seu cum sanit hyems gelidis armata pruinis.

Seu cum feruentes exurit Syrius agros.

Ad latus umbrosis ridet circumdata siluis

Planicies, summaq. uiret de rupe cupressus

Ingens, atq. sua innitens in pondera palma.

At quis dum stupeo aspiciens miracula rerum

Tanta, meas procul affertur concentus ad aures

Alicuium, tangitq. noua dulcedine mentem?

Fausta precor. video medium per inane volantem

Aligerum has Ioachim felices reddere voces.

Desine Sancte senex superas urgere precando.

Audijt omnipotens genitor. Non irrita vota

Non fuses rapuere preces ludibria venti.

Hæc mandata Deus calo tibi mittit ab alto

Non dum mundus erat rudis, indigestaq. moles,

Aut calum, caliq. vias, longosq. recessus,

Iusserat, eq. sua produxerat omnia mente:

Nõdum etiam sator ille hominũ distinxerat astra,

Nascenti aut varias formas induxerat orbi,

Cum Patris concepta sinu, conceptaq. mente est.

Diuina æthereum seruet, qua numen in aluo.

Felicem, matremq. Deus seclisq. priorem

Quam statuit, regnũ in partem imperijq. vocauit.

Tu quoq. magne senex has circũ carmina ualles

Intermissa capes Patrum reperita cicutis.

Dixerat. Hinc inuictis calo se sustulit alis.

I. Roscij.

*Res noua, res mira, & priscis incognita seclis;
Pressa auo, sterilisq. Anna, & iam segnibus annis
Concipit. O rerum insueta, atq. occulta potestas.*

*At nunc Diua sinu occulta es ceu Phœbus Eo
Cum surgit Cynosura latet, cœloq. renitet;
Illa tamen rutilosq. comis diffundit honores.
Agnosco inclusam gremio te voce salutat
Natura admirata decus; tibi flumina ponunt
Murmura, & irati tenuere silentia venti.*

*Salve sancta parens cara te matris in aluo
Supplicibus venerata animis colit Itala tellus.
Et nunc sacra facit, lucem expectatq. sub auras
Qua caput attollas cœlo venerabile sidus.
Ipse etiam tunc corde pio tibi carmina dicam,
Carmina queis clara Dominam terraq. marisq.
Voce canam: nunc & genibus procumbere ad aras
Nil morer, & Domini matrem te pronus adoro.*

*Interea Italiae fines, & Iapigis ora
Quos tangunt, & quos discriminat alta Pyrene,
Brachiaq. ampla maris cingunt, Rhenusq. bicornis,
Quosq. celer Rhodan' tenet, et gelida ora sub Arcto:
Hi tibi sacra parent, sanctos tibi thuris honores
Accendant, plenaq. humiles uenerentur acerra.*

VIRGINI GRATIARVM
HORTINÆ SACRVM.

*Decursis in Seminario Romano Phi-
losophiæ spacijs*

AD ILLVST. VINCENTIVM
Cansachium Amerinum.

Iulij Roscij Hortini.

*Vnc qm̄ post mille maris, terraq. labores,
Post varios cœli casus tetigere carina
Optatũ Sophia portũ, subducere puppim
Stat mihi, dũ terrã socij clamore salu-
Tu Virgo Hortinis coleris qua ī collib. altis (tāt.
Gratia cui nomen, grates has pectore ab imo
Accipe quod grata potiar securus arena.*

*Nondum præcelsa raucus de puppe magister
Iusserat è portu classis retinacula solui,
Amplaq. laxari sinuosis carbasa ventis,
Cum Scyllam, scopulosq. inter, dirãq. Charybdim.
Monstraq. non umquam nostro conspecta sub axe
Me video heu miserum ventis horrentibus actum.
Eripui memet; sed adhuc quoq. perfida sensi*

Saxa

I. Roscij

81

*Saxa prope, & tristes hyadas, tristesq. Triones.
Treis medijs sine sole dies erravimus undis,
Et totidem pulsiventis sine sidere noctes;
Nec tamen immensum spatium dimensus aperta
Littora prospexi, lacrymis licet illa profusis
Sapius optassem iactis ad sidera votis.*

*O quoties agitata mari, iactata procellis
Incidit in brevia heu visu miserabile, & aras
Parua ratis, seq. occuluit sub gurgite vasto.*

*Sape mari in medio cunctari, sape sub ipsis
Ripis, & primo subigebat sistere portu
Immensus labor. Ecce iterum per littora casus
Emensa antiquos, visosq. reuoluere fluctus
Constituo. Terrebat enim via longa per alta
Aequoris, & cali casus perq. inuia regna.*

*Sed vos ò socij tonsis queis scindere pontum
Sors vetuit, fessam & iuncis religare carinam
Gaudete; ipsa licet dulcis nec lumina mater
Presserit, & patrio celebrarit funera ritu.
Quamquam ego funereo te per uada salsa sequutus
Carmine Pichine ad numerum te adiunge diuum
Dum cupio, quos perpetuo pax candida seruat
Erexī tumulum niueo de marmore ad antrum
Tybridis, & lento decoravi marmora serlo.*

*At quis me Superum per tot discrimina, per tot
Horrendos pelagi fluctus diuertere in oras*

Has iussit, latumq. optata aduvertere ripa ?

Te duce uera Dei genitrix Regina volantum
 Coelicolum, spes fida hominū, te te auspice tractus
 Terrarum immensos, rapidiq. uolumina Olympi,
 Lustrari, longasq. uias, longumq. per aquor
 Innaui, solers varios dum saepe recursus
 Naturę admiror; radiantes atheris ignes
 Obseruo, & septem subter trepidantia signa.

Illinc digrediens medium per inane uolatum
 Subduxi, densis laxet quid nubibus imber
 Altaq. quis quatiat crepitanti grandine tecta,
 Quasiui rapidus tennes quis spiritus auras
 Sollicitet, quid tot moueat sub marmore bella
 Aut cur precipiti sonitu sese athere mittant
 Fulmina : sulphureos glomerent è nubibus ignes.
 Hinc ò vos fontes sacri, & os flumina uidi,
 Teq. Tybri imprimis lento qui gurgite in equor
 Laberis, & placidus, uiridisq. per arua meorum
 Populea excurris velatus tempora fronde.
 Nec minus interea quę sit data cuiq. potestas
 Indago, quid mentem homini, sensusq. ministret :
 Quis Deus ingentem molem, Titaniaq. astra
 Dirigat, & quidquid solers natura creauit.

Huc ubi deuentum est, per tot discrimina tutos
 Euasisse iuuat, durum & tenuisse pe- undas
 Mente iter inuicta, atq. uiam per inhospita saxa

Diffi-

I. Roscij.

83

Difficilem superasse, animū dum multa retardāt,
Et vana ambages terrent, fraudesq. locorum

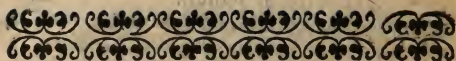
Tu tamen ò lux clara Poli sanctissima Virgo
Tres annos latè erranti tua lumina cymbę
Præfers, atq. viam ad Sopkiam qua ducit apertam
Ostendis, fidumq. mihi das tangere portum.

Quas grates, qua digna tuo mea carmina honore
Cantabit cythara, aut numeris resonātia plectrā?

At nunc me maiora uocant per inane sequētem
Quem Diuum celebrant hominum, rerūq. potentē.
Quem circum Alituū cœtus, quem mille cohortes
Hinc atq. hinc glomerāt, circū quē cymbala pulsant
Et cytharas tangunt toto plaudente Senatu.

Pande viam ueneranda Parēs, uolitare p̄ astra
Est animus, celiq. super septemplex orbes.
Fausta adsis, præsensq. animum, uiresq. ministra.
Da pleno puppis subeat tuta ostia vento,
Et tandem imponas uictricia ferta carina.

IVLII ROSCII HORTINI

Sacrorum Carminum libellus.

AD IVLIVM ANTONIVM
SANCTORIVM S. SEVERINAE

N V N C V P A T V M

S. R. E. Card. ampliss.

R. P. F. DAMIANI GRANÆ
Veronensis Ord. Seru. Sacræ Theol.
profess. opera in lucem editus.

I V L I O A N T O N I O

S A N C T O R I O

S. R. E. Card. Sanctæ Seuerinæ
nuncupato.

F. Damianus Grana S. P. D.

I B I vero Sanctori Card. amplissime præcipue debebatur ut his opusculis, quæ bonarum literarum, ac studiosorum amore in lucem edidi ultimam manum imponeres. Tu enim es familiaris nostræ Servitorum tuorum patronus optimus, & huius maxime Cœnobij Romani, tituli S. Mariæ in Via defensor acerrimus.

Ac quod ad me pertinet in hoc templo degentem vsque ad hanc diem productam ætatem, quæ extrema in vita est, post Deum magna ex parte me tibi acceptam referre ceto scias. Offero nunc Iulij Rosetij Hortini libellum sacrorum Carminum, munus sane tenue studiis tuis; tamen quod in manus sumere possis si quando à grauiorum rerum intentione in Musarum Hortulis conuiuere placuerit. Volui hoc ipso & auctoris, qui amplitudinis tuæ studiosissimus est, & meæ erga te obseruantie id extare monumentum posteris. Putavi enim non satis esse prædicari à me beneficia erga me singularia, & nostri ordinis ac prouinciarum nostrarum viros religiosos, nisi ceteris etiam essent manifesta. Vale & ut facis cœnobium nostrum, ac prouincias tuæ dei creditas promouere perge. Ex Cœnobio S. Mariæ in Via.

IN INSIGNIA IVLII ANTONII
SANCTORII

S. R. E. Card. Sanctæ Seuerinæ
nuncupati.

Iulij Roscij Hortini epig.

SPICIS utostro terebratus pecto.
ra adunco

Vitali natos sanguine pascit avis?

Pascēdigen^o insuetū. Late unda cruoris

Effluit, & teneris spiritus inde redit.

Huic similis tu spargis opes tibi parcus, egenos

Atq. opibus propriis saepe iuuare soles.

Quid si pro CHRISTI dandus sit nomine sanguis?

Verior hoc ipso tu Pelicanus eris.

S. Magdalene ante Crucem lamentatio.

Arbore dum pendes dura dulcissime Iesu,
 Sanguinis & terram flumina quina rigāt.
 Ante Crucem spargōq; comas, & brachia tendo,
 Persequor & lacrymarum imbre rigare genas.
 Plenam sublimi posito de vertice & urnam
 Unguentis, tumuli mystica dona fero.
 O liceat crine effuso bis lambere plantas,
 Et vita & morti debita iura dare.
 Interea fidam moriens ne desere amantem.
 Hoc ligno, uita & spes mihi certa manet.

Ad Angelum custodem.

Qui vigil excubias nostri geris Aliger, adsis
 Praesidio. Pendet te duce nostra salus.
 Tu potes hanc aīam p tot discrimina uita
 Perq; graue incerti ducere callis iter:
 Ut postquam sese uinclis dissoluet in auras
 Tecum agat athereos consociata choros.

De S. Laurenti reliquijs Albæ in tēplo S. Marię
 de Rotunda nuncupato repertis. c. 10 10xxcvi

Laurenti dum flamma tuos depasceret artus,
 Serperet & toto corpore dira lues.
 Relligio laniata comas ossa igne perusta
 Condens, & cineres in sacra vasa pios.
 Dixit & hos nobis flamma peperere triumphos.
 Quas rapere optauit flamma reliquit opes.

Carmina.

De Lotione pedum Discipulorum.

A Vrea cui nitidi famulantur sydera Olympi
Mortales adstat cernuus ante pedes.

Oscula prima rapit diuini proditor eris,

Primaq. sordentes abluit vnda pedes;

Officium tamen ingratus non sensit Iudas

Durus conceptum prosequiturq. nefas.

Audaces agit ille pedes in damna magistri

Nescius in proprium mox reditura caput.

O pietas, o mira Dei clementia, summum

O scelus, o gelida durior & silice.

De celebritate Sanctiss. Sacramenti Romas in

Agene ante lucē agi solita in Anastasi D.N.

H Ic ubi Roma cauo consedit plena theatro

Nocturnas tenebras lumina mille fugant.

Lumina quæ uarijs distincta coloribus Irim,

Qua referant numero sidera clara Poli.

Procedit sacra pompa tibi rediuiue parata

Christe tibi lætis affonat athra modis.

Mortis ubi fuerant nunc sunt spectacula uitæ

Quando vita, atrox mors superata iacet.

S. Nicolaus de nocte auro intra domum paupe

ris iniecto tres puellas nobiles ob egestatem

de pudicitia periclitantes liberat.

P Auperiem ob duram teneras exponere natas

Cogitat, & triplici querere lucra toro.

Stas

I. Roscij

86

Stat genitor marens, pia dat manus adib. aurum,
Sernatur niuea flosq. pudicitia.

Quisquis eges confide Deo: somnum interet umbras,
Illius optatas dextera fundit opes.

Ad Ioan. Baptistam Loragum Nouocomen. Cū
uem Clariss. in die Natali S. Ioan.

Baptistæ.

N Ascitur ille puer vatum qui arcana priorum
Pandat, qui vitæ demissum sedibus altis
Auctorem digito ostendat, supplexq. salutet.

Salue magne puer decus immortale tuorum
Lux noua saclorum qua te post aurea surgent.
Iam tibi sylua comis plaudit resonantibus; ipsa
Te comitem expectantq. fera, quarū antra subibis
Sponte, puer, delicta docens nos plangere nostra.
Quin te ripa uocat gelidas Iordanis ad undas;
Quo niuea calo se demittente columba
Diuinum aspergas crinem cælestis Iesu.

Sis faustus. Baptista tuus prostratus ad aras
Multa super natis, supra quoq. coniunge multa
Orat. Ades venerande puer, nec despice vota.

De S. Bernardini templo in agro Hortino.

H Oc cliuū assurgit collis, cæloq. minatur,
Stant ubi deserta nomina sola domus.
Hic nemus umbrosū, gratiq. leuamina ruris,
Hortulus & gelida limpidus humor aqua;

Scd

Carmina

*Sed maius quod templa nitent, cœtusq. piorum,
Et spolia Etrusci stant veneranda Patris.
Ingredere, atq. humilis sanctas prouolutus ad oras
Pro Hortinis populis redde benigne preces.*

Ad Deum Opt. Max. precatio ut felix
faustumq. iter

*Iulio Mancinello S. I. Bizantium religionis ergo
nauiganti concedat.*

O Qui cuncta tuo flectis uaga flumina nutu,
Solutus & Imperio qui maria alta regis
Annue Sancte Pater pro religionis honore
Iulius Adriacas dum trabe currit aquas.
Et venti ponant, totumq. repente residat
Aequor, & auertant Eurus & unda minas.
Ipse tuum nomen latus extendet in oras
Qua ligat, & qua sol mane resoluit equos.

De S. Alexio Patritio Rom.

D Elicia matris, clara spes unica gentis
Vrbe fugis, patriam linqvis & exul opes:
Nec sponsæ promissa fides, cari. Nepotes,
Nec tangunt cari gaudia coniugij.
Post varios hominum terras, peragrataq. regna
Roma iterum ignotus nomine pauper agis.
Fortunate. Aera extinctum resonantia norunt,
Nec noscit cinem Roma superba suum.

In S. Pauli Conuersionem.

P Ersequeris dū Saule crucē, Christōq. minaris.
 Et furis in sacrum ceu lupus ore gregem
 Vectus equo rapidus Damasci tendis ad arces.
 Ecce tibi fulgens aethere Christus adest.
 Excuteris, pronusq. cadis. mortalis an ullus
 Audeat aeterno bella mouere Deo?
 O felix casus. Sic tu transcriberis astris,
 Sic per te discit Roma salutis iter.

In diem Festum ad niues.

N On opus hic pueri uiolis, tenerisq. hyacinthis,
 Non sparsis inter lilia cana rosis.
 Roma sinum tu pande tuum, gelidasq. pruinas
 Collige, quae medijs aetibus arua tegunt.
 Hic templum statue: niuei argumenta pudoris
 Sunt lapsa è celo uellera cana niuis.

In Assumptionem B. Virginis.

H Vc oculos conuerte tuos, si pectora tangunt,
 Aut amor, aut sacri numinis exequiae.
 Mors superata cadit Diuis dum fata minatur
 Sunt ausis isthaec praemia digna tuis.
 I mors tange Deam, duro quando inuidia saxo
 Vincere dum credis funere uicta iaces.

Virgini Lateranen. Sacrum.

S I Sophia liceat scopulos enare per altos
 Ne rat is Aeolijs pressa fatiscat aquis.

Non

Carmina.

*Non humilem tantum Laterani ad tēpla tabellā,
Sed cor virgineis reddam animamq. focis.
Interea accensis dum tadis enitet ara,
Sanctaq. Panchao fumat odore d. mus
Aspice deuoto fusas tibi pectore voces,
Donaq. parua licet, qualiacunq. cape.*

Deiparæ Virgini Lauretanæ
sacrum,

NAVTA ut præcipitem per mare deuium
Cernens ire ratem segnitiam excutit;
Errantem tabulam præripit impiger
Vita spem dubiam sua.
Hinc supplex precibus sollicitat Deum
Ille audit gemitus. Tum reducem accipit,
Defessumq. domus. Tum tibi gratias
Dicit maxime coelitem.
Sic me Diua tua restituis manu
Pollentem, & pauidum, tabeq. turgidum
Præsenti recreas auxilio, & meis
Votis lenior annuis.
Nunc sospes tabulam pro statua tibi
Votiuam resero, sacraq. carmina
Mox latus recinam te fidibus nouis,
Et cerde, atq. humili prece.

In S. Mariæ de Quercu nuncupatæ in agro
Narniensi miraculis clariss.

Sulphureis ubi precipitat Nar candidus undis
Panditur annosis quercus opaca comis :
Huius in effoso concludit robore arator
Inuentam in sulco Virginis effigiem .
Enitet è niueo caelestis marmore imago,
Desertisq. locis relligione viget.
Hanc pastor, cuiusq. frequens colit inde tabella
Pendet, & è nemore est iam sacra facta domus.
Qua secreta uacat Maria iam nomine tellus ?
Ipsa etiam sylua Virginis acta canunt.

Pro Flaminia Scotta Roscia
sorore Sacrum.

Diu tibi è quercu pendet frondente tabella:
Hanc dicat optata, casta, salute, soror.
Pallentes per te fugiunt de corpore morbi,
Quos hominum valuit nulla leuare manus.
Flaminia ad medicas frustra cum fugerit artes
Quarit opem Virgo, praesidiumq. tuum.
Erige tu miseram: patria illi Narnia sede.
Narnia qua per te tot sacra signa videt.

F. ALPHONSVS CIACON

F. Damiano Granæ Sacræ Theolo-
giæ Doctori. S. P. D.

Audo studiū tuū mi Damiane, quod
cōfers ad ea monumēta in hominū lu-
cē eruenda, quæ partim perierant, par-
tim obscura erāt, partim mutila circū
ferebātur. Accedēte p̄sertim Iulij Roscij Hortini di-
ligētia, cuius apud me iā diu p̄bata industria ē. Tu
vera optime operā tuā collocas, & pietatē maximā
ostēdis, qui tuis ēt quos potes habere superioris ata-
tis, ac tuorū laborib. amicorū p̄fers. Noui ingeniū
tuū multo ante natū ad oēm laudem, et ad studia,
nō mō humanitatis sed ēt S. Theologiæ deditū. Noui
te maiorū tuorū sectatū uestigia pene recentem ui-
uētēq. R. P. Octauij Pāttagathi gloriā emulari. Illi
domicilio iā diu uteris. Sperādū idē de te q̄ p̄ter q̄
quod literis egregiā operā nanas, nō desinis aīorum
fructū q̄rere quod ē maximū Viri Religiosi munus.
Perge in ista uoluntate benemerēdi mi Damiane;
sed ita ut tibi parcas etate iā graui, ut uita diutur-
nitate, quā bonis omnes a Deo Opt. precari decet,
maiorē utilitatem indies afferas. familia tua
S. Theologiæ p̄tius unicum es ornamentum ac decus.
ex monte Pincio.

1.012.041

